

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ

**V Міжнародна науково-практична щорічна інтернет-
конференція
«ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ»**

Проблематика 2016 р.:
**ФОРСАЙТ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ
ЕКОНОМІКИ**

23-27 травня 2016р.

Львів - Ліга-Прес - 2016

V Міжнародна науково-практична щорічна інтернет-конференція

**«ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ»**

Проблематика 2016 р.:

**ФОРСАЙТ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ
ЕКОНОМІКИ**

23-27 травня 2016р.

УДК 338.12:338.1

Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств: матеріали V міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (23-27 травня 2016 р). Проблематика 2016 р.: Форсайт розвитку підприємств аграрної сфери економіки – Львів: Ліга-Прес, 2016. – 160 с.

ISBN 978-966-397-242-8

Автори опублікованих матеріалів несуть особисту відповідальність за точність наведених фактів, цитат, власних імен, статистичних матеріалів та інших відомостей.

Редакційна колегія:

Снітинський В. В. – д.б.н., професор, академік НААНУ, ректор Львівського національного аграрного університету

Онисько С. М. – к.е.н., професор, директор інституту заочної та післядипломної освіти Львівського національного аграрного університету

Яців І. Б. – д.е.н., професор, проректор з наукової роботи Львівського національного аграрного університету

Янишин Я. С. – к.е.н., професор, декан економічного факультету Львівського національного аграрного університету

Черевко Г. В. – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки Львівського національного аграрного університету

Руліцька К. М. - к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства, відповідальний редактор (організація, проведення, комп'ютерна верстка)

© Автори статей, 2016

© ТзОВ «Ліга-Прес», 2016

Секція 1. Теоретичні аспекти Форсайту розвитку підприємств аграрної сфери економіки

УДК 338.48:379.83

Баланюк С. І.,
к.е.н., викладач кафедри “менеджменту і маркетингу”
Полянко Г. М.,
студентка спеціальності “облік і аудит” ОКР “Бакалавр”
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

ПРЯМИЙ МАРКЕТИНГ У БАЗІ ДАНИХ ФОРСАЙТУ

У ринковому середовищі маркетинг, як елемент комплексу маркетингових комунікацій, набрав особливого розвитку. Цей вид маркетингу характеризує тенденцію до більшої його індивідуалізації, що розвивається порівняно з масовим маркетингом і має свої специфічні характеристики.

Прямий маркетинг також несе в собі елементи систематичної спроби дати прогноз в довгострокове майбутнє науки, технології, економіки та суспільства, точніше форсайту. З метою ідентифікації зон стратегічного дослідження та появи нових високих технологій, що подають надії приносити найбільші економічні та соціальні вигоди. Форсайт включає в себе дії, орієнтовані на: мислення, обговорення, окреслення майбутнього [1].

Сучасний прямий маркетинг є інтерактивною системою маркетингу, що використовує один або декілька засобів реклами для того, щоб викликати реакцію споживача, яку можна виміряти, або укласти угоду в будь-якому місці. Прямий маркетинг – це не просто продаж товарів і послуг, але й ефективний механізм спілкування з покупцями, що сприяє побудові довгострокових відносин з ними. Отже, прямий маркетинг перетворюється в маркетинг прямих відносин. До основних рис прямого маркетингу відносять: прямий маркетинг – інтерактивна система; за прямого маркетингу чітко

визначено механізм реагування споживача на пропозицію; обмін між покупцем і продавцем не обмежений роздрібним магазином або торговим агентом; наявність бази даних про споживачів [2].

База даних (списки споживачів з інформацією) допомагає визначити і поділити на сегменти тих споживачів, які, найімовірніше, створять ринок для конкретного товару. Інформація бази даних містить імена, адреси, номери телефонів, характеристики потенційних споживачів. Її використовують для пошуку потенційних покупців, підтримки тривалих стосунків із ними тощо. Маркетинг на основі бази даних про покупців – це процес створення, підтримки та використання баз даних про покупців, а також інших баз даних (про товари, постачальників, посередників) для встановлення контактів із покупцями та укладання угод.

Організації використовують маркетинг на основі бази даних для: 1) пошуку перспективних клієнтів. Підприємства вербують потенційних клієнтів, рекламуючи свою продукцію чи пропозиції. У рекламних оголошеннях зазвичай передбачено певні форми зворотного зв'язку зі споживачами (зворотна картка, телефонний номер тощо); 2) ухвалення рішення про те, які споживачі повинні отримати відповідну пропозицію. Підприємства створюють образ “ідеального споживача” для певної пропозиції. Потім вони знаходять у своїх базах даних клієнтів із характеристиками, максимально наближеними до ідеального типу; 3) посилення прихильності споживача. Підприємства можуть цілеспрямовано формувати інтереси своїх покупців, виявляючи та фіксуючи їхні вподобання, а потім надсилаючи їм відповідну інформацію, сувеніри тощо; 4) повторної активізації купівель. База даних допомагає організації підвищити привабливість пропозицій щодо заміни продуктів, їхнє вдосконалення саме в той момент, коли споживачів очевидно погодяться на купівлю [3].

Прямий маркетинг в даний час – одне з найбільш стрімко зростаючих напрямів не тільки маркетингових комунікацій, але, мабуть, і всієї маркетингової діяльності в цілому. За деякими прогнозами, у найближчі роки

кардинально зростає питома вага продажів за допомогою директ-маркетингу в загальному обсязі збуту. Подібно до всіх сфер сучасного бізнесу, прямий маркетинг постійно розвивається, адаптуючись до змін на ринку і в засобах розміщення.

Отже, прямий маркетинг має місце тоді, коли: робиться цілком певну пропозицію конкретної людини; дається повна необхідна інформація для прийняття рішення; забезпечується механізм зворотного зв'язку [4]. Зазначені дії дають можливість суб'єктам господарювання вести прибуткову діяльність у конкурентному середовищі. Прогнозування розвитку на перспективу забезпечує методика та база даних форсайту.

Література:

1. Прямий маркетинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://foresight-journal.hse.ru>
2. Прямий маркетинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://site/marketingdistance/tema/pramij-marketing>
3. Акулич І. Л. Маркетинг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/18421120/marketing/pryamiy_marketing
4. Багієв Г. Л. Маркетинг: Підручник. Під загальною ред. Багієва Г. Л. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/390/44/1/3/>

УДК 631.11.009.12

Березівський З.П., к.е.н., доцент,
Березівська О.Й., к.е.н., ст.викладач
Львівський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ У РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Характерною особливістю аграрних підприємств в Україні на сьогодні є недостатня цінова конкурентоспроможність практично всіх видів

сільськогосподарської продукції. Це призвело до різкого зменшення обсягів реалізації продукції, погіршення її якості, втрати фінансової стійкості підприємств. Отже, сільськогосподарські формування особливу увагу повинні приділяти конкурентоспроможності продукції за рахунок значного зменшення витрат на основі техніко-технологічного удосконалення виробництва.

Складовою конкурентоспроможності аграрного підприємства буде конкурентоспроможність окремих видів продукції, що виробляється підприємством. Виходячи з цих міркувань, вважаємо, що конкурентоспроможність продукції – це система якісних і економічних параметрів й сукупність споживчих властивостей продукції як товару, які відповідають санітарно-гігієнічним та екологічним вимогам у їх споживанні і задовольняють потреби потенційних покупців сировини для переробки за технологічними, економічними та екологічними характеристиками, забезпечують виробникам продукції ефективну довготермінову виробничо-комерційну діяльність порівняно з конкурентами на продуктових ринках.

Важливо визначити всю сукупність чинників, які впливають на ефективність виробництва сільськогосподарської продукції і функціонування сільськогосподарських підприємств загалом, визначити поняття і суть організаційно-економічного механізму конкурентоспроможності продукції та окремих підприємств, подальшої розробки концептуальних основ створення системи ефективного функціонування, регулювання та вдосконалення механізму підвищення конкурентоспроможності підприємств у ринкових умовах.

Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств, ми розглядаємо як систему організаційних, технологічних, економічних та екологічних важелів і методів управління якістю продукції галузі, які в процесі взаємодії і взаємозв'язку забезпечують сукупність високих споживчих властивостей сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки і попит на неї на ринку продовольства за

оптимальних затрат на її виробництво і достатнього для виробників рівня цін реалізації продукції споживачам за різними каналами збуту, що гарантує ефективне ведення галузей і підприємства в умовах ринку.

Список використаної літератури:

1. Ліпанова О.І. Формування конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств в умовах глобалізації / О.І. Ліпанова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 8. – С.133
2. Месель-Веселяк В.Я. Напрями забезпечення конкурентоспроможності аграрного виробництва / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 7-14.
3. Супіханов Б. К. Про підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору / Б. К. Супіханов // Економіка АПК. – 2008. – №5. – С. 11-15.

УДК 338.43

Боришкевич І., аспірант

ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”

ФОРСАЙТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Діяльність більшості сучасних сільськогосподарських підприємств направлена на досягнення короткострокових цілей через вирішення поточних завдань. Проте досвід зарубіжних країн свідчить про те, що підприємства, які зосереджені тільки на поточних питаннях та проблемах, не мають перспектив для досягнення комерційного успіху у майбутньому. Однією з умов ефективного розвитку сільськогосподарських підприємств є вміння прогнозувати перспективи такого розвитку, враховуючи внутрішні та зовнішні фактори середовища. Для прогнозування можливих сценаріїв майбутнього та комплексного дослідження аграрних підприємств доцільно застосовувати Форсайт як сучасний інструмент передбачення

довгострокового майбутнього.

Для довгострокового прогнозування розвитку науки та технологій у розвинених країнах (Японії, Німеччині, Великобританії, США, Франції й багатьох інших) активно використовується методологія Форсайт (у перекладі з англ. “foresight” – передбачення). Форсайт зарекомендував себе як найефективніший інструмент для визначення пріоритетів у галузі науки та технологій[1].

Кожна країна, організація, група експертів чи окремі науковці, які займаються Форсайтом, висувають власне трактування Форсайт-методу, що здатний дати реальний прогноз діяльності сільськогосподарських підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування дефініції “форсайт”

№ п/п	Джерело	Визначення
1.	Community Research & Development Information Service (CORDIS)	Форсайт включає в себе дії, орієнтовані на мислення, обговорення і окреслення майбутнього.
2.	United Nations Industrial Development Organization (UNIDO)	Форсайт – сценарне прогнозування соціально-економічного розвитку: можливі варіанти розвитку – економіки, промисловості, суспільства – 10-20-річний перспективі.
3.	EU FOREN Guide	Форсайт – це систематичний, спільний процес побудови бачення майбутнього, націлений на підвищення якості прийнятих в даний момент рішень і прискорення спільних дій.
4.	Australian Center For Innovation	Форсайт – це систематичне міркування про майбутнє і вплив на майбутнє.
5.	Бен Мартін	Форсайт – це систематична спроба зазирнути в довгострокове майбутнє науки, технології, економіки та суспільства з метою ідентифікації зон стратегічного дослідження та появи родових Форсайт-технологій, що подають надії приносити найбільш економічні та соціальні вигоди.

*Джерело: розроблено автором на основі[2].

Форсайт розвитку сільськогосподарських підприємств – це цілеспрямовані, систематичні, детальні та спільні заходи, що спрямовані на обговорення та конструювання довгострокового майбутнього

сільськогосподарського підприємства та націлені на підвищення якості прийнятих поточних рішень в напрямку поетапного досягнення поставлених цілей та забезпечення сільськогосподарського зростання.

Сільське господарство, як ніяка інша галузь підвладна впливу природних стихій. Іноді навіть їх передбачення не може захистити виробника сільськогосподарської продукції від втрати врожаю. Перспективи розвитку аграрних підприємств здебільшого базуються на математичному моделюванні того чи іншого процесу. Оскільки будь-який показник ефективності підвладний впливу різних факторів, доцільно цей вплив виявити, спрогнозувати і, якщо він негативний, – нейтралізувати. В цьому і полягає завдання Форсайту[3, с. 122].

Існує безліч Форсайт-методів, які застосовуються для розробки довгострокових стратегічних планів економічного розвитку країни, зокрема в контексті стратегії розвитку аграрної сфери (рис. 1).

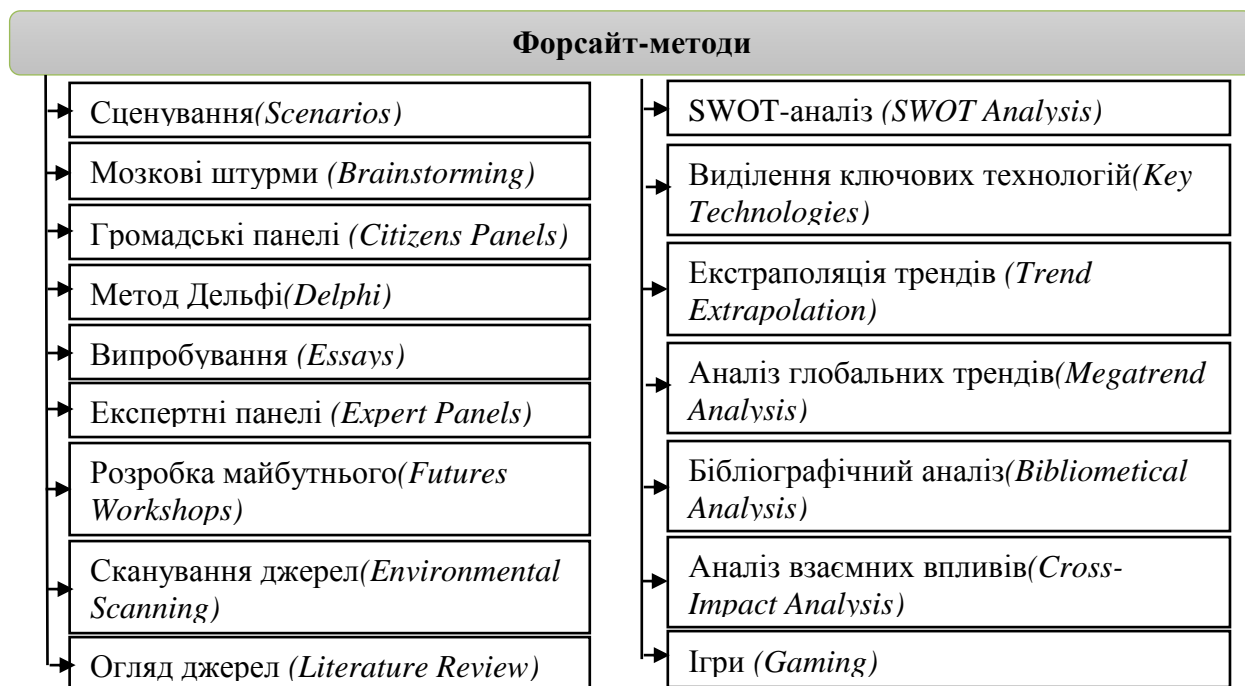

Рис. 1 Найбільш розповсюджені форсайт-методи

Джерело: розроблено автором на основі [4, с. 142].

Отже, Форсайт є одним з основних інструментів успішного розвитку сільськогосподарських підприємств, використовуючи який є можливим

врахування впливу росту економічних, соціальних і технічних систем. Вміння використовувати Форсайт-метод зможе вивести вітчизняний аграрний сектор на новий етап ефективного розвитку.

Список використаної літератури:

1. Форсайт в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uinte.kiev.ua/foresight/ua/foresight.php?id=1&id18715>.

2. Становление Форсайта. Первые прецеденты Форсайта // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://foresight.sfu-kras.ru/node/9>.

3. Руліцька К. М. Доцільність використання Форсайту для прогнозування розвитку вітчизняних аграрних формувань / К. М. Руліцька // Вісник НТУ “ХПІ”. – 2013. – № 53. – С. 121-125.

4. Васильконова Е. Використання методів Форсайт у формуванні позитивного іміджу регіонів / Е. Васильконова // Збірник наукових праць ЧДТУ. – 2014. – № 37 (II). – С. 140-145.

УДК 666.791

Гіренко Ю.О., аспірант
ННЦ “Інститут аграрної економіки ” м.Київ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ХМЕЛЯРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Галузь хмелярства є важливою складовою сільськогосподарського виробництва. Так, майже 90 % всього виробленого хмелю використовується для потреб пивної індустрії, яка регулярно потребує значних обсягів цієї сировини.

Згідно даних ПрАТ “Укрпиво”, у 2014 р. в Україні було вироблено 241,6 млн дал. пива [1]. Але, незважаючи на це, лише компанія ПАТ “Оболонь” та ВАТ “Бердичівський пивзавод” є одними з основних споживачів вітчизняного хмелю на сьогоднішній час.

Дана ситуація зумовлена, не лише домінуванням на внутрішньому пивному ринку зарубіжних компаній, але й невідповідністю української хмелярської продукції сучасним потребам ринку. Внаслідок неспроможності виробників хмелю протягом тривалого часу освоїти надійні ринки збуту, площі хмільників значно скоротились (з 969,7 т у 2009 р. до 379,9 у 2014 р.). Структура таких насаджень по областях, має наступний вигляд: Житомирська – 281,3 га , або 74,1% від загальних площ, Львівська – 58,5 га (15,4%), Хмельницька – 30,5 га (8,0%) та Рівненська – 9,6 га (2,5 %).

Отже, кількість площ, а разом з тим і чисельність господарств та ефективність виробництва зазнали значних негативних змін [2].

В період, з 2012 р. по 2014 р., було зібрано лише 450 т хмелю, проти 1342,8 т у 2009 році. Зросла собівартість та збитковість виробництва [3].

Одним із важливих кроків, щодо виправлення скрутного становища в галузі, на наш погляд, є здійснення комплексних заходів. Так, процес гранулювання та екстрагування зібраного хмелю, є одним з головних чинників, що забезпечує тривале якісне зберігання зібраного хмелю, зменшуючи, при цьому витрати пов'язані з транспортуванням і зберіганням [4]. Оскільки ринкова вартість гранулятора/екстрагатора – близько 2 – 3 млн дол., то хмелярським підприємствам, на наше переконання, необхідно об'єднатись в кооператив, з метою спільного використання такої техніки (на одному грануляторі/екстрагаторі відбувається переробка хмелю з усіх господарств). На Житомирщині, існує нині два гранулятори – один знаходиться на хуторі Затишся, а інший (більш сучасний) в Карпівцях (Чуднівський район). Крім того, на думку окремих науковців, ключовим аспектом у відновленні потенціалу хмелярських господарств є розробка стратегії збуту, кластерна модель розвитку та поява у вітчизняних хмелярів, власного пивоварного заводу.

Список використаної літератури:

1. Рынок пива Украины 2014 [Електронний ресурс] // Пивное дело. – Режим доступу: <http://www.pivnoe-delo.info/ukrainskij-rynok-piva-pivnoe-delo-1-2014/>.
2. Проценко О.В. Формування системи інтеграції науки і виробництва в хмелярстві: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.03/ О.В. Проценко. – Житомир, 2015. – 23 с.
3. Основи ефективного ведення виробничої діяльності в галузі хмелярства України: наук. – практ. рекомендації/ М.П. Дідківський, Р.І. Рудик, Т.Ю. Приймачук [та ін.]// Агропромислове виробництво Полісся. 2014. – № 7. – С.138.
4. Рудик Р.І. Виробництво та якість українських гранул хмелю / Р.І. Рудик // Вісн. аграрн. науки. 2014. – №7. – С. 52 – 56.

УДК 631.11:330

Гурмак Н. Д., аспірант кафедри обліку і аудиту
*ДВНЗ "Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника"*

**АЛГОРИТМ СИСТЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОСЕРЕДНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ АГРОФОРМУВАНЬ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА
ЕТАПИ ВИЗНАЧЕННЯ**

Система ефективності посередницької діяльності структурується за такими складовими, як ефективність маркетингу, збуту і логістики. Процес визначення показника ефективності складових, які включені до системи посередницької діяльності повинен бути поетапним та охоплювати всі основні сфери діяльності підприємства, яке аналізується. Дана проблематика є недостатньо дослідженою вітчизняними та зарубіжними вченими, адже в

більшості вивчаються питання поетапного визначення показника ефективності за окремими елементами системи посередницької діяльності.

До прикладу, Ю. В. Чала пов'язує ефективність маркетингу з алгоритмом розробки та впровадження ефективної маркетингової політики, який складається з таких етапів: «формування загальних тез маркетингової політики – вибір і обґрунтування стратегії розвитку з точки зору маркетингової діяльності; постановка цілей і завдань маркетингової політики – маркетинговий аналіз поточного стану підприємства і можливих змін при впровадженні політики; аналіз витрат і впливу чинників на політику підприємства – формування методологічних засад впровадження обраної маркетингової політики; оцінка ефективності рішень у реалізації стратегії розвитку компанії – оцінювання результатів впровадження маркетингової політики» [1, с. 287-297]. Такий підхід базується виключно на маркетинговій стратегії та етапах її ефективної розробки і введення в дію на підприємстві, яке функціонує на міжнародному ринку. Але цілком може використовуватись в якості алгоритму побудови ефективної маркетингової політики сільськогосподарського підприємства.

Науковець О. Лукан пропонує власну розробку щодо проведення аналізу ефективності маркетингової діяльності, яка містить такі чотири основні етапи: «I. Формування системи та критеріїв оцінювання ефективності маркетингу за напрямками, що комплексно характеризують складові маркетингової діяльності підприємства; II. Проведення безпосереднього аналізу маркетингової діяльності за обраними показниками ефективності; III. Нормування фактичних значень показників і порівняння нормованих показників з одиницею для визначення резервів підвищення ефективності маркетингової діяльності підприємства; IV. На основі проведеного аналізу розроблення плану стратегічних і тактичних заходів підвищення ефективності як окремих елементів маркетингу, так і маркетингової діяльності загалом» [2, с. 43-51]. Таке структурування етапів виконання аналізу ефективності маркетингової діяльності підприємства є

доцільним як кінцевий етап алгоритму ефективності посередницької діяльності, адже в основному зосереджується на аналізі фактичних показників – а на їхній основі вироблення подальших стратегічних кроків в маркетинговій сфері.

З пропонованих підходів до розподілу етапів проведення аналізу чи визначення ефективності маркетингової діяльності, алгоритм визначення ефективності посередницької діяльності відмінний наявністю певних ознак, а саме:

1. Містить в собі три основні елементи: ефективність маркетингу, логістики та збуту.

2. Етапи визначення ефективності посередницької діяльності обумовлені зв'язками між структурними елементами системи за рахунок постійного обміну інформацією, який утворює цілісну інформаційну базу що є основним джерелом аналізу.

3. Враховує особливості агросередовища, яке може виступати як стимулюючим фактором, так і обмежуючим (наприклад, законодавче регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств, яке може розкривати нові можливості розвитку агроформувань та підвищення їхньої ефективності через підтримку чи квотування експорту, заборони у вигляді ембарго з боку привабливих для розширення експорту регіонів та ін.), пільгові умови, заохочення/недоцільність кооперації, обмеження або переваги сезонності, державне ціноутворення, інфраструктурні переваги чи стримуючі розвиток чинники, ментальні і національні фактори неможливості виходу на певні ринки). Перелічені особливості етапів визначення ефективності посередницької діяльності схематично відображені на рисунку 1.

Рис. 1. Етапи визначення ефективності посередницької діяльності агропідприємств*

*Джерело: розроблено автором

Отже, алгоритм визначення ефективності посередницької діяльності сільськогосподарських підприємств забезпечується такими складовими як інформаційна база, що формується в результаті постійного обміну інформацією яка надходить від структурних елементів системи – підсистем маркетингу, логістики і збуту, та визначається особливостями внутрішнього й зовнішнього середовища функціонування підприємства.

Список використаної літератури:

1. Чала Ю. В. Оцінка ефективності маркетингової діяльності ТНК / Ю. В. Чала // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. - 2014. - Випуск 38. – 412 с.

2. Лукан О. Аналіз ефективності маркетингової діяльності підприємства / О. Лукан // Вісник КНТЕУ. – 2014. – № 5 (97). – 120 с.

УДК 330.341.1: 332.122

*Дроздяк І.М., кандидат економічних наук, доцент
Львівський національний аграрний університет*

ФОРСАЙТ, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ

Процеси глобалізації та інформатизації є об'єктивно тісно взаємопов'язані: з одного боку, інформаційні технології дають змогу швидкої взаємодії між різними регіонами нашої планети, з іншого боку, лібералізація, транснаціоналізація та інтернаціоналізація як різні форми і сфери прояву процесів глобалізації поширюють новітні технології, сприяючи підвищенню рівня інформатизації цілого світу. Безперечно, глобалізація та інформатизація створили передумови виникнення економіки, яка сьогодні називається економіка знань, сформуvalи основні чинники її розвитку та її особливості, основною з яких є інноваційність. Тобто сучасна економіка знань – це, перш за все, інноваційна економіка, в якій здатність до генерації, використання та розповсюдження інновацій стає основою формування потрібного рівня національної конкурентоспроможності та головною передумовою інтенсивного соціально-економічного зростання як кожної країни зокрема так і суспільства в цілому.

При цьому, однією із супровідних форм прояву процесу глобалізації є регіоналізація як наслідок нерівномірності проходження процесу глобалізації у різних регіонах, що найбільш яскраво видно на прикладі найбільш колоритного поділу світу на розвинуту Північ та недостатньо розвинутий Південь.

Система управління інноваційним розвитком регіону може бути представлена як сукупність усіх складових, форм інноваційного розвитку, а тож методів, що забезпечують реалізацію концепції інноваційного розвитку в регіоні. Система складових інноваційного розвитку регіону може бути представлена:

- інноваційною політикою, яка є комплексом принципів та заходів щодо планування, розробки, стимулювання, регулювання і контролю процесів інноваційного розвитку науково-технічної та виробничої сфер [1, с. 25-26];
- інноваційним потенціалом регіону, який можна визначити як спроможність регіону здійснювати економічну діяльність в різних секторах науки та інноваційній сфері, що функціонують на цій території, що характеризується забезпеченістю ресурсами інноваційної сфери: науковими кадрами, матеріально-технічною базою, джерелами фінансування, інформаційними ресурсами, інтелектуальною власністю, наявністю інноваційних структур (інноваційних центрів, інноваційних бізнес-інкубаторів, технопарків) та ефективністю їх функціонування [1, с. 23-25]; і
- інноваційною привабливістю регіону, який є комплексом умов, які формують сприятливе середовище для інноваційних процесів у регіоні, а саме: можливість впровадження результатів науково-технічних розробок у виробництво; ефективність засвоєння інноваційних проектів; рівень фінансового забезпечення інноваційної діяльності; ступінь розвитку інноваційної інфраструктури [1, с. 24];
- інноваційною інфраструктурою, як засобом реалізації інноваційного розвитку регіону, діяльність якої залежить від ринкового попиту на інновації та її формування залежить від потреб, які створенні інститутами з їх специфічними послугами [1, с. 24];

Таким чином, форсайт, як технологія передбачення і, в певній мірі – формування майбутнього на основі майбутніх інноваційних технологій є елементом, об'єктивно іманентним процесам глобалізації.

Література:

1.Вайнштейн Г. От новых технологий к новой экономике / Г.Вайнштейн// Мировая экономика и международные отношения.- 2002.- №10.- С.22-29.

УДК 330.322.(477)

Іваницька Г.Б. к.е.н., доцент
Львівський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний розвиток економіки України нерозривно пов'язаний з інвестиційними процесами, які є рушійною силою інтеграції економіки у світове господарство за рахунок оновлення основних фондів, переведення капіталів з одних сфер в інші, передачі технологій, інновацій та управлінського досвіду. Залучати, використовувати чи обмежувати інвестиції керівництво кожної країни визначає суб'єктивно відповідно до своїх соціально-економічних та національних особливостей. Проте питання активізації інвестиційних процесів є насьогодні актуальними для більшості країн світу, тож Україна не є винятком

В умовах трансформації економіки кардинальні зміни відбулися в організації інвестиційного процесу. Інвестиційні процеси мають свою особливості, обумовлені його специфікою. Перехід до ринкової системи господарювання пов'язані із формуванням нової моделі інвестиційного процесу. Відповідно, це вимагає рішучих дій щодо покращення виробництва шляхом активізації процесів кредитного та інвестиційного забезпечення товаровиробників, поліпшення їх техніко-технологічного оснащення та

ресурсного забезпечення, а також розробки нового економічного механізму залучення і використання інвестицій в Україні

На підвищення ефективності використання активів можуть впливати як внутрішні так і зовнішні чинники. До зовнішніх чинників належать політична і соціально-економічна ситуація в країні або регіоні; наявність відповідної законодавчої бази; інфляційні процеси; кредитні ставки; податкове навантаження, до внутрішніх – технічні, технологічні, соціально-економічні, екологічні, організаційні та фінансові.

Активізація інвестиційної діяльності може здійснюватись за освоєння нових технологій, сучасних методів організації й управління інвестиційними ресурсами.

Основу інвестиційної діяльності в будь-якій державі визначають за обсягом прямих іноземних інвестицій та за інвестиціями в основний капітал. Обсяги залучення капітальних інвестицій підприємств України у січні-вересні 2015 року складають 160,7 млрд. грн., що становить 94,0 відсотка до відповідного періоду 2014 року.

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами залучення капітальних інвестицій, у січні – вересні 2015 року залишаються: промисловість – 55,4 млрд. грн., будівництво – 24,7 млрд. грн., інформація та телекомунікації – 17,6 млрд. грн., сільське, лісове та рибне господарство – 17,2 млрд. грн., оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 12,7 млрд. грн., транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 10,7 млрд. грн., операції з нерухомим майном – 5,9 млрд. грн.

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у січні – вересні 2015 року освоєно 69,3 відсотка капіталовкладень. Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень становила 8,8 відсотка. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 4,4 відсотка капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів

становила 3,9 відсотка усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла – 11,6 відсотка. Інші джерела фінансування становлять 2,0 відсотка.

У 2015 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено 3763,7 млн.дол. США та вилучено 891,3 млн.дол.США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Зменшення капіталу за рахунок переоцінки, утрат та перекласифікації, за даними Держстату, за цей період становить 5245,8 млн.дол.США (у т. ч. за рахунок курсової різниці – 5024,3 млн. дол.США)

Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 31.12.2015 року становив 43371,4 млн.дол. США. Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. На підприємствах промисловості зосереджено 30,6 % загального обсягу прямих інвестицій в Україну, в установах фінансової та страхової діяльності – 27,3 %. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає 83,0% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 11744,9 млн.дол.США, Нідерланди – 5610,7 млн.дол.США, Німеччина – 5414,3 млн.дол.США, Російська Федерація – 3392,1 млн.дол.США, Австрія – 2402,4 млн.дол.США, Велика Британія – 1852,5 млн.дол.США, Віргінські Острови (Брит.) – 1798,9 млн.дол.США, Франція – 1528,1 млн.дол.США, Швейцарія –1364,2 млн.дол.США та Італія- 972,4 млн.дол.США.

Приросту капітальних інвестицій у січні-червні 2015 року досягнуто у 5 регіонах України. Найбільш активно освоювались капіталовкладення у Волинській області (175,1 відсотка у порівнянні з відповідним періодом попереднього року), м. Києві (128,3 відсотка), Хмельницькій області (123,1 відсотка). Найбільший спад інвестиційної активності відбувся в Донецькій (33, 5 відсотка до січень-червень 2014 року та Луганській (13,2 відсотка) областях.

Таке спрямування прямих іноземних інвестицій та капітальних інвестицій в регіональному розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку.

Оздоровлення та розвиток сучасної економіки України неможливий без активізації інвестиційної діяльності, пошуку та залучення надійних інвесторів, які б розміщували свої інвестиції на довгострокові терміни, забезпечували цим стабільний розвиток важливих ланок господарства в тому числі і агропромисловий комплекс. Україна має всі шанси для залучення інвестиційних ресурсів та використання їх на користь економіки.

Література:

1. Статистична інформація [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua> – офіційний сайт Державного комітету статистики України.

УДК 637.1(477)

Сарабай Н.С. студентка магістратури 1 року навчання

Кирилюк Д.О. к.е.н., ст. викладач

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Світовий ринок створює перспективи для розвитку молочної галузі України. Підвищити перспективи розвитку вітчизняного молока та молочних продуктів можна комплексним підходом, зазначають провідні фахівці молокопереробної галузі. Особливу увагу насамперед потрібно зосередити на виробництві та постачанні високоякісної сировини для переробки. Для цього потрібно оптимізувати систему контролю безпеки продукції. Держава повинна забезпечити бізнес-середовище, особливо для залучення інвестицій. Також необхідно повною мірою використовувати можливості відстоювання інтересів держави в торговельних суперечках з іншими країнами.

Нові економічні можливості для молочного сектору визначаються Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, а також пов'язаною з нею

Глибокою та всеосяжною зоною вільної торгівлі. Утім, задля повного розкриття експортного потенціалу, повинні бути покращені якість молочних продуктів та ефективність виробництва. У зв'язку з цим розроблено план «Стратегії розвитку сільського господарства та сільських районів 2014-2020».

Найбільшої шкоди для розвитку молочного сектору України завдають такі поточні проблеми: обмеження ринку збуту (Крим і Східна Україна); обвал експорту в Росію; зниження світових цін; поки що неможливий експорт у Європу; важкий доступ до кредитів; слабкий обмінний курс гривні; падіння купівельної спроможності.

Представники молочного сектору, як виробники, так і переробники, повинні налагоджувати сталий і багатобічний діалог між собою, наприклад, в рамках кооперації, для формування узгодженої спільної позиції і більш ефективної організації бізнесу. Ці основоположні засади можуть бути хорошим фундаментом для успішного просування української молочної та молокопереробної продукції до майбутніх європейських структур [1].

Виробники і переробники молока закликають уряд проводити інтервенції на ринку молока, щоб вивести з ринку надлишок молочної продукції, стимулювати виробництво і не допустити збільшення фінансових проблем учасників ринку. Ціна питання - врятувати всю молочну галузь України, мати якісні продукти, виходити на зовнішні ринки. На ринку України профіцит молока становить до 1 млн тонн. Крім того, доходи молочних підприємств у минулому році знизилися порівняно з 2014 роком на 31%. Щоб зниження доходів не відбулося у 2016 році, молочникам необхідно підвищити ефективність виробництва на 5-7%. Ще одним виходом із ситуації, що склалася з профіцитом молока, є пошук нових ринків збуту. Профіцит молока - це сезонне явище, яке очікується з травня по серпень. У 2015 році ціни на молокосировину у гривневому еквіваленті зросли на 25% порівняно з 2014 роком, оптово-відпускні ціни переробників піднялися на 21-25%, а роздрібні мережі підвищили ціни на 31-35%. Незважаючи на це, зростання цін не покрило витрат виробництва - підприємства продавали

молоко по 6-6,5 грн/л за собівартості 7-7,5 грн/л. В поточному і майбутньому році молочні підприємства будуть змушені продовжити підвищувати ціни у зв'язку з несприятливими податковими нововведеннями, які передбачають урізання пільги з податку на додану вартість (молочники перераховують до бюджету 20% нарахованого податку, тоді як раніше 100% залишали на розвиток виробництва). Крім того, очікується повне скасування пільги у 2017 році. У зв'язку з цим аграрії пропонують знизити ПДВ на тваринницьку продукцію, щоб не допустити значного підвищення цін для споживачів і падіння попиту [2].

Аналіз тенденцій та перспектив розвитку українського ринку молока та молочних продуктів дозволяє зробити висновок, що ця ринкова ніша одна з найбільш динамічних та рентабельних, та відповідно і найбільш перспективних. Проте розвиток ринку молочної продукції залежить від обсягів виробництва молока та стану тваринництва в країні. Подальший розвиток молокопереробних підприємств залежатиме від можливості розплатитися за наявними зобов'язаннями та утворити ферми, що будуть забезпечувати виробництво власною сировиною. Необхідним є перехід взаємовідносин із виробниками молока на якісно новий рівень, створення та обладнання в населених пунктах молокоприймальних пунктів, поліпшення системи взаєморозрахунків.

У зв'язку зі значною конкуренцією на сировинному ринку виробникам готової молочної продукції необхідно створювати об'єднання, які вкладатимуть значні кошти в модернізацію виробництва, мобільно реагуватимуть на зміни кон'юнктури ринку, постійно збільшуватимуть свій асортимент та, щоб не втратити свою нішу ринку за умов сезонного дефіциту сировини, розширюватимуть ринок збуту за рахунок експортних поставок.

Список використаної літератури:

1. Молочний сектор України на шляху до європейської інтеграції? [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://apd-ukraine.de/ua/nd-arkhiv/304-molochnij-sektor-ukrajini-na-shlyakhu-do-evropejskoji-integratsiji>

2. Виробники і переробники молока закликають уряд проводити інтервенції на ринку молокопродуктів - Всеукраїнська аграрна рада [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://press.unian.ua/pressnews/1279888-virobniki-i-pererobniki-moloka-zaklikayut-uryad-provoditi-interventsiji-na-rinku-molokoproduktiv-vseukrajinska-agrarna-rada.html>

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] — Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua

УДК 338.432:658.26

Кільницька О. С., к.е.н., доцент
Кравчук Н. І., к.е.н., доцент
Житомирський національний агроекологічний університет

ВІДНОВЛЮВАЛЬНА ЕНЕРГЕТИКА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

В умовах забруднення навколишнього середовища, спричиненого глобальним зниженням енергетичної безпеки, індустріалізацією, урбанізацією, та зміною клімату, важливою проблемою світового розвитку є обґрунтування стратегії рішень щодо функціонування соціально орієнтованої ринкової економіки на основі просторового територіального розміщення ресурсів та їх використання, а також збереження і поліпшення стану довкілля. Одним з перспективних резервних напрямів для України є відновлювальна енергетика, що спеціалізується на її отриманні та використанні з періодичних та сталих потоків, які розповсюджуються у природі, тобто енергії сонця, вітру, води, геотермальна землі та відновлювальних органічних носіїв.

В секторі відновлювальної енергетики в ЄС було зайнято 1,4 млн. осіб і вироблено 58 млн. євро валової доданої вартості. Не зважаючи на економічний спад та фінансову кризу 2008 року, у 2009 році в рамках ЄС

було інвестовано понад 150 млрд. дол. у нові виробничі потужності, що функціонують на основі відновлювальних джерел енергії [1, с. 27].

МВФ погодив план реформування економіки України з можливістю надання кредиту обсягом 17,5 млрд. дол. При цьому одним з пріоритетних завдань української влади є реформування енергосектора країни. Це зазначено в оновленій доповіді фонду з питань розвитку економік Східної Європи та Балтії, включаючи Україну (2016 р.) [2]. Наразі вимоги МВФ до України – це не тільки державні та політичні програми, а й реальні економічні та фінансові передумови для розвитку відновлювальної енергетики. За оцінками фахівців Інституту прикладного системного аналізу [3, с. 24] встановлено, що стрімке зменшення запасів органічних видів палива призведе до зміни значення балансу «виробництво-споживання» з позитивного на негативне, зокрема енергії виробленої з нафти уже на початку 20-х років нинішнього століття, газу – на початку 30-х років, з урану-235 – на початку 50-х років. Дефіцит енергоресурсів призвів до збільшення цін на енергоносії, зокрема у 2015 р. в Україні ціна на газ виросла в 3,73 рази, електроенергії – в 1,67 рази, при загальному зростанні індексу інфляції на товари та послуги в 1,43 рази (рис.1)

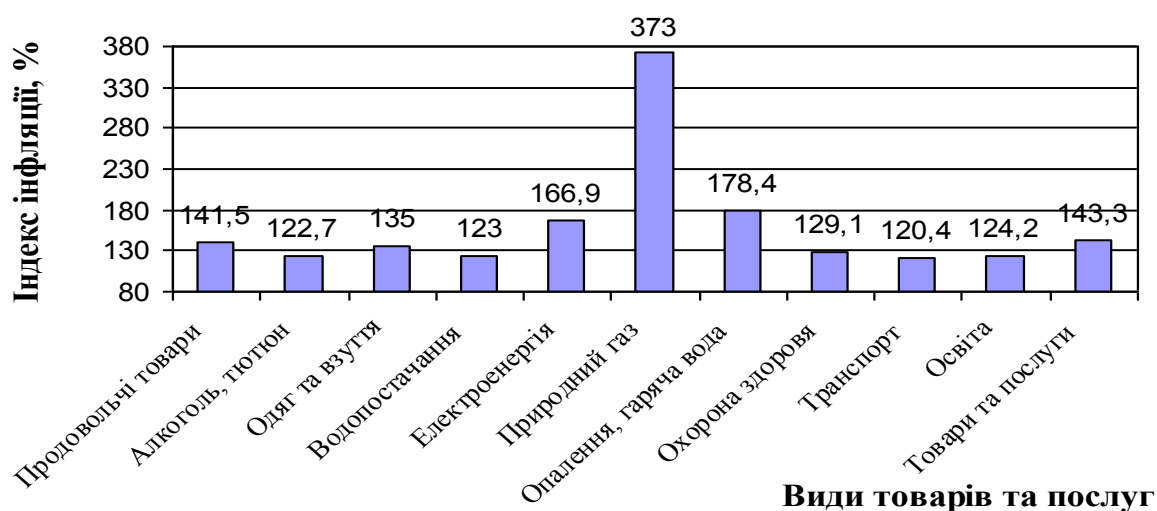

Рис.1. Індекс інфляції на товари та послуги в Україні у 2015 р., %

Джерело: побудовано за даними Держкомстату України.

В результаті підвищення цін на природний газ його використання в Україні протягом 2006-2015 рр. зменшилось у промисловості на 62 %, ТКЕ та ТЕЦ – на 54 %, по населенню – на 40 %, в бюджетних організаціях – на 51 %.

Однією з умов вступу країни-претендента до ЄС є мінімальний показник для відновлювальної енергетики в загальному енергобалансі, що має становити не менше 12 % [1, с.12]. Протягом 2012-2014 рр. відновлювальні джерела енергії суб'єктів аграрного підприємництва України становлять лише 4% від всієї споживаної в цьому секторі енергії. Спостерігається надзвичайно низький рівень забезпечення устаткуванням для виробництва відновлювальної енергетики сільськогосподарських підприємств України (табл.).

Табл. Наявність устаткування для виробництва відновлювальної енергії в сільськогосподарських підприємствах України у 2014 р.

Підприємство	Устаткування, що перетворює енергію			
	вітру	сонця	біомаси	інших відтворюваних ресурсів
С.-г. підприємства, всього	2	13	4	1
у тому числі:				
- господарські товариства	1	-	3	-
- фермерські господарства	-	1	-	-
- підприємства інших організаційних форм	1	12	1	1

Джерело: розраховано за даними [4].

Нове устаткування, матеріали, біологічний світ, цифрові технології відновлювальної енергетики в аграрному секторі – це фактори, що підвищують попит на підприємництво та насамперед висококваліфіковану працю у сільській місцевості. Проте побут, умови праці сільського соціуму не приваблює висококваліфікованих фахівців навіть при високій заробітній платі. Це є гострою проблемою розвитку економіки агросектору та відновлювальної енергетики сільських територій.

Для України актуальним стратегічним завданням є комплексне вирішення проблем самоенергозабезпечення, насамперед в аграрному секторі де є значний сировинно-ресурсний потенціал у групі відновлювальних органічних носіїв. Це призведе до збільшення робочих місць, валової доданої

вартості, інвестицій, технологічного переозброєння енергомістких галузей, впровадження конкурентоспроможного енергозберігаючого устаткування та обладнання і забезпечить технологічний, соціальний та еколого-економічний ефект.

Список використаних джерел:

1. Wind Energy Factsheets // European Wind Energy Association. – January 2011. – 30 p.
2. МВФ назвал ключевые задачи для Украины. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.net/finance/1338423-mvf-nazval-chetyire-klyuchevyie-zadachi-ukrainyi.html>
3. Аналіз сталого розвитку – глобальні і регіональні контексти: У 2 ч. / Міжн. рада з науки (ICSU) [та ін.]; наук. кер. М. З. Згуровський. – К.: НТУУ «КПІ», 2009. – Ч. 1. Глобальний аналіз якості і безпеки. – 280 с.
4. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах за 2014 рік: Статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики України, 2015 р.

УДК 338.48:379.83

Корженівська Н.Л. к.е.н., доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет

Коваль Н.В. к.е.н., доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В КОНВЕРГЕНЦІЇ ФОРСАЙТИНГУ

Сфера економічних інтересів підприємницької діяльності суб'єктів господарювання знаходиться у площині пошуку перспективних та дохідних напрямків розвитку бізнесу. Процес виявлення та розвитку таких напрямків передбачає моніторинг ринкової кон'юнктури і оцінку потенціалу. Одночасне проведення оцінки ризиків та формування економічної безпеки

дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення, що дозволить своєчасно реагувати на можливі загрози та застосовувати сучасні методи управління для отримання економічних вигод.

Єдиного підходу до оцінки розвитку потенціалу підприємства, сфер та напрямів діагностики безпеки, зокрема економічної, практично не існує. У наукових колах та практичному середовищі постійно виникає потреба у дослідженні та комплексній оцінці загроз і небезпек. Основна увага здебільшого приділяється встановленню причинно-наслідкових зв'язків і чинників, що визначають проблемні ситуації [1].

Результати опитування керівників аграрних підприємств, що в структурі виробництва мають переважну більшість продукції зернової групи, показали, що основним елементом системи господарського управління є можливість створення аграрних кластерів, ефективного агромаркетингу, консалтингу, які зможуть задовольнити потреби сільськогосподарських товаровиробників у інформаційно-консультаційних, обліково-аналітичних послугах, що сприятиме залученню інвестицій та впровадженню інноваційних методів управління, формування системи економічної безпеки. Проте, майже відсутня інформація, серед опитаних респондентів, з питань застосування елементів форсайтингу, як однієї з технологій перспективного прогнозування і методу ефективного управління, що, на нашу думку, не виправдане.

Форсайтинг, як механізм для прогнозування ефективного розвитку [2], використовує різні методичні підходи, серед яких стратегічний аналіз і прогнозування, перспективне планування, експертна оцінка, когнітивне моделювання, евентуальні стратегії. Усі перераховані методи застосовуються в оцінці рівня економічної безпеки підприємств і галузей, що органічним чином конвертує з форсайтингом та може слугувати елементом оцінки ризиків.

Застосування методів форсайтингу в аграрній сфері має враховувати як особливості самого форсайту, так і особливості галузевого спрямування та

ринкового сегментування, територіальні й природно-кліматичні умови діяльності підприємств.

Відмінними особливостями форсайту можна вважати його систематичність та взаємозв'язок між підприємством і стейкхолдерами. Цікавим є використання форсайту аграрної економіки в контексті NBIC конвергенції (за першими літерами технологічних напрямів: N-нано; B-біо; I-інфо; C-когні) [3]. Дане явище можна характеризувати крізь ефект синергічного взаємопосилення технологій та елементів інноваційних досліджень у різних сферах, дотичних до ефективного функціонування аграрного виробництва.

Принциповою відмінністю форсайту є його спрямованість не тільки на визначення перспектив розвитку, а й прагнення створити майбутнє у достатній відповідності до прогнозу [4, с. 168]. Цю особливість доцільно використати при виявленні детермінант і розробці індикаторів економічної безпеки та побудові когнітивної карти забезпечення ефективної протидії загрозам та небезпекам функціонування підприємств аграрної сфери.

Проте слід зауважити, що безсистемний неконтрольований вплив інноваційних трансформацій може не тільки не сприяти прогресивному розвитку, а й негативно позначитися на функціонуванні аграрної галузі держави, національної економіки в цілому, створити загрозу продовольчої безпеки. При розробці інноваційних проектів недостатньо об'єктивно оцінюються ризики, які супроводжують нововведення, особливо у такій складній галузі як сільське господарство. В деяких випадках вплив глобальних інновацій носить й взагалі негативний характер: відбувається погіршення структури посівів, стану ґрунтів, здійснюється неконтрольоване розповсюдження генно-модифікованих сортів сільськогосподарських рослин. [5].

Таким чином, елементи форсайтінгу доцільно використовувати при пошуку перспективних, пріоритетних напрямків аграрного бізнесу, що

матиме конвергенційні ефекти за умов виваженої системи економічної безпеки та ефективного управління.

Список використаної літератури:

1. Родіонов О.В. Складові діагностики безпеки потенціалу підприємства / О.В. Родіонов, В.О. Артеменко, О.В. Онікієнко // Соціально-економічні аспекти розвитку економіки та управління: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 16-17 січня 2013 р., Дніпропетровськ. -Дніпропетровськ: «Герда», 2013. - С. 125-126.

2. Черевко Г. В. Роль кооперації у розвитку аграрних відносин в Україні / Г. В. Черевко // Економіка АПК. - 2000. - №11. - С. 16-19.

3. Прайд В., Медведев Д. Феномен NBIC-конвергенции: реальность и ожидания [Электронный ресурс] / В. Прайд, Д. Медведев. - Режим доступа: [http:// www.tranahumaniam-russia.ru](http://www.tranahumaniam-russia.ru)

4. Познанский В. И. Форсайт – важнейший инструмент инновационной экономики / В. И. Познанский // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності, 2012. – Випуск 2. – Том 1. - С. 168-171.

5. Аксьонова О.М. Форсайт-проект розвитку аграрного сектору як умови впровадження інноваційних технологій [Електронний ресурс] / О.М. Аксьонова. - Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer26/610.pdf>

УДК 338.43.009.12

Коржов Є.В., слухач магістратури
Полтавська державна аграрна академія

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ
СТРАТЕГІЙ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Формування конкурентних стратегій аграрних підприємств в першу чергу повинні базуватися на стратегічному управлінні, адже вибір

оптимальної стратегії має певні особливості, що в першу чергу зумовлені рівнем управління. Визначення конкурентної стратегії для підприємства залежить від ситуації, в якій підприємство перебуває на конкретному етапі свого розвитку [1].

На сьогодні, для будь якої галузі, важливим є відродження, стабілізація та стале функціонування. Зважаючи на роль молока та молокопродуктів в забезпеченні продовольчої безпеки країни, галузь молочного скотарства не є винятком і потребує більш детального дослідження. Фундаментальними характеристиками, що притаманні досліджуваній галузі протягом останнього періоду, є скорочення валового виробництва молока, зменшення поголів'я корів і зниження їх продуктивності.

Основними причинами через які галузь зазнала великого руйнування: низька конкурентоздатність вітчизняного виробництва; незахищеність завойованих позицій на світовому ринку; недосконала система ринкових цін; недосить вдала аграрна реформа; відсутність продовольчого стратегічного напрямку розвитку. Обумовлено це великою кількістю факторів, що впливають на його розвиток та ефективність: 1) економічні (ціна реалізації, собівартість, споживацька платоспроможність); 2) демографічні (чисельність населення, вік, звички, смаки); 3) маркетингові (якість, споживчі властивості, спад попиту, способи використання, перехід населення на дешевшу продукцію, яка вміщує в себе соєве молоко, пальмову олію, організація рекламних звернень тощо) [2].

Молочне скотарство досить трудомістка галузь тваринництва. В Україні воно розвивалося завдяки розширеному відтворенню, а потім через певні причини, спостерігались негативні тенденції в розвитку цієї галузі. Нині Україна ще спроможна виправити своє становище та повернути втрачені позиції місце на світовому ринку молока. Для цього підприємства необхідно переорієнтуватися на інтенсивний шлях розвитку. Адже наявні проблеми можливо подолати лише інтенсифікацією галузі.

За нинішніх умов, для того щоб забезпечити високу

конкурентоспроможність, підприємство-виробник повинно використовувати ефективну стратегію розвитку. Часто, саме від правильно складеної стратегії, залежить прибутковість та ефективність діяльності підприємства.

До факторів, що впливають на формування стратегії підприємств виробників молока можна віднести:

- 1) інвестиції внутрішніх і зовнішніх інвесторів;
- 2) підвищення популярності молочних продуктів, що стимулюватиме створення нових продуктів;
- 3) тенденції світової ринкової кон'юнктура.

Фермерським господарствам складніше конкурувати із великими виробниками молока через недостатню кількість оборотних коштів та фінансових ресурсів. Можна зазначити, що керівники аграрних підприємств повинні здійснювати вибір стратегії відповідно до рівня розвитку галузі, враховуючи фактори зростання якості молока, можливості впровадження нових технологій утримання, доїння та годівлі тварин, постійно поліпшувати породний склад поголів'я корів.

З метою забезпечення ефективної діяльності підприємства та досягнення певних конкурентних переваг стратегічні напрями розвитку доцільно розробляти на основі системного вивчення ринку, поведінки споживачів, їх вимог до якості продукції тощо. Середні та дрібні вітчизняні аграрні підприємства переважно застосовують стратегію виживання. Говорячи про розробку стратегії підприємства в контексті підвищення економічної ефективності, варто зазначити, що останнє є також і складовою більшості стратегій. Зокрема, сучасні підприємства, переважно розвиваються за трьома такими основними напрямками: розширення виробництва, посилення вертикальної інтеграції та удосконалення ефективної моделі бізнесу за рахунок накопичення унікального досвіду та впровадження передових технологій. При цьому досвід накопичується шляхом інвестицій в освіту своїх співробітників. Вертикальна інтеграція та побудова ефективної бізнес-моделі як напрями стратегії підприємства орієнтовані на збільшення

рентабельності та диверсифікацію ризиків шляхом розвитку власної сільськогосподарської інфраструктури та посилення вертикальної інтеграції [3]. Таким чином, середні підприємства галузі тваринництва потребують застосування стратегії зростання, тому що збільшення поголів'я тварин позитивно вплине на ефективність наряду діяльності шляхом повнішого завантаження виробничих потужностей та зниження виробничих витрат.

Список використаної літератури

1. Махмудов Х.З. Теоретичні аспекти формування конкурентних стратегій аграрних підприємств / Х.З.Махмудов // Наукові праці ПДАА. Вип.1(4). Т.2. – 2012. – С.181-184.

2. Ємцев В. Галузь скотарства в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку / В. Ємцев // Тваринництво України. – 2012. – № 12. – С. 2-7.

3. Аранчій В.І. Особливості формування стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / В.І. Аранчій, О.П. Зоря, Є.В. Березницький. . Режим доступу: [http:// www.rusnauka.com](http://www.rusnauka.com)

УДК 65.011.8:338.432

Корчинський І. О. к.е.н., в.о. професора
Львівський національний аграрний університет

ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В останні роки відбувається процес нарощування виробництва сільськогосподарської продукції у сільськогосподарських підприємствах. Однак ці темпи є недостатніми, а виробництво продукції сільського господарства, особливо продукції тваринництва, в основному зосереджене в господарствах населення. Ринкові трансформації аграрних підприємств характеризуються структурним дисбалансом аграрного виробництва. Спостерігається різке переважання виробництва продукції рослинництва.

Міжнародна ринкова кон'юнктура зумовила таке реформування аграрних відносин, що рослинництво стало найвигіднішою сферою аграрної діяльності. У структурі виробництва переважають відносно низькозатратні, але з мінімальною віддачею гектара технічні, олійні й зернові культури [1, с. 109]. Така структура аграрного виробництва відображає, насамперед, корпоративні, а не національні інтереси і є загальною тенденцією в Україні [2, с. 109].

Ринок аграрної продукції характеризується низькими бар'єрами входження. Великотоварні підприємства (агрохолдинги) мають значні конкурентні переваги за рахунок можливості використання інтенсивних технологій та інновацій. В великих агрохолдингових компаніях зосереджені найбільш ефективні експортно-орієнтовані галузі агровиробництва. Дрібні сільськогосподарські товаровиробники не в змозі конкурувати з великими агроформуваннями як у виробництві (високі виробничі витрати) так і в збуті продукції (недостатньо розвинута інфраструктура). Тому головні ринкові регулятори – попит і пропозиція – не мають належного механізму функціонування для дрібних товаровиробників.

Великі і середні сільськогосподарські підприємства основною стратегією обирають широку диверсифікацію виробництва аграрної продукції з метою часткового зниження підприємницьких ризиків. Малі підприємства – диференціацію, займаючи незаповнену ринкову нішу з виробництва нетрадиційної для сільського господарства продукції. Обрані стратегії є досить привабливими, забезпечуючи не тільки стабільні зростаючі доходи, але і захист від конкуренції.

Проведений аналіз розвитку сільського господарства в Сокальському районі Львівської області дозволив виявити наступні тенденції. Основними виробниками сільськогосподарської продукції в районі, як і в попередні роки, залишаються господарства населення. У 2014 році ними вироблено 60% валової продукції сільського господарства, в т.ч. у рослинництві близько 49%, у тваринництві – 82%. В структурі аграрного виробництва району

продукція рослинництва має переважаюче значення. Співвідношення між продукцією рослинництва і тваринництва становило у відсотках 67 до 33. Внутрішній попит на продукцію тваринництва забезпечується в основному господарствами населення й частково – фермерськими господарствами. Сільськогосподарські підприємства району в основному спеціалізуються на виробництві зернових та молока, виробництво яких мають високий (в порівнянні з іншою продукцією) рівень рентабельності (16% і 11% відповідно) і є менш ризикованим. Овочівництво і картоплярство є менш привабливим у зв'язку з високою трудомісткістю та затратністю.

Закономірним для великих та середніх сільськогосподарських підприємств району є перехід до багатопрофільного виробництва з широкою номенклатурою продукції, що випускається. Це забезпечує підвищення стійкості підприємства, можливість отримання синергетичного ефекту за рахунок проникнення на нові ринки, економії за рахунок ефекту масштабу. У Сокальському районі функціонує 45 крупнотоварних сільськогосподарських підприємств, 40% з яких є багатогалузевими. Натомість невеликі підприємства є вузькоспеціалізованими і займають нетрадиційні для сільського господарства ніші: ягідництво, декоративне садівництво, вирощування продукції розсадників закритого ґрунту, розведення гусей, бройлерів, хутрових звірів, риби. Це дає їм можливість задовольнити потребу в нішовому продукті з високим рівнем рентабельності, уникаючи конкуренції з агрохолдингами. Виробництво нетрадиційної для сільськогосподарських підприємств продукції характеризується високими темпами зростання рівня рентабельності, значними перспективами зростання ринку, тому є привабливими для аграрних підприємств в стратегічному відношенні.

Низька ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств зумовлює подальше реформування аграрного сектора економіки: як реформування відносин власності, так і поліпшення фінансового стану сільськогосподарських підприємств незалежно від організаційно-правових форм господарювання та створення умов для подальшого розвитку всіх форм

власності та господарювання. Це потребує змін в податковій системі, забезпечення пільгового кредитування при закупівлі матеріально-технічних ресурсів та інших форм державної підтримки розвитку аграрних підприємств. Для підтримки розвитку невеликих фермерських господарств і господарств населення, які відіграють значну стабілізуючу та соціальну роль у формуванні агросоціальної системи України, необхідно розбудовувати інфраструктуру (особливо заготівельну) та інформаційно-дорадчі служби.

Список використаної літератури:

1. Кириленко І. Г. Структурні реформи в аграрному секторі України / І. Г. Кириленко, В. Є Івченко, В. В. Дем'янчук. – Економіка АПК. – №9. – 2015. – С. 15-29.
2. Ольшанська О. В. Агросоціальна система України : монографія / О. В. Ольшанська. – К.: КНЕУ, 2013. – 329с.

УДК 334.527:339.92:631

Кривенко Н. В., к.е.н., с.н.с.
ННЦ “Інститут аграрної економіки”

**ДО ПИТАННЯ ТНК ТА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ
ІНТЕГРАЦІЇ (АГРАРНИЙ СЕКТОР)**

Вагоме значення для розвитку виробництва продукції (зокрема агропродовольчої), зовнішньої торгівлі, залучення інвестицій та нових технологій мають транснаціональні компанії, які володіють значними ресурсами, та участь у інтеграційних угрупованнях. Особливо актуальним в сучасних умовах глобалізації, розвитку міжнародної економічної інтеграції, зростання продовольчої кризи, а також - можливості виходу на нові ринки є питання застосування нових технологій як для збільшення обсягів виробництва, так і підвищення конкурентоспроможності продукції. Це особливо важливо для агропродовольчої продукції, яка займає значну частку

у експорті України, а також- через підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що сприяло лібералізації зовнішньої торгівлі.

Доречним є зауваження, що основним джерелом саме технологічних нововведень та на їх основі структурних зрушень в економіці розвинутих країн є великі корпорації, які за успіхи та провали інноваційної діяльності несуть фінансову та економічну відповідальність. При цьому вчені зазначають “Ни университеты, ни государственные лаборатории не могут сравниться с современной корпоративной наукой по объему затрат и численности научных кадров, количеству получаемых патентов, потоку технических новинок в виде продуктов, процессов и услуг...”. [1, с.267]. Все більше значення ТНК відіграють в НІОКР, що видно з факту акумуляції приблизно 80% всіх патентів і фінансування біля 80% всіх НІОКР. До основних базових ознак ТНК відносять: на світовому ринку реалізується переважна частка їх продукції, дочірні підприємства та філії розміщені за межами країни базування та ін. Зазначимо, що найбільша кількість ТНК за розподілом по виробничій спеціалізації (у 2012 р.) зосереджена у секторі банківсько-фінансових послуг, а найменша – у виробництві харчової продукції (порівняно з такими сферами діяльності як видобуток нафти та газу, фармацевтичне виробництво і біотехнології, програмне забезпечення, комп’ютерні послуги, високотехнологічне виробництво, виробництво автомобілів і запчастин, сфери роздрібної торгівлі). Серед їх країн-засновниць - Швейцарія, США, Великобританія та ін. [2, с.129-131]. Хоча ці дані можуть змінюватись.

Варто зауважити, що у 2007 р. за один рік потік ПІІ в сільське господарство та харчову промисловість країн, що розвиваються, збільшився майже вдвічі, а саме в сільськогосподарське виробництво - в 4 рази, що було зумовлено розширенням використання сільськогосподарської сировини для створення нових видів продуктів фармацевтичної та хімічної промисловості та виробництва біопалива. До основних країн інвесторів у сільське господарство належать - США, Канада, Китай, Японія, Німеччина та ін.

Заслуговує на увагу те, що в сільське господарство Китаю іноземні інвестиції надходять з 1998 р., при чому їх щорічний приплив змінювався від 600 млн.дол до 1,2 млрд. дол, що вже у 2008 р. дозволило збільшити обсяг накопичених інвестицій до 7 млрд. дол. Цікавою є диференціація діяльності ТНК різних країн світу щодо секторів АПК, а саме - корпорації західних країн зосереджуються на виробничій та поствиробничій сферах, зменшивши свою участь у виробництві безпосередньо сільськогосподарської продукції, де в значній мірі діють азійські ТНК[3, с.101, 102, 105].

В сучасних умовах глобалізації діяльність корпорацій та розвиток інтеграційних процесів мають досить вагомe значення, хоча існують неоднозначні погляди.

До речі, на зростання транснаціонального капіталу до ЄС особливовплинуло успішне формування Єдиного ринку. При цьому, до позитивних результатів, які отримали під час інтеграції, значною мірою призвела активізація інвестиційної діяльності ТНК ЄС, а також третіх країн, зокрема США, Японії, Австралії та ін. Взаємодія інтеграції та транснаціоналізації підсилювалась: ТНК суттєво збільшували вклад до ЄС, а оптимізацію міжнародного виробництва стимулювало удосконалення механізмів функціонування Єдиного ринку [4]. В Україні також працюють корпорації в аграрному секторі, зокрема Nestle, Cargill (рослинництво і тваринництво, продукти харчування), McDonald's, KraftFoods (ТМ "Люкс"), Lactalis (ТМ "President"), Kernel (ТМ "Щедрий Дар", "Стожар")Pepsico, Danone ("Даніссімо", "Актімель"), які, крім інвестицій, перераховують значні суми до держбюджету[5]. До речі, деякі з них є європейськими. Також Україна є учасником кількох інтеграційних угруповань, підписано угоди про вільну.

Отже, у світі спостерігається і розвиток міжнародної економічної інтеграції і діяльності ТНК. При цьому слідна державному рівні сприяти зменшенню негативних і збільшенню позитивних наслідків корпорацій і - отриманню переваг з врахуванням міжнародної економічної інтеграції.

Список використаної літератури:

1. Конкурентоспособность России в глобальной экономике. – Международные отношения, 2003. – 376 с.
2. Мельников А. Б., Снимщикова И. В., Лазгиев М. М. Некоторые противоречия внешнеэкономической экспансии ТНК // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 3: Экономика. Экология. – 2014. - № 5. – С. 130-135.
3. Дерюгина И. В. Особенности и перспективы деятельности ТНК в сельском хозяйстве стран Востока / И. В. Дерюгина // Восточная аналитика . – 2012. - №3. – С.101-106.
4. Шагурин С.В., Шимко П.Д. Экономика транснационального предприятия. - 2008 / С.В.Шагурин, П.Д.Шимко. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://economic.social/ekonomika/ekonomicheskaya-integratsiyatnk-regionalnaya.html>
5. Духницький Б.В. Аграрні транснаціональні корпорації в Україні та світі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://a7d.com.ua/4125-agrarn-transnacionaln-korporacyi-v-ukrayin-ta-svt.html>

УДК 33:631.1

*Левандівський О. Т. к.е.н., доцент
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,*

ФОРСАЙТ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Інвестиційна привабливість країни визначається цілою системою факторів. Найбільш відомими зарубіжними оцінками інвестиційної привабливості та ризику є рейтинги Institutional Investor, Euromoney, Business Environment Risk Index (BERI).

Рейтинг Institutional Investor дає оцінку кредитороспроможності країни, яка визначається експертами 100 провідних міжнародних банків.

Рейтинг Euromoney базується на дослідженні трьох груп індикаторів: ринкових; кредитних; політико-економічних, які включають політичний ризик, прогноз економічного розвитку та економічне становище.

Рейтинг BERI оцінює політичну стабільність, відношення до іноземних інвестицій, темпи економічного зростання, інфраструктуру, умови короткострокових та довгострокових кредитів тощо [1, с. 137].

Не слід також забувати, що чим менше імідж країни відповідає очікуванням інвесторів, тим нижче оцінюється інвестиційний клімат держави і вона повинна йти на певні компроміси та пільги задля залучення капіталу. І навпаки, покращення інвестиційного клімату дозволить державі послідовно знизити пільги до рівня міжнародних стандартів та створити конкурентний інвестиційний ринок.

Така привабливість є ключовою умовою залучення інвестицій в економіку країни, регіону, галузі або окремого підприємства. В зв'язку з цим важливою задачею державного управління є покращення та стабілізація інвестиційного клімату як країни в цілому, так і окремих її регіонів, галузей та підприємств [2].

В зв'язку з цим необхідно звернути увагу на форсайт інвестицій в аграрному секторі. Форсайт – сценарне прогнозування соціально-економічного розвитку [3], систематичний, спільний процес побудови бачення майбутнього, націлений на підвищення якості прийнятих на даний момент рішень і прискорення спільних дій. Ідеологія форсайту походить від конвергенції тенденцій сучасних розробок в сфері політичного, стратегічного аналізу і прогнозування. (EU FOREN Guide)[4, ст.V].

На даний час, погіршення ситуації в аграрному секторі зумовлене не лише дефіцитом фінансових ресурсів, а і низьким попитом харчової промисловості та низькою купівельною спроможністю населення.

Негативно вплинула на розвиток галузі також заборона експорту до Росії, наслідком якої стало суттєве скорочення виробництва молока та яєць. Отже, серед основних факторів, які, незважаючи на певні позитивні

зрушення, стримують зростання галузі і гальмують розвиток сільськогосподарських підприємств можна виділити наступні:

- недостатність і/або недоступність фінансових ресурсів;
- високі ціни на паливо і посівний матеріал, зношеність матеріально-технічної бази, і, як наслідок, висока собівартість виробництва і низька його ефективність;
- здебільшого низька дохідність виробництва, що стримує його модернізацію, розвиток інноваційних процесів;
- невідповідність продукції міжнародним стандартам якості і, відповідно, низька її конкурентоспроможність на зовнішніх ринках;
- експорт сировини та напівфабрикатів, зумовлений відсутністю або недостатністю потужностей для їх ефективної переробки та подальшої реалізації;
- нестабільна політична ситуація і військові дії на Сході, що спричинило падіння виробництва у Донецькій і Луганській області і вплинуло на його скорочення по всій Україні.

Не зважаючи на велику кількість проблем, аграрний сектор все ж має значний потенціал розвитку, що обумовлено, в першу чергу, наявністю родючих ґрунтів та сприятливого клімату. Але для того, щоб аграрний сектор став дійсно конкурентоспроможним, необхідний цілий комплекс рішень, які стосуються як внутрішнього розвитку, так і експортних можливостей.

Зокрема, потребують поліпшення умови розвитку бізнесу в Україні шляхом удосконалення законодавчої бази, створення ефективного захисту прав власності для інвесторів, вирішення питань щодо фінансування аграріїв до початку збирального сезону. Потрібно забезпечити розвиток соціальної інфраструктури, логістичної системи, створити потужну елеваторну базу. Необхідні конкретні кроки щодо розвитку біопаливної промисловості, що дозволить створювати продукцію з доданою вартістю, забезпечить додаткові робочі місця і надходження до бюджету. Важливим завданням є приведення

українського законодавства щодо якості продукції у відповідність до європейських вимог, проведення сертифікації підприємств галузі, застосування стандартів якості та безпечності продукції згідно з міжнародними вимогами, що дозволить підвищити імідж та конкурентоспроможність української аграрної продукції на зовнішніх ринках.

Список використаної літератури:

1. Губський Б.В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі / Б.В. Губський. – К.: Наукова думка, 1998. – 390 с.

2. Парцхаладзе Л. Инвестиционный климат Украины: глобальное потепление /Л.Парцхаладзе // Зеркало недели. – 2004. – № 29 (504) // <http://www.zerkalo-nedeli.com>

3. A Practical Guide to Regional Foresight. Published by the European Communities.

FOREN (2001). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://foresight.jrc.ec.europa.eu/documents/eur20128en.pdf>

4. United Nations Industrial Development Organization. Technology Foreign Initiative.

Text book. 2004.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://www.unido.org/foresight/registration/dokums_raw/volume1_unido_tf_manual.pdf

УДК 331.444:331.311:004.05

Осташова В. О., к.ю.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія
Шульженко І. В., к.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія

**МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ФОРСАЙТУ**

Сучасний період розвитку суспільства називають етапом інформатизації. Інформаційні технології застосовуються майже у всіх сферах

діяльності людини. Вони допомагають ефективно організувати свою роботу та раціонально використати час. Особливого значення такі технології з професійної точки зору набувають для менеджерів аграрних підприємств, які повинні не лише чітко спланувати та скоординувати свою роботу, а й зробити те саме для своїх підлеглих.

Зі зміною поколінь управління часом видозмінювалися й інструменти організації часу, систематизовані Н. О. Алюшиною, зокрема: журнал робочих завдань; картка щоденного обліку часу А. Гастева; форма розподілу завдань за пріоритетами (на основі квадранта С. Кові); переговори по телефону; графік власного робочого ритму; швидке читання; організація зборів і нарад; диктофеномен; робоча картотека; раціоналізація роботи за допомогою інструментів електронного носія (інструменти, пропоновані електронними носіями); персональна мобілізація [1]. Усі вони, насправді, не втратили своєї актуальності, але задля більш ефективного та сучасного використання можуть бути реалізовані із застосуванням новітніх технологій.

Перераховані завдання можу

(з англ. smart – розумний, і англ. phone – телефон) – окрема категорія телефонів, які на відміну від простих стільникових телефонів мають більше оперативної пам'яті і власний потужний, як для кишенькових пристроїв процесор. Додатковою перевагою є їх невеликий розмір і мобільність. Смартфони стають не тільки засобом зв'язку, але і доступним способом отримання та обміну інформацією. Тому в повсякденній роботі менеджера виникає можливість оптимізувати окремі напрямки діяльності. Для цього можна використовувати певні мобільні додатки.

У таблиці 1 наведемо мобільні додатки та їх загальні характеристики, які допомагають менеджеру ефективно використовувати свій час. Усі з зазначених програмних продуктів є безкоштовними та отримали від користувачів найбільш схвальні відгуки.

Мобільні додатки смартфона, що використовуються для ефективного використання часу

Назва мобільного додатку	Характеристика
Для планування власного часу	
«Хронограф free Тайм Менеджмент»	Проведення моніторингу власного дня; облік часу на реалізацію декількох проектів (в результаті отримується таблиць власного часу); контроль за діяльністю підлеглих; секундомір
«A Time Logger – Tame Tracker»	Додаток для обліку часу. Отримання поденної, щотижневої та помісячної статистики у вигляді графіків та діаграм. Можливість створення звітів різних типів і форматів для аналізу результатів. Простий і зрозумілий інтерфейс; можливість запуску декількох активностей паралельно, пауза / поновлення; підтримка груп; звіти і можливість їх експорту; велика кількість доступних іконок
«Todoist: Список задач»	Можливість керування задачами з будь-якого місця (з телефону, планшета, настільного комп'ютера, браузера, пошти тощо), в т.ч. онлайн. Можливість поділитися проектами, делегувати задачі, обговорювати деталі, отримання повідомлень, нагадувань, коментарів, міток, фільтрів, виставлення пріоритетів, візуалізація власної продуктивності
«Хаос-контроль Premium-GTD»	Список завдань і цілей, заснований на кращих принципах управління часом (GTD)
«Асистент»	Розумний віртуальний асистент. Використовує технологію розпізнавання звичайної мови для відповіді на питання, пошуку інформації, запуску додатків і роботи з різними Інтернет-сервісами
«Табель»	Відслідковування робочого часу, розрахунок оплати, відправлення табелів керуючому і рахунків клієнтам
Для взаємодії з партнерами	
«АграрНик»	Провідне українське рекламно-інформаційне видання для працівників і власників агробізнесу
«Нова пошта»	Можливості: автоматично отримувати усі відправлення; реєстрація в програмі лояльності «Збільшуй можливості»; швидкий пошук найближчого відділення та його перегляд на карті; розрахунок вартості та строків доставки; відслідковування відправлення; відправлення заявки для виклику кур'єра
«Приват24»	Перевірка балансу по картам в режимі реального часу; оплата послуг зв'язку, перевод коштів, покупка білетів на транспорт тощо
Для саморозвитку	
«Секреты успешной и счастливой жизни»	Поради від всесвітньо відомих людей, які втілили свої мрії в реальність. Відповіді на питання у таких напрямках як: саморозвиток, успішність, продуктивність, тайм-менеджмент, бізнес, взаємовідносини тощо
«Мотивация, саморазвитие, личностный рост»	Книга з мотивації, саморозвитку та особистісного зростання (як мотивувати себе на роботу; шляхи вирішення проблем; боротьба з депресією; самоконтроль та сила волі; як позбутися страхів та почати діяти; як розпочати свій бізнес тощо)
«Самоучитель английского языка»	Зміст: топіки англійською з перекладом російською (більше 500 тем); англійський діалог з чіткою вимовою (100 тем); уроки для вивчення важливих правил; неправильні дієслова з перекладом і озвучуванням; більше 1100 прислів'їв та приказок; англійський сленг тощо
«Поліглот 16 Англійська»	Програма-тренажер для швидкого освоєння англійської мови створена по авторській методиці Міжнародного лінгвістичного центру «ILC»

Для забезпечення дієвості та ефективності тайм-менеджменту в системі управління робочим часом на підприємстві доцільно: чітко визначати пріоритетність завдань; скорочувати втрати робочого часу; вміло делегувати повноваження; покращувати власні комунікаційні навички; правильно інструктувати та своєчасно навчати персонал технологіям самоменеджменту; проводити моніторинг процесів управління робочим часом [2, с. 268]. У виконанні зазначених завдань у нагоді може стати звичайний смартфон.

Отже, використання новітніх технологій – вимога часу. І лише ті управлінці, яким притаманне стратегічне мислення, які змогли вчасно скористатися такими здобутками, можуть розраховувати на власний успіх та процвітання свого підприємства.

Список використаної літератури:

1. Алюшина Н. О. Тайм-менеджмент: Мистецтво планувати та управляти своїм часом / Н. О. Алюшина. – К. : Національна академія державного управління при Президентові України, 2008. – 119 с.

2. Холодницька А. В. Застосування технологій тайм-менеджменту в управлінні підприємством / А. В. Холодницька // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2013. – № 4(70). – С. 261-268.

УДК 658.86 “313”: 338.439.5

Павленчик Н. Ф. д.е.н., доцент
Львівський національний аграрний університет

Павленчик А. О. к.е.н., доцент
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького

РОЛЬ ОПТОВИХ РИНКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Міць продовольчої безпеки у кожній окремій країні визначається насамперед рівнем виробництва в аграрному секторі її економіки, наповненістю і кон'юнктурою ринку продовольчих товарів. Поміж багатьох чинників забезпечення продовольчої безпеки країни, які б відповідали

вимогам ринкової економіки вагомим є створення нових або вдосконалення діяльності мережі існуючих підприємств і організацій торговельного спрямування, що забезпечують організацію товарних потоків, рух і реалізацію продукції фермерів і дрібних сільських товаровиробників у повному обсязі. Цього можна досягти, якщо вибудувати ланцюг руху продукції з визначенням основних його напрямів, з урахуванням прерогатив, кон'юнктури, потреб та встановленням певної ієрархії і залежності між окремими елементами ринку сільськогосподарської продукції. Такими складовими є структури різного рівня, але серед найважливіших із них – оптові ринки сільськогосподарської продукції регіонального і місцевого значення.

Створення та діяльність оптових ринків сільськогосподарської продукції передбачає визначення норм та вимог функціонування всіх учасників такого ринку. Основною метою організації їх системи є врегулювання відносин між виробниками і споживачами аграрної продукції на основі обґрунтованого ціноутворення; організація, забезпечення і регулювання механізму фінансових взаємовідносин; організація руху товаропотоків і фінансових ресурсів; інформаційне забезпечення про кон'юнктуру ринку; організація і контроль за якістю продукції; розвиток та вдосконалення матеріально-технічної бази зберігання і реалізації сільськогосподарської продукції; підвищення рівня забезпеченості споживачів вітчизняною сільськогосподарською продукцією; збільшення обсягів експорту та зменшення її імпорту завдяки координації діяльності оптових ринків.

Оптові ринки покликані покращити зручності та умови прискорення просування сільськогосподарської продукції фермерських та господарств населення до роздрібною торгівлі і зменшення тіньового сектору товароруку. У контексті цього має бути конкретним і місце кожного сільського товаровиробника у цьому ланцюгу з визначенням обсягів і строків реалізації кожного виду продукції. Формування порядку руху продукції з

використанням оптових продовольчих ринків, як головного елементу інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції, може забезпечити прозору і стабільну систему її вільного просування, знизити цінові ризики завдяки формуванню реальних цін і тим самим сприяти збільшенню доходів аграрних підприємств усіх організаційно-правових структур і форм власності. Усім іншим його інфраструктурним елементам визначається і відводиться допоміжна роль залежно від їх місця, дії і значення.

Важливим підґрунтям для створення й функціонування оптових ринків сільськогосподарської продукції є загал потреб і вигод, яких потребує як сторона виробників, так і споживачів (табл. 1). Проте ринок сільськогосподарської продукції, на оптовому рівні, з низки об'єктивних причин не завжди в змозі самостійно раціонально і справедливо врегулювати відносини між виробниками і споживачами на користь останніх, що не врегульовано нормативно-правовими актами країни. У зв'язку з цим на державному рівні повсякчасно виникає необхідність удосконалення відносин за допомогою прийняття низки нормативно-правових актів: законів Верховної Ради, указів Президента та постанов, програм і розпоряджень Кабінету Міністрів України. Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про те, що вони, дбаючи про власну продовольчу безпеку, застосовують державні важелі регулювання розвитку сільського господарства шляхом надання державних кредитів, підтримки твердих цін, здійснення безпосередніх виплат тощо.

Таблиця 1.

Чинники зумовленості створення оптових ринків сільськогосподарської продукції

Для виробників	Для споживачів
Інформаційне забезпечення про стан кон'юнктури ринку	Інформація про ціни та наявність продукції
Постійний контроль за якістю продукції	Конкурентне середовище і урівноваження цін на продукцію
Встановлення ціни реалізації, адекватної вартості товару	Можливість вибору товару відповідно до власних уподобань

Наявність досконалої конкуренції	Мінімізація кількості посередників
Можливість постачання та збуту сільськогосподарської продукції на ринку протягом цілого року	У разі купівлі великих партій – зниження ціни
Формування крупних партій продукції	Не обмежується можливість роздрібною торгівлі
Можливість налагодження довготермінових комерційних взаємовідносин	Концентрація продукції у визначеному місці та її наявність протягом року
Наявність інфраструктурних елементів та надання послуг з пакування і зберігання продукції	Використання закономірностей сезонного та добового коливання ціни
Встановлення торговельних місць та їх облаштування	Зростання кон'юнктури ринку
Формування реклами, промоція продукції	Контроль за санітарно-гігієнічними нормами
Встановлення чіткого графіка роботи	Проведення виставкових та рекламних акцій

Встановлення цивілізованих ринкових відносин в Україні зумовлює необхідність формування системи реалізації продукції, адекватної світовим стандартам, з використанням системи оптових ринків сільськогосподарської продукції як її розподільних центрів. На нашу думку, є доцільним прийняття законодавчої норми про визначення ролі мережі оптових ринків сільськогосподарської продукції на регіональному і локальному рівнях як розподільних центрів, що мали б виконувати місію єдиної ланки руху продукції та слугувати основним місцем і пунктом концентрації продукції сільськогосподарських товаровиробників.

Оптові ринки мають також виконувати низку соціальних і економічних завдань, таких як, зміцнення продовольчої безпеки країни, забезпечення достатнього і раціонального рівня споживання населенням продуктів харчування відповідно до науково обґрунтованих норм, створення робочих місць та поліпшення зайнятості жителів міст і сіл. Практика діяльності оптових ринків, що сформовані в окремих обласних центрах, доводить, що одним із заходів підвищення ефективності їх функціонування є не лише забезпечення умов реалізації продукції сільськогосподарських виробників регіону, а й сприяння і залучення реалізації продукції, завезеної з інших регіонів. Ця сфера діяльності мала б знайти відображення у нормативно-

правовій базі.

До того ж оптовий ринок, як правило, постійно розширює свою діяльність. За таких умов уможливиться вирішення низки соціальних і економічних завдань зокрема створення робочих місць та покращання зайнятості населення, покращання продовольчої безпеки країни, забезпечення достатнього рівня споживання населенням продуктів харчування.

Забезпечення населення як в цілому у державі, так і в розрізі окремих регіонів якісними продуктами різного асортименту і в достатній кількості має стати головним напрямом соціально-економічного розвитку країни, оскільки на цьому ґрунтується її національна безпека. Ця ознака засвідчує: наскільки розвинута аграрна економіка країни, настільки незалежна і сама країна. Регіональні оптові ринки, під кутом зору стратегії розвитку аграрного сектору України, мають стати на перспективу не лише елементом інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції, а й первинною ланкою і організаційно-технологічною одиницею економіки держави у забезпеченні її продовольчої безпеки. На регіональному рівні вони повинні перерости в аграрні центри, де покупці і продавці зможуть купити чи продати продукцію, провести розрахунки та одержати кредит, мати повну інформацію про ціни, попит та пропозицію на продукцію.

Список використаної літератури:

1. Про оптові ринки сільськогосподарської продукції : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov>.
2. Шевченко О. О. Регулювання безпеки продовольчої продукції як необхідна умова розвитку продовольчого ринку / О. О. Шевченко // Економіка та держава. – 2007. – № 9. – С. 76 – 78.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov>.

Поплавський В.Г. доктор економічних наук,
професор кафедри економіки підприємства
Руліцька К. М. кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Львівський національний аграрний університет

ФОРСАЙТ – ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПЕРЕДБАЧЕННЯ МАЙБУТНЬОГО

Жодне підприємство, жодна складова АПК не зможе досягти успіху, якщо не відстежуватиме далекосяжні тенденції розвитку свого ринку і не вироблятиме бачення свого майбутнього, не моделюватиме способів його досягнення, тобто не матиме ефективної стратегії своєї діяльності. Це особливо актуально з уваги на те, що для реального погляду у віддалену перспективу необхідно знати хоч приблизно, якою має бути національна економіка у 2030 чи 2050 рр.

Підприємство, як складова національної економіки, завжди, кожноденно повинно оцінювати свою діяльність з погляду його майбутніх результатів. Рухатися наосліп, хаотично, не можна. Це небезпечно

Однією з умов ефективного управління підприємством є вміння бачити перспективи його розвитку з урахуванням дії різних факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Управління в умовах ринкової економіки неможливе без планування господарської діяльності підприємства на всіх його рівнях: стратегічному, тактичному й операційному.

Найважливішим є стратегічний рівень. На ньому приймаються життєво важливі управлінські рішення для подальшого розвитку підприємства, регіону, держави. Так, наприклад, країни Південно-Східної Азії (Китай, Індія, Японія) ввійшли в ринкову економіку, на відміну від України, з чітко визначеною стратегією, орієнтуючись на високі технології, на економне витрачання ресурсів, особливо сировинних, на досконале управління.

Крім зазначеного, наприклад, у Японії також вдало гармонізували взаємозв'язки інтересів владних структур, наукових установ та представників бізнесу. Тут у підготовці 7-го національного прогнозу брало участь 37 % наукових експертів з університетів, 36 % експертів – з приватних фірм, 15 % – з державних організацій і 12 % – з некомерційних структур.

Стратегія – це процес формування системи форсайту (передбачування) довгострокових цілей і вибору шляхів їх досягнення. Стратегія – це певний задум, загальний план дій; це комплекс інтелектуальних зусиль і рішень, які дають змогу оптимізувати перехід із сьогодення у бажане майбутнє. Вона формується як на мікрорівні (підприємство, фірма, компанія), так і на макрорівні (держава, регіон, область, район).

Для практики виробництва, а тим більше для реалізації задуманого у майбутньому, це дуже важливо, бо тільки економічний форсайт може забезпечити якісне розв'язання проблемних ситуацій, виявлення патологій, больових точок, вузьких місць досліджуваного об'єкта у майбутньому, у стратегічній перспективі. Способи, методи, методики і моделі, які використовують у Форсайті дуже різноманітні і їх є чимало. Такий підхід обумовлюється тим, що при цьому проявляються альтернативні можливості щодо певних аспектів розвитку.

Однак, Форсайт – це не тільки сукупність методів та методик передбачення, а й особлива організаційна технологія організації інструментів, що дозволяють активно передбачати проблеми майбутнього. Це активний прогноз, який включає елементи впливу на майбутнє за допомогою узгодження партикулярних інтересів різних соціальних верств громадянського суспільства [1, с.122]. Ринкове середовище, в якому сьогодні функціонують господарські суб'єкти різних форм власності, постійно змінюється, зростає ступінь його невизначеності, з'являються невраховані чинники ризику. В цих умовах бізнес, як основа ринкової економіки, має добре справлятися, а менеджмент повинен постійно вдосконалюватися.

Це означає, що вектор зусиль менеджменту повинен спрямовуватись іззовні всередину, бо результати будь-якої виробничо-господарської структури існують поза її межами, у зовнішньому середовищі. Наприклад, товар продається у зовнішньому середовищі, на яке виробник прямо впливати не може. Саме це на перший погляд - недосяжне, однак за вдалого економічного Форсайту, формує прибуток товаровиробника. Саме тому значні конкурентні переваги мають ті виробники, які діагностуючи свою діяльність і своє майбутнє, завчасу розробляють декілька можливих сценаріїв власного розвитку і готуються до несподіванок, які несе їм зовнішнє середовище.

Література:

1. Руліцька К. М. Доцільність використання Форсайту для прогнозування розвитку вітчизняних аграрних формувань / К. М. Руліцька. - Вісник НТУ «ХП». 2013. № 53 (1026). – С.121-125.

УДК 338

*Прачук М., студентка
Житомирський державний технологічний
університет, м.Житомир*

ФОРСАЙТ-МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Зміни у свідомості споживачів і мінливі умови технологічного середовища потребують радикально нового маркетингового мислення. Стабільність діяльності підприємства, досягнення конкурентних переваг, зміцнення позиції підприємства на ринку забезпечуються за умови раціонального співвідношення якості обслуговування й цін на продукцію, яка б дозволяла не тільки задовольняти потреби споживача, а й формувати довгострокову лояльність до виробника. В умовах ринкової економіки все вище зазначене досягається за допомогою впровадження правильно розробленої економічної та маркетингової політики. Тому особливої

актуальності набуває проблема формування та управління маркетинговою політикою підприємств всіх галузей економіки.

З року в рік набуває розвитку запропонована вченими ідея створення так званих форсайт-центрів. Визначаючи форсайт як методологію, в основі якої знаходяться глибинні та масштабні математичні та експертні методи, із залученням фахівців з найвищою кваліфікацією, спрямованістю на стратегічне прогнозування і виявлення ключових прогресивних напрямків розвитку, які мають поворотне значення для світової спільноти, можна сформулювати поняття форсайт-центру.

Форсайт-центр - це консалтинговий центр, спрямований на стратегічний розвиток соціально-економічної системи за допомогою найновіших вітчизняних та закордонних наукових досягнень.

Проектування центру консалтингу необхідно здійснювати за наступними етапами:

1. Маркетинговий аналіз попиту на консалтингові послуги і рівня конкуренції.
2. Розробка місії та стратегічного бачення центру.
3. Складання переліку і опис характеристик консалтингових послуг у відповідності з обраними сегментами.
4. Розробка операційного плану роботи центру і на його основі визначення необхідних ресурсів (персонал, матеріальні ресурси, витрати тощо).
5. Побудова організаційної структури центру та розробка необхідних організаційних документів: колективного договору, штатного розкладу, посадових інструкцій тощо.
6. Побудова ділової інфраструктури центру з визначенням партнерів, спільно виконуваних завдань, необхідного документообігу.
7. Розробка плану маркетингу по просуванню послуги, ціноутворення, стимулювання продажів. Визначення потенційного обсягу ринку за обраними сегментами і прогнозування обсягу продажів по роках.

8. Розрахунок фінансових показників проекту створення центру консалтингу, економічне обґрунтування його ефективності.

Таким чином, активна діяльність форсайт-центрів в країні дозволить формувати систему довгострокових пріоритетів науково-технічного та інноваційного розвитку на регіональному та галузевому рівнях.

Список використаної літератури:

1. Миронова Д.Ю. Вплив маркетингових і Форсайт-досліджень на конкурентоспроможність інноваційних вузівських розробок /Д.Ю. Миронова // Сучасні проблеми науки та освіти. - 2013. - №2.

2. Багієв Г.Л. Диверсифікація функцій маркетингу та сприйняття споживачем товарних цінностей: Форсайт-технології маркетингу в умовах просторової і системної економіки [Електронний ресурс]. – Джерело доступу: <http://m-economy.ru/art.php?nArtId=5083>

УДК 338.984

Руліцька К. М. кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Львівський національний аграрний університет

ФОРСАЙТ-ДОСЛІДЖЕННЯ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Йдучи в ногу з прогресом, аграрна економіка не може залишатись осторонь сучасних світових тенденцій. Це стосується, зокрема, й методів прогнозування. Для забезпечення достовірності прогнозу, потрібно врахувати якомога більше факторів впливу на нього. Комплекс дій по врахуванню усіх можливих аспектів здійснення прогнозування міститься у сучасній методології Форсайт-досліджень.

Форсайт – не є прогнозом, це колективна домовленість, як люди будуть діяти задля досягнення того сценарію, який для них видається переважаючим і як вони будуть діяти проти тих сценаріїв, які здаються їм негативними.

По великому рахунку Форсайт– це стратегічне планування, але не методом зверху, а колективне. В цьому методі дуже важливо, щоби в це колективне планування було залучено якомога більше організацій і структур, людей-спеціалістів, які можуть не лише визначити, сфантазувати, спрогнозувати образ видимого завтра, але й що саме важливе, прилаштувати до нього особисті стратегії, які дадуть змогу дійсно реалізувати те майбутнє, що прогнозується [1].

Форсайт виник, коли традиційних методів прогнозування було мало й виникла потреба у виборі стратегічних альтернатив розвитку, а відсутність досвіду у цьому плані лише підштовхнула науковців і економістів до реалізації нових задумів (рис. 1).

Коли традиційних методів прогнозування мало...

Рис. 1. Доцільність пошуку нових стратегічних альтернатив розвитку*

*власне бачення автора

В Україні Форсайт – відносно нове поняття, але воно вже встигло здобути своїх прихильників і скептиків. 14 липня 2015 року на засіданні спеціальної комісії Верховної Ради України з питань майбутнього було представлено результати дослідження "Форсайт економіки України на середньостроковому (2015-2020 роки) і довгостроковому (2020-2030 роки) часових горизонтах", виконаного Світовим центром даних з геоінформатики і сталого розвитку Міжнародної ради з науки (ICSU) при Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут» та Інституті прикладного системного аналізу МОН України та НАН України.

Керівник проекту акад. НАН України М. З. Згуровський у своїй доповіді розповів про методологію та комплекс виконаних робіт з передбачення (Форсайту) розвитку майбутньої економіки України на середньостроковому (2015–2020 роки) і довгостроковому (2020-2030 роки) часових горизонтах [1].

Зокрема, в рамках дослідження системне узгодження експертних оцінок провідних наукових центрів та університетів світу на основі застосування методу Делфі дозволило виконати передбачення головних технологій майбутнього (складових 6-го технологічного укладу), які розглядаються як орієнтири для високотехнологічного розвитку України на обраних часових горизонтах. Також з використанням методу Делфі виявлено головні кластери нової економіки України, які можуть забезпечити успішну інтеграцію країни в міжнародну кооперацію праці.

Застосування методології сценарного планування та SWOT-аналізу дозволило побудувати групу з восьми сценаріїв розвитку майбутньої економіки України: чотири на середньостроковому (2015–2020 роки) та чотири на довгостроковому (2020–2030 роки) часових горизонтах. Ці сценарії можуть використовуватися людьми, що приймають рішення на рівні держави, інституціями громадянського суспільства й міжнародними

організаціями для розроблення раціональної політики та конструктивних планів соціально-економічного розвитку України.

29-30 червня 2015р. в Національному технічному університеті України "Київський політехнічний інститут" було проведено семінар, присвячений створенню на базі НТУУ "КПІ" національного Центру передбачення (Форсайт-центру).

Головною метою діяльності національного Форсайт-центру має стати організація в Україні комплексу заходів з розробки і впровадження технологій наукового передбачення розвитку вітчизняної економіки, окремих її галузей та підприємств. Шляхом застосування методології передбачення, розвитку людських ресурсів у цій сфері і заохочення міжнародного співробітництва Центр надаватиме допомогу уряду України в розробці та реалізації національних програм розвитку науки, технологій та інновацій. Очікується також, що він надаватиме консультативні послуги з методології передбачення країнам регіону.

Сила системи Форсайту саме в тому, що вона хмарна, тому спроби структурувати цей процес можуть притягнути крах системи цієї моделі. Важливим є те, що плани так і можуть залишитись планами, як і любий інший вид прогнозу чи передбачення, якщо до цього не будуть прикладені зусилля і особисті плани тих людей, які в цьому зацікавлені.

Література:

1. Згуровський М. «Форсайт Економіки України: 2015-2030 роки». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tv.kpi.ua/mixajlo-zgurovskij-forsajt-ekonomiki-ukraini/>
2. Руліцька К.М. Багатоаспектність Форсайту в українському аграрному секторі // Молодий вчений. 2015. №2-6 (17). – С.1359-1362.

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА АГРАРНУ СФЕРУ

Кожна економічна система вибирає власну модель інноваційного розвитку в відповідності зі своєю специфікою, стратегічними пріоритетами розвитку, рівнем науково-технічного потенціалу, фінансовими можливостями, кон'юктурою на світових ринках. Якщо проаналізувати моделі економічного розвитку успішних країн за останні 50 років, то стає очевидним, що їх не так уже й багато, що в свою чергу дозволяє здійснити їх класифікацію. Так В. Сергеев, Є. Алексеєнкова і В. Нечаєв пропонують виділяти три основних типи моделей інноваційного розвитку, які умовно можна назвати «євроатлантичною», «східноазійською» та «альтернативною» [1].

Заслуговує на увагу класифікація моделей інноваційного розвитку, запропонована Є. Ушаковою та Л. Шамініною. В якості класифікаційного критерію вони пропонують використовувати масштаб внутрішнього ринку та можливості посилення позицій на зовнішніх ринках [2].

Виходячи з виділених критеріїв, науковці виділяють сім типів моделей інноваційного розвитку:

1. використання складальних виробництв, розвиток легкої промисловості та працемістких виробництв для забезпечення зростання рівня зайнятості в умовах слабкої інноваційної активності або її повної відсутності;

2. модель, що реалізується в умовах високої інноваційної активності всередині економічної системи на базі наявного у системі

науково-технічного потенціалу при цілеспрямованому стимулюванні наукових розробок на внутрішньому ринку інновацій;

3. стимулювання інноваційної активності суб'єктів господарювання, які орієнтовані в першу чергу на зовнішні ринки;

4. інноваційна діяльність стимулюється державою і зорієнтована на насичення інноваційними продуктами внутрішнього ринку за рахунок інновацій власної генерації;

5. формування інноваційної моделі та стимулювання інноваційної діяльності, яка орієнтується на потреби продиктовані і сформовані на зовнішніх ринках;

6. Інноваційна діяльність стимулюється суспільством і базується на використанні зовнішніх інновацій та орієнтована на внутрішній ринок;

7. підтримка інноваційної діяльності в умовах запозичення інновацій та використання зовнішніх джерел фінансування та пріоритетним орієнтуванням на зовнішні ринки.

В сучасних умовах розрізняють два основних підходи до формування політики та моделей інноваційного розвитку економіки. Перший підхід базується на стимулюванні пропозиції інновацій (SSI), а другий на стимулюванні попиту на них (DDI).

Як зазначає М. Горський, ідеологія діяльності урядів розвинутих західних країн побудована на мінімізації державного втручання в економіку, обумовлює раціональне використання макроекономічних інструментів (грошово-кредитна, бюджетна політика), формування ринкових умов (забезпечення вільної конкуренції, гнучка податкова система, стимулювання підприємницької активності) та сприяє розробці і реалізації програм інноваційного розвитку. Тобто в рамках цієї парадигми попит на інновації виникає внаслідок ліквідації бар'єрів для нових постачальників інноваційної продукції на ринок для задоволення як уже наявного попиту так і скритого попиту (модель «Supply Side Innovation Policy» або «Стимулювання попиту інновацій») [3].

В аграрній сфері України наразі переважає модель стимулювання пропозиції інновацій, зумовлена концентрацією зусиль держави, а відповідно і витрат бюджетів різного рівня на реалізацію проектів інноваційного розвитку, збільшення фінансування з бюджету пріоритетних проектів. Серед агрохолдингів широке розповсюдження має сьома модель. Такий підхід має суттєві недоліки та низьку ефективність внаслідок суттєвої затримки в часі бюджетного фінансування, зміни пріоритетів та кон'юнктури на світових ринках аграрної продукції, частої зміни урядів, хронічного дефіциту бюджету та скорочення видатків на інноваційну діяльність. Обмежені можливості бюджету обумовлюють відносно невисоку долю секторів економіки, охоплених потенційно ефективними інноваційними розробками, кількість яких скорочується. Низький рівень фінансування науки, рівень оплати праці науковців та морально застаріла матеріально-технічна база наукових установ, призвела до масового відтоку перспективних наукових кадрів за кордон. Державна політика в інноваційній сфері не носить системного характеру і не здійснюються кроки по переходу на модель стимулювання попиту на інновації. В першу чергу, на нашу думку, це пов'язано зі скороченням промислового виробництва, зокрема сільськогосподарського машинобудування, сировинним характером експорту аграрної продукції. Практично, промислове виробництво перейшло на спрощені, енерго і матеріаломісткі технології і за відсутності фінансових ресурсів та високої конкуренції на світових ринках не створює попиту на інноваційні продукти. Принцип інноваційного типу розвитку передбачає неперервний і цілеспрямований процес генерації ідей, розробки і впровадження в виробництво наукової продукції, фінансового забезпечення цього безперервного процесу, з метою підвищення ефективності суспільного виробництва та забезпечення сприятливих умов для саморозвитку інноваційних систем в аграрній сфері.

Список використаної літератури:

1. Сергеев В.М. Типология моделей инновационного развития / В.М. Сергеев, Е.С. Алексеенкова, В.Д. Нечаев // Политика. – 2008. - №4 (51) – С. 6-22.
2. Ушакова Е.В. Роль государства в развитии инновационного потенциала в Российской Федерации и за рубежом / Е.В. Ушакова, Л.К. Шамина // Научный журнал НИУ ИТМО. Серия: Экономика и экологический менеджмент. - 2011. - №2. - С. 266-273.
3. Горский М. Как отремонтировать «инновационный лифт» [Электронный ресурс] / М. Горский // Портал журнала Forbes. – Режим доступа: <http://www.forbes.ru/mneniya-column/idei/239647-kak-otremontirovat-innovatsionnyi-lift> .
4. Горский М. Модели инновационного развития: SSI и DDI [Электронный ресурс] / М. Горский // Портал Полит.ру, 2013. – Режим доступа: http://polit.ru/article/2013/12/17/ps_innov_1/
5. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / [Саблук П.Т., Шпикуляк О.Г., Курило Л.І. та ін.]. — К.: ННЦ ІАЕ, 2010. — 706 с.

УДК 658.149.3:330.341.1:338.43

Ткачук Д. А., аспірант*

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

АКТИВІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ СУПРОВОДЖЕННЯ ТРАНСФЕРУ ІННОВАЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Трансфер інновацій є перспективним механізмом економічної стабілізації діяльності підприємств. Саме заміна технологій забезпечує розвиток промисловості та визначає приріст ВВП розвинутих країн у цілому. На сьогоднішній день в Україні існують негативні тенденції інноваційної

активності. Так, протягом 1996-2011 рр. частка інноваційної продукції в загальному обсязі промисловості скоротилася з 1,38 до 0,79% ВВП. У 2011 р. обсяг державного фінансування скоротився на 44,3% в порівнянні з 2008 р.

Незважаючи на негативні тенденції, які свідчать про уповільнений розвиток механізму трансферу інновацій, Україна має потужний потенціал для поступового розвитку трансферу за допомогою організаційно-управлінських та маркетингових дій авторів-розробників технологій та організацій-посередників.

Саме тому маркетингова діяльність є одним з найважливіших та найскладніших елементів для здійснення успішного трансферу технологій. Для реалізації ефективного інноваційного маркетингу необхідно глибоко усвідомлювати особливості функціонування та взаємозв'язок маркетингового інструментарію на міжнародному ринку трансферу технологій. В залежності від специфіки потреб споживачів та наявності супутніх послуг на ринку трансферу інновацій види товарів можуть бути різноманітними: об'єкти комерційного трансферу (патенти, ноу-хау, промислові зразки, ліцензія), об'єкти некомерційного трансферу (науково-технічна і навчальна література, довідники, огляди, стандарти, інформація з міжнародних конференцій)[2, с. 34-37,3].

Важливого значення набуває просування інновацій за допомогою міжнародних мереж трансферу інновацій. В Україні створена національна мережа трансферу інновацій, яка будується відповідно до методології та моделі Європейської мережі «релей-центрів» (InnovationRelayCenters – IRCnetwork, з 2008року – EEN), Російської мережі трансферу технологій RTTN та Української мережі трансферу технологій UTTN. Також існує багато міжнародних програм в напрямку наукового та ділового співробітництва в інноваційній сфері, які сприяють взаємодії міжнародної політичної, наукової і ділової громадськості зосвітніми установами, науково-дослідницькими інститутами та інноваційними компаніями[1, с. 8-11,4, с. 255].

Можна зробити висновок, що для збільшення кількості угод з трансферу українських інновацій в національному та міжнародному масштабі важливим кроком буде виділення в організаційній структурі учасників процесу трансферу відповідних маркетингових департаментів, які будуть займатися просуванням інноваційних проектів, володіти різними ресурсами, моделями та технологіями просування інновацій, досвідченим персоналом і широкими зовнішніми зв'язками.

Крім удосконалення внутрішньої організаційної структури, для ефективного функціонування необхідні велика інфраструктура зовнішніх зв'язків, які забезпечують проектні менеджери, керуючі впровадженням інновацій, експерти-інсайдери, виконуючі функції інформаційного забезпечення талобіювання, інші експерти з високим рівнем довіри у клієнтів, які рекомендують до просування ту чи іншу інновацію. На даний час, ефективність просування інноваційних проектів багато в чому залежить від людського фактору та правильно вибудованих бізнес-комунікацій. Потрібні фахівці, які володіють зв'язками з виробничими структурами, розумінням тенденцій розвитку даного ринкового сегмента(сегментів), займають міцні позиції на ринку. Також слід приділити увагу інформаційно-аналітичному забезпеченню здійснення процесу трансферу технологій. В аграрному секторі економіки зазначене потребує врахування специфіки здійснення господарської діяльності та впровадження інновацій. Вказана специфіка обумовлюється залежністю процесу вирощування сільськогосподарських культур від впливу погодних умов та якості ґрунту, а результатів від їх реалізації від впливу ринкових факторів.

Отже, підвищення активності діяльності суб'єктів трансферу інновацій у аграрному секторі можна забезпечити шляхом формування відповідного маркетингового департаменту, у якому кваліфіковані фахівці будуть виконувати стратегічно важливі функції з урахуванням особливостей ринку та міжнародного середовища. У подальших дослідженнях доцільним є оптимізація процесу трансферу інновацій, що знаходиться у контексті

розробки підходів з удосконалення організаційної структури з трансферу інновацій, складу відповідальних виконавців маркетингових підрозділів з трансферу інновацій. Залежно від особливостей кожного окремого інноваційного підприємства та суб'єкта з трансферу інновацій доцільним є виділення посад проектних менеджерів, керуючих з впровадженням інновацій, експертів-інсайдерів, виконавців функції інформаційного забезпечення талобіювання, інші експерти з високим рівнем довіри у клієнтів.

Диференційоване здійснення процесу трансферу інновацій шляхом формування профільного структурного підрозділу та вибору персональних відповідальних сприятиме підвищенню дієвості процесу трансферу інновацій та економічної ефективності здійснення маркетингової діяльності в аграрному секторі економіки.

Література:

1. Ельников В.В. Трансфер технологий и региональные задачи экономики / В.В. Ельников // Восточный базар.– 2004.– № 69. – С. 8-11.
2. Мешко Н.П. Управління трансфером технологій в умовах міжнародної конкуренції / Н.П.Мешко // Економіка та держава. – 2008. – № 8. – С. 34-37.
3. Нагачевська Т.В. Сучасні тенденції міжнародного трансферу технологій та перспективи України [Електронний ресурс] / Т.В. Нагачевська // Науковий вісник академії муніципального управління: збірник наукових праць. Серія: Економіка. – 2009. – Вип. 7. – Режим доступу:http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_ekon/2009_7/09ntvrou.pdf.
4. Яковец Ю.В. Теория и механизм инноваций в рыночной экономике/ Ю.В. Яковец // . – М.: Межд. Фонд Н.Д. Кондратьева, 2008. – С. 255

Фульмес Л. Є.

студ. гр. ЕКП-51, економічний факультет

Науковий керівник: к.е.н., доц. Щербата І. В.

Львівський національний аграрний університет

ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Сільськогосподарське виробництво характеризується високим рівнем ризику, оскільки здійснюється в невизначених та нерегульованих природно-кліматичних умовах, дію яких у багатьох випадках контролювати неможливо. До того ж сільськогосподарські виробники стикаються і з таким ризиками, як коливання цін, зміни врожайності, непослідовність державної політики. Мінімізація ризику можлива за умов своєчасної ідентифікації та класифікації усіх можливих їх видів. Основними напрямками мінімізації ризиків виробників сільськогосподарської продукції є диверсифікація, страхування, самострахування, державна підтримка та кредитування.

Диверсифікація є одним з найбільш універсальних способів мінімізації ризику і найбільш “дешевим”. Доки існує можливість розподіляти кошти по різних напрямках діяльності, результативність яких не пов'язана тісно між собою, доти існує можливість певною мірою уникати ризику.

Страхування виступає найбільш ефективним способом управління ризиками, надає змогу вигідно поєднувати інтереси учасників ринку аграрного страхування та держави. Однак, страхові послуги сільськогосподарським товаровиробникам надає лише незначна кількість страхових компаній, інформація про умови та порядок страхування неповна та важкодоступна, перелік послуг, які надають страхують страхові компанії, часто не відповідає потребам аграрних підприємств.

У США програми підтримки страхового захисту фермерів розподіляються умовно на програми зі страхування врожаю і на програми

страхування доходу. У цій країні для страхування врожаю або доходу виробник має сплатити Страхову премію, яка є платою за відшкодування у випадку настання страхової події. Ставка страхової премії визначається розміром очікуваних витрат чи відшкодування врожаю або доходу. Ставки премії є часткою від загальної суми страхування, яка називається страховою відповідальністю. Недоліками такої системи є високі адміністративні витрати та складність контролювати моральну загрозу. Такі країни, як Польща, Португалія, Франція, Австрія, Німеччина використовують систему страхування аграрних ризиків приватними компаніями під контролем або з допомогою держави.

Самострахування – це група заходів для внутрішнього страхування ризиків, покликана забезпечити нейтралізацію їх негативних фінансових наслідків у процесі розвитку підприємства. У процесі самострахування створюються різні резервні та страхові фонди на випадок покриття непередбачених затрат, кредиторської заборгованості тощо.

Кредитування сільського господарства потребує формування банками адекватної кредитної політики, яка б виходила зі статусу аграрного сектору і завдяки цьому створювала б пріоритетні умови для його розвитку.

Характерною ознакою процесу реалізації діяльності господарств є можливість виникнення певної ризикованості та непередбачуваності подій. Проте, за умов своєчасної ідентифікації та класифікації усіх можливих видів ризиків можна до певної міри передбачити та скоригувати процес проходження майбутніх фаз життєвого циклу інвестиційного проекту, виокремити джерела ризику, мінімізувати або усунути негативний їх вплив та досягнути економічного й соціального ефекту від конкретного заходу або проекту.

Література:

1. Мірзоева Т. В., Томашевська О. А. Управління ризиками агровиробників в умовах трансформаційних процесів / Т. В. Мірзоева, О. А. Томашевська // Економіка АПК. – 2015. – №9. – С. 39-44.

2. Gerson Feder Fam Size Risk Aversion and the Adoption of New Technology under Uncertainty // Oxford Economic Papers: New Series Jul. 1980. Vol. 32, № 3. P. 265-283. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Elsevier.com/locate/econbase>.

УДК 338.48:379.83

Хворост Т.В. к.е.н., доцент
Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРСАЙТУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Інтеграція України у міжнародний економічний простір і, відповідно, загострення конкурентної боротьби на ринку аграрної продукції зумовлюють необхідність розвитку та застосування форсайту в аграрному виробництві, оскільки агропромисловий комплекс має дуже важливе значення в економіці будь якої держави і визначає умови підтримання життєдіяльності суспільства.

Форсайт являє собою нову технологію, за допомогою якої ведеться обговорення передбачуваних змін в майбутньому, шляхом об'єднання зусиль всіх учасників процесу, передбачення змін в обраному сегменті, виділення явищ і процесів, які в майбутньому стануть домінантними. Форсайт відрізняється від інших технологій дослідження майбутнього, він дозволяє більш глибоко зрозуміти природу змін, проблем і можливостей. Форсайт походить від англійського «foresight» - погляд у майбутнє. Виходячи з вище викладеного, форсайт не зводиться тільки до передбачення майбутнього, а скоріше формує його.

За визначенням американського дослідника Бена Мартіна, форсайт являє собою «процес, пов'язаний із систематичною спробою зазирнути у

віддалене майбутнє науки, технології, економіки і суспільства з метою визначення областей стратегічних досліджень і технологій, які, ймовірно, можуть принести найбільші економічні та соціальні вигоди» [1].

У науковій літературі, присвяченій цій тематиці відмічається, що підґрунтям форсайту як процесу виступають такі базові принципи [2]:

1. Commitment - залучення органів державної влади та громадянського суспільства, наукового співтовариства, різних громадських сил - бізнесу в обговорення і складання стратегій розвитку, довгострокових прогнозів;

2. Communication - комунікація учасників;

3. Concentration on the long term - концентрація на довготривалому періоді;

4. Coordination - координація. Оцінки розвитку науки і технологій даються у зв'язку з економічними і соціальними змінами;

5. Consensus - необхідність злагодженої роботи наукової спільноти, бізнесу, органів громадянського суспільства та державної влади, які прагнуть прийти до консенсусу використовуючи розроблені фахівцями сценарії розвитку;

6. Systemness - системність процесу, яка заснована на структурованих роздумах експертів.

Відповідно до доповіді М.З. Згуровського [3] «Форсайт економіки України: середньостроковий і довгостроковий часові горизонти» головними кластерами (Драйверами) економіки України, згідно їх потенційного внеску у загальне зростання економіки у 2020-2030 рр (%) є:

1. Аграрний сектор (14%-17%);

2. Військово-промисловий комплекс (13%-15%);

3. Нові речовини, матеріали, нанотехнології (8%-12%);

4. Інформаційно-телекомунікаційні технології (7%-12%);

5. Нова енергетика (7%-11%).

Незважаючи на те, що аграрному сектору відводиться головна роль в економіці країни, як зараз так і у майбутньому, в даному секторі

спостерігається багато проблем. Так, на сучасному етапі розвиток сільського господарства зводиться до діяльності великих агрохолдингів, які використовують новітні інноваційні технології вирощування аграрних культур. Це звісно є позитивним моментом, але для отримання високих врожаїв вони, в основному, застосовують мінеральні добрива, ігноруючи органічні, що сприяє мінералізації ґрунтів та, як наслідок, зниження їх родючості. На селі виникло масове безробіття, адже підприємства все більше застосовують сучасні машинні агрегати для обслуговування яких потрібна невелика кількість кваліфікованих інженерів-механіків. Також нічого не вкладають в розвиток соціально-побутової інфраструктури села.

Таким чином, застосування саме форсайту може дати позитивні здвиги у подоланні зазначених та багатьох інших проблем у сільському господарстві, адже лише злагоджена робота наукової спільноти, бізнесу, органів державної влади та громадянського суспільства, які прагнуть прийти до консенсусу використовуючи розроблені фахівцями сценарії розвитку, здатна отримати позитивні результати у розвитку сільського господарства.

Список використаної літератури:

1. Куклина И. И. Форсайт как инструмент активного исследования и формирования будущего [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.csr-nw.ru/upload/file_category_182.pdf

2. Познанский В. И. Форсайт – важнейший инструмент инновационной экономики // В. И. Познанский / Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2012. – Випуск 2, Том 1 – С. 168-171.

3. Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 роки) і довгостроковий (2020–2030 роки) часові горизонти (версія для обговорення) / наук. керівник проекту акад. НАН України М.З. Згуровський // Міжнародна рада з науки (ICSU); Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»; Інститут прикладного системного аналізу НАН України і МОН України; Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку. – Київ: НТУУ «КПІ», 2015. – 36 с.

4. Руліцька К.М. Регіональні аспекти використання форсайту для прогнозування розвитку вітчизняних аграрних підприємств // К.М. Руліцька / Молодий вчений – 2014 - № 4 (07) - С. 116-118

УДК 330.341.1

Черевко Г. В., доктор економічних наук, професор
Львівський національний аграрний університет

ФОРСАЙТ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Глобалізація, інтернаціоналізація, міжнародний розподіл праці на міжнародній арені зумовлюють необхідність формування нового шляху розвитку економіки, в якому головну роль відіграють інновації, які є не тільки фундаментом підвищення конкурентоспроможності країни на світовому ринку, а й базовим елементом інформаційного суспільства [2, с.24]. Сучасна практика господарювання є неефективною без відповідного наукового передбачення можливих сценаріїв здійснення переходу до інноваційного шляху розвитку як основи формування економіки нового типу – економіки знань, або інноваційної економіки, яка ґрунтується на процесах поширення новітніх технологій і формування інформаційного суспільства.

Форсайтні дослідження в Україні мають двоїстий характер:

з одного боку, наявний в Україні масив правових норм цілком достатній для регламентації основних умов інноваційного розвитку, з іншого боку, існуючі правові норми мають ряд недоліків, до яких належать: відсутність критеріально вичерпних визначень сутності інновацій, інноваційної продукції та інноваційного виробництва; ототожнення високих технологій до затверджених законодавчо стратегічними пріоритетами інноваційної діяльності, методика визначення яких на рівні нормативів так і не розроблена, а враховуючи важливе значення окреслених недоліків у системі

правового регламентування умов інноваційного розвитку, можна зробити висновок про те, що в Україні фактично відсутній дієвий механізм державного управління інноваційною сферою економіки [2, с.28].

Термін «форсайт» ввійшов у широкий вжиток з кінця 80-х років 20-го століття. З того часу його розуміння перетерпіло різні варіанти, що відповідно відобразилось на його значенні і ролі у здійсненні економічної активності різними її суб'єктами на різних рівнях. Проте, в будь-якому випадку суть форсайту пов'язується із його причетністю до формування певних перспектив. Зокрема, Б. Мартін (University of Sussex), трактує форсайт (від *англ.* foresight – погляд у майбутнє) як процес, пов'язаний із систематичною спробою заглянути у віддалене майбутнє науки, технології та суспільства, з метою визначення сфер стратегічних досліджень і технологій, що ймовірно можуть принести найбільші економічні та соціальні вигоди [1, с.156]. Такий підхід має досить багато прихильників. Однак інша група вчених досить переконливо аналогізують форсайт з технологічним прогнозуванням [1, с.157].

Результати аналізу доступної літератури на теми форсайту дають підстави зробити висновок про те, що і одна, і друга група вчених в чомусь мають рацію, однак повністю погодитись з ними є досить важко. І для технологічного прогнозування, і для форсайту характерним є зазирання у майбутнє, однак у випадку технологічного прогнозування це зазирання в майбутні інновації здійснюється з позицій діючих технологій, а у випадку форсайту – з позицій майбутніх інновацій. При цьому, спільними для технологічного прогнозування і форсайту є методи, технології виробництва й інновації, задіяні в зазиранні у майбутнє, але технологічне прогнозування виходить із можливостей діючих технологій виробництва відтворювати інновації, а форсайт – із потреб майбутніх інновацій у змінах діючих технологій виробництва. Тобто, зазирання у майбутнє з одночасним впливом на нього може мати місце лише у разі форсайту потреб інновацій у змінах діючих технологій виробництва. А це можливо лише за умов переходу до

інноваційної економіки, початковим моментом процесу виробництва якої є інновації, внутрішнім імпульсом – продуктивні сили й виробничі відносини, а кінцевою метою – технології виробництва[1, с.157].

Таким чином, форсайт є незамінним атрибутом формування інноваційної економіки – економіки знань. При цьому форсайт не замінює традиційних підходів до прогнозування і передбачення і відрізняється від них своєю конструктивною суттю і завданнями, які концентруються на створенні інформаційної платформи та умов для прийняття стратегічного рішення інноваційного характеру, а також обслуговує процес його прийняття з забезпеченням його багатоваріантності і виділення найважливіших критичних моментів. Власне характер стосунку до інновацій та інноваційного розвитку роблять форсайт відмінним від інших шляхів формування перспективного бачення.

Література:

1. Іващенко В.І. Форсайт – важнейший инструмент инновационной экономики/ В.І.Іващенко // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. - 2013, № 1 (6).- С.156-160.
2. Ключнікова К.Г. Впровадження форсайту в управління інноваційним розвитком регіону / К.Г.Ключнікова .- Дис....канд. ек. наук.- Северодонецьк, Східноукр. нац. університет ім. В.Даля.- 2015.- 206 с.

УДК 330.341.1

Черевко І. В., кандидат економічних наук, доцент
Львівський національний аграрний університет

ФОРСАЙТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Форсайт на сьогодні є основним інструментом для виявлення пріоритетних напрямів подальшого розвитку економіки і суспільства та

ідентифікації переліку критичних технологій у багатьох країнах. Початок форсайтним дослідженням в Україні було покладено Державною програмою прогнозування науково-технічного розвитку на 2004-2006 роки, якою було визначено пріоритетні напрями науково-технічного розвитку країни, але фінансування Програми в кінцевому підсумку було зменшено майже вдвічі, а її реалізацію у 2006 році призупинено, тобто ця Програма не була виконана. У 2007 році Постановою Кабінету Міністрів України від 11.09.2007 р. № 1118 було затверджено Державну програму прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008-2012 роки. Згідно наказу Міністерства освіти і науки України, базовою організацією, яка забезпечувала організаційний супровід виконання цієї Програми, було визначено Український інститут науково-технічної і економічної інформації (УкрІНТЕІ).

Основними методами, що найбільше використовуються у світовій практиці здійснення форсайту, є метод Дельфі, метод критичних технологій, метод панелей або цільових груп експертів. Основою форсайтним досліджень, які проводилися УкрІНТЕІ в рамках реалізації Державної програми прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008-2012 роки, був метод власне цільових груп експертів. У ході реалізації цієї Програми УкрІНТЕІ розроблено методологію прогнозування науково-технологічного розвитку та відпрацьовано технологію виявлення і уточнення критичних технологій за пріоритетними напрямками науково-технічного розвитку, а також сформовано та актуалізовано інформаційно-ресурсну базу за пріоритетними напрямками "Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань", "Енергетика та енергоефективність", "Нові речовини та матеріали", "Раціональне природокористування", "Інформаційно-комунікаційні технології" і вперше в Україні сформовано Перелік критичних технологій за пріоритетними тематичними напрямками. Крім того, в результаті проведення стратегічних маркетингових досліджень створено: базу паспортів новітніх технологій,

базу даних "Експерти України"; перелік науково-дослідних університетів та вищих навчальних закладів, які проводять дослідження у зазначених сферах; перелік промислових підприємств, на яких можливе впровадження критичних технологій; web-сторінка "Форсайт - стратегічні маркетингові дослідження науково-технологічного розвитку України" на сайті УкрІНТЕІ [3].

У 2013 році наукові прогнозно-аналітичні дослідження УкрІНТЕІ проводить в рамках науково-дослідної роботи "Розроблення інституціональних механізмів регулювання інноваційної діяльності", зокрема, щодо: формування технологічних основ екоінновацій у контексті "зеленого" промислового зростання; визначення критеріїв, індикаторів і розроблення методології відбору "зелених" технологій з урахуванням результатів форсайтних досліджень в Україні; підготовки пропозицій щодо механізмів визначення та коригування пріоритетних напрямів інноваційної діяльності з урахуванням результатів форсайтних досліджень і визначених критеріїв та індикаторів "зеленого" промислового зростання.

Також у 2013 році УкрІНТЕІ проводиться моніторинг реалізації стратегічних та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2012-2016 роки головними розпорядниками бюджетних коштів [2]

Найбільш фундаментальним і масштабним форсайтним дослідженням, здійсненим наразі в Україні, є Форсайт економіки України, реалізований як проект Інститутом прикладного системного аналізу НАН Укра

ни на
середньостроковому (2015–2020 р

ни в міжнародну кооперацію праці на зазначених часових

горизонтах.

сценарного планування та SWOT-

мають рішення на рівні держави, інст
політики та конструктивних планів соціально-економічного розвитку України на середньострокову і довгострокову перспективу [1].

Таким чином, форсайт є важливою умовою практичного освоєння підприємствами наукових досягнень за пріоритетними напрямками інноваційного розвитку і забезпечення високого рівня інтелектуального та виробничого потенціалу, і реалізація процесу його широкого впровадження в Україні повинно стати одним з ключових завдань держави. На сьогодні обсяг інтервенції держави у цю реалізацію є явно недостатнім і має дещо епізодичний характер, що й стримує впровадження форсайту у практику господарювання вітчизняних підприємств.

Література і джерела:

1. Форсайт (2020–2030 роки) часові горизонти / Наук. керівник проекту акад. НАН України М.З.Згуровський // Міжнародна рада з науки (ISCU), Комітет із системного аналізу Президії НАН України, Національний технічний університет України «КПІ», Інститут прикладного системного аналізу НАН України і МОН України, Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку.- Київ: НТУУ «КПІ», 215.- 136 с.
2. http://www.uintai.kiev.ua/foresight/ua/ua_foresight.php.
3. <http://www.uintai.kiev.ua/foresight/index.php>.

УДК 330.131.7:338.432

Щербата І. В. кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Львівський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сільськогосподарське виробництво тісно пов'язане із високим рівнем ризику. На результати виробничої діяльності впливають різноманітні чинники, які не завжди є передбачуваними. Погодні умови, тривалий оборот капіталу, сезонність виробництва, хвороба рослин і тварин, коливання цін на продукцію, низький бар'єр входження в галузь, спосіб нагромадження капіталу, фінансування підприємств і використання фінансових ресурсів, непослідовність державної політики – це неповний перелік, який зумовлює невизначеність при прийнятті рішень в сільськогосподарському виробництві. Даний напрям діяльності супроводжується системними, висококорельованими, катастрофічними ризиками [4, с. 39]. Важливим етапом управління ризиками є їх ідентифікація. Серед них найважливішими є цінові або ринкові ризики, фінансові ризики, виробничі ризики. Мірзоева Т. В. і Томашевська О. А. виділяють ще і інституціональні ризики для трансформаційних економік, які зумовлені змінами економічної політики держави стосовно аграрного сектору [4, с. 40].

Фінансовий ризик поділяється на ризик запозиченого капіталу, що проявляється в його доступності та в його вартості, ризик власного капіталу – ймовірність змін у величині капіталу, ризик структури капіталу – структурні зрушення у співвідношенні власних і залучених коштів [5]. Основними причинами виникнення фінансових ризиків є: несприятливі зміни відсоткових ставок за кредитами, непередбачене скорочення термінів повернення запозичених коштів, зниження рентабельності виробництва,

висока питома вага запозичено капіталу в структурі пасивів підприємства, недостатня ліквідність. Аграрні підприємства для банків є одними із найризикованіших партнерів. Банківські кредити для сільськогосподарських виробників нині є недоступними, тому фінансування необхідно шукати з інших джерел, або ж економити на виробничих витратах, що автоматично вплине на врожайність [1]. Забезпечити зменшення фінансових ризиків можна за рахунок досягнення високого рівня ліквідності виробничих фондів: запасів продукції, поголів'я тварин, сертифікатів, акцій тощо або входженням в корпорації.

Виробничі ризики залежать від спеціалізації, організаційно-правової форми підприємства, місця розташування господарства і проявляється в нестабільності обсягів виробництва продукції. Непередбачувані фактори в агровиробництві ускладнюють розробку стратегії аграрних підприємств. Найпростішим способом їх уникнення є диверсифікація виробництва.

Найпроблемнішими для агровиробників є цінові або ринкові ризики, які фермерами більшості країн вважаються найважливішими [6]. Цінові ризики проявляються в коливаннях цін на ринках, що зумовлені невідповідністю попиту і пропозиції, зміною конкурентного середовища та сезонністю агровиробництва. Закупівельні ціни суттєво відрізняються і в кожному окремому регіоні. Ринкові ризики зумовлюються і нестабільністю цін на матеріально-технічні ресурси, необхідні для функціонування агропідприємств.

Для уникнення ринкових ризиків аграрним підприємствам доцільно реалізовувати продукцію не відразу у момент виробництва за існуючими ринковими цінами, а відтермінувати реалізацію, що дозволить підприємству реалізувати її за вищими цінами. Однак такий спосіб уникнення ризику передбачає будівництво або оренду споруд для зберігання продукції, що зумовлює необхідність залучення додаткового фінансування. Такий спосіб уникнення ризику є доцільним при умові, що виробничі витрати пов'язані із зберіганням продукції будуть нижчими від можливого приросту цін.

Розрахунок витрат та їх окупності на будівництво зерносховища в ТзОВ «Штерн Агро» Тлумацького району Івано-Франківської області, яке є одним із найбільших та найприбутковіших господарств району, приведено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Витрати та їх окупність при конструюванні зерносховища в ТзОВ «Штерн Агро» Тлумацького району Івано-Франківської області*

Витрати на конструювання	Сума коштів
Витрати на матеріали для будівництва ,тис. грн	85,0
Витрати на оплату праці, тис.грн	28,8
Термін будівництва ,	20-30 днів
Термін окупності , роки	1
Термін придатності , роки	30-50

** Розраховано автором*

Для складання розподілу імовірностей чистого прибутку при реалізації рішення щодо інвестування в будівництво зерносховища проведено розрахунок основних кількісних показників ризику [2]. Проведена оцінка ризику доводить, що в цілому будівництво зерносховища є заходом з низьким рівнем ризику, ймовірність збитків незначна і звичайний рівень прибутку на інвестиції буде забезпечено. Рівень рентабельності господарства у 2015р. склала 23,4% і характеризується зростаючою тенденцією, тому інвестиції в будівництво зерносховища можливе за рахунок власних джерел. Використання такого способу уникнення ризику малими і середніми підприємствами є неможливим: високі кредитні ставки, низьколіквідні активи, відсутність власних джерел фінансування.

Управління ризиками на рівні держави відбувається за наявності адекватної політики. Найбільш доступним способом диверсифікації ризиків є державне агрострахування, яке є засобом зниження ризику та поліпшує доступ до кредитних ресурсів. Міжнародний досвід показує, що державна підтримка страхування агровиробництва є ефективнішою формою

стабілізації доходів аграрних виробників, ніж державна фінансова допомога у вигляді дотацій, списань боргу, відтермінування платежів, грошових компенсацій. Однак за даними Аграрного страхового пулу, «на сьогодні в Україні відсутня ефективна загальнодержавна система страхування сільськогосподарських ризиків, яка мала б забезпечити належний захист інтересів сільськогосподарських товаровиробників та держави» [3]. Тому аграрні підприємства на сьогоднішній день змушені здійснювати управління ризиками самостійно. Для уникнення ризиків агровиробникам необхідно обирати менш дохідні але менш ризикові види діяльності, диверсифікувати виробництво та, за можливості, забезпечити заздалегідь укладання договорів з покупцями продукції, визначивши в них реалізаційну ціну.

Список використаної літератури:

3. Білоусова Н. Експерти «Дня» назвали ризики посівної 2015 року. [Електронний ресурс]. / Н. Білоусова. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua>.
4. Вітлінський В. В. Аналіз моделювання та управління економічним ризиком : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко. – К. : КНЕУ, 2000. – 292 с.
5. Концептуальні засади розвитку агрострахування в Україні. Сайт Українського Аграрного Страхового Пулу (<http://uaip.com.ua/>) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/008.htm.
6. Мірзоева Т. В., Томашевська О. А. Управління ризиками агровиробників в умовах трансформаційних процесів / Т. В. Мірзоева, О. А. Томашевська // Економіка АПК. – 2015. – №9. – С. 39-44.
7. Gerson Feder Fam Size Risk Aversion and the Adoption of New Technology under Uncertainty // Oxford Economic Papers: New Series Jul. 1980. Vol. 32, № 3. P. 265-283. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Elsevier.com/locate/econbase>.

8. What is Agricultural Risk Management? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com.ua/risk management>.

УДК 338.1

Юрченко Т. студ. гр. ЕКП-26

Науковий керівник: Рулицька К. М. кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Львівський національний аграрний університет

ФОРСАЙТ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Суттєвою перешкодою до стійкого економічного розвитку агропромислового виробництва в Україні є недостатня інтеграція між виробниками сільськогосподарської сировини, переробними підприємствами та науковими установами. В розвинутих країнах це долається шляхом створення кластерів. Фактична активізація суспільних процесів за рахунок впровадження концепції «Родова садиба» в межах Державної стратегії розвитку сільських територій до 2020 р. і зокрема, з метою планомірного розвитку мережі населених пунктів на сільських територіях передбачає гармонізацію відносин в системі «Людина - Природа» через органічне виробництво, безвідходну життєдіяльність, поширення біоадекватних методик в освіті та вихованні завдяки методиці Форсайту дозволяє сформулювати певні передбачення. За період незалежності в Україні відродження потребують 600 зниклих та 600 населених пунктів, що знаходяться на межі зникнення.

Пропозиція щодо співпраці в питаннях розвитку сільських територій через реалізацію ідеї «Родова садиба» підтримана ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН, Міністерством аграрної політики та продовольства України, міністерством освіти та науки у контексті викладання відповідного навчального курсу студентам аграрних вузів, Міністерством соціальної політики в межах програми «Дорожня карта», громадськими організаціями мешканцями територіальних громад, а також органами влади на місцях.

Узгодження інтересів та переліку параметрів розвитку сільських територій відбувається у процесі підготовки і проведення громадських слухань, круглих столів, колегій, координаційних рад в областях і районах. Практика господарювання та життєдіяльності забезпечить зайнятість 100 тисяч середньорічних працівників на 10 років. Виробництво екологічно чистої продукції збільшиться на суму понад 3 млрд. грн. головним чином за рахунок забезпечення прозорого механізму отримання земельної ділянки та реалізації програм розвитку населених пунктів.

За оцінками експертів та за результатами проведених робочих зустрічей щодо започаткування пілотних проектів розвиток сільських територій найбільш раціонально реалізовувати за двома варіантами: за поданням органів місцевого самоврядування та з використанням механізмів, передбачених Концепцією «Родова садиба». Перший варіант передбачає, населений пункт в якому вже немає жителів, перевіряється за встановленим порядком на наявність у громадян України відповідних документів на земельні ділянки в межах села. Відсутність таких документів служить показником, що даний населений пункт можна включати в претенденти на пілотний проект. Далі готуються відповідні рішення сільської ради, райради, облради, які передбачають пропозиції сесії сільради, погоджені з райрадою, до облради по проектуванню населеного пункту, в порядку пілотного проекту, на нових підходах, передбачених Концепцією «Родова садиба». Обласна рада розглядає вказані пропозиції в установленому порядку і приймає необхідні рішення для забезпечення реалізації пропозицій сільської ради по започаткуванню пілотного проекту.

Проектування населеного пункту на нових підходах передбачає врахування необхідної інфраструктури, в т.ч. соціальної. В цьому варіанті пропонується забезпечення поселенцями нового населеного пункту організувати через розгляд кандидатур одним із діючих поселень, яке візьме добровільно на себе цю функцію, наряду з органами, які призначені, в робочому порядку, розглядати заяви громадян на отримання земельних

ділянок для облаштування родових садиб. Другий варіант передбачає зміну лише процедури заселення населеного пункту за рахунок залучення бажаючих взяти земельні ділянки для облаштування родових садиб через розгляд заяв відповідними державними структурами в установленому порядку.

Форсайт є одним з основних інструментів успішного розвитку сільськогосподарських підприємств, використовуючи який є можливим врахування впливу росту економічних, соціальних і технічних систем. Вміння використовувати Форсайт зможе вивести вітчизняний аграрний сектор на новий етап ефективного розвитку.

Література:

1. Концепція державної цільової програми «Родова садиба». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radrda.gov.ua/?p=7927>
2. Руліцька К. М. Регіональні аспекти використання Форсайту для прогнозування розвитку вітчизняних аграрних підприємств // Молодий вчений. 2014. №4 (07). - С.117-119.

УДК 636:631.

Яців С . Ф., кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Львівський національний аграрний університет,

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА

М'ясне скотарство в силу технологічних і соціальних причин є доволі консервативною галуззю, в якій не варто сподіватися на швидкі позитивні зміни. Технологічні причини такої ситуації пов'язані з тривалим виробничим циклом, соціальні – з концентрацією переважної більшості поголів'я великої рогатої худоби в господарствах населення, основна частка якого несхильна

до впровадження значних інновацій. Тому з'ясування тенденцій та темпів зміни основних кількісних та якісних показників м'ясного скотарства дозволяє зробити певні прогнози щодо його стану в перспективі.

У більшості тих сільськогосподарських підприємств, які утримують велику рогату худобу, м'ясне скотарство перетворилося в доповнюючу до молочного скотарства галузь, що слугує насамперед для поповнення стада ремонтним молодняком. Очевидно, без дотацій зменшуватиметься середня жива вага однієї голови великої рогатої худоби, реалізованої на забій господарствами населення. Та чи слід це вважати серйозною проблемою для вітчизняного аграрного сектора? Для отримання відповіді на це питання варто розглянути тенденції розвитку м'ясного скотарства в Європі.

За даними FAO обсяг виробництва м'яса усіх видів у забійній вазі в Європі у 2013 році порівняно з 2009 роком збільшився на 5,6%, тоді як яловичини і телятини – зменшився на 6,8%. Тому простежується тенденція до зменшення частки продукції м'ясного скотарства в загальному обсязі виробництва м'яса, причому в Східній Європі вона помітніша. Зменшується ця частка й у світі загалом, де у 2013 році вона становила 20,6% [6].

З'ясовано, що в жодній європейській країні не спостерігається стійкої тенденції до нарощування виробництва яловичини і телятини. Лише в Ірландії на них припадає більше половини загального обсягу виробництва м'яса, в усіх інших країнах цей показники значно нижчий. У частині країн Східної Європи виробництво яловичини є відносно стабільним (у тому числі в сусідніх Білорусі, Польщі та Російській Федерації), в інших – зменшується. Варто відзначити, що в окремих східноєвропейських країнах (Словаччині, Чехії, Румунії, Болгарії, Угорщині) зменшується й загальне виробництво м'яса, що, однак, не сприймається як загроза їх продовольчій безпеці.

Отже, в умовах глобалізації спостерігаються певні зміни в розміщенні та структурі виробництва м'яса. Чимало європейських країн є потужними реекспортерами яловичини і телятини, займаючи доволі високі місця у світових рейтингах як їх експортерів, так і імпортерів. Цілком природно, що

ці процеси поширюються й на Україну, тому, вважаємо, не варто вбачати надмірну загрозу національним інтересам у згортанні вітчизняного м'ясного скотарства.

Економічно доцільним розвиток м'ясного скотарства в підприємствах у сучасних реаліях може стати лише завдяки зниженню собівартості приросту великої рогатої худоби.

Її зниження можливе у випадку розведення в сільськогосподарських підприємствах м'ясних порід великої рогатої худоби зі застосуванням відповідних технологій. Найприйнятнішою є система безприв'язного пасовищного утримання худоби. При раціональній організації виробництва це не потребуватиме значних енергетичних і трудових затрат, капітальних вкладень [2, с. 331; 3, с. 123; 5, с. 14]. Відгодівельне поголів'я в літній період повинно знаходитися на пасовищах, адже собівартість кормової одиниці пасовищних трав у кілька разів нижча, аніж сіяних однорічних і багаторічних, зернових кормів. Високопродуктивні породи великої рогатої худоби м'ясного напрямку продуктивності за оптимальних умов годівлі забезпечують середньодобові прирости не нижче 1000 г, що також виступає потужним фактором зниження собівартості яловичини.

Слід одразу зазначити, що розведення м'ясних порід великої рогатої худоби в господарствах населення малоперспективне. Частина селянських сімей ще готова утримувати дійних корів, розраховуючи на регулярний дохід від реалізації молока та молочної продукції. Однак важко сподіватися на їх готовність інвестувати у вирощування м'ясного поголів'я, де максимального результату слід буде чекати до двох років.

Утримання великої рогатої худоби м'ясних порід у великих масштабах може бути організоване сільськогосподарськими підприємствами. Для цього їм потрібні значні площі природних кормових угідь. Однак у великотоварному сільськогосподарському виробництві склалася така структура землекористування, в якій домінують орні землі. Чимало підприємств, орендуючи великі площі ріллі, узагалі не використовують

пасовищ. Це обмежує число суб'єктів господарювання, здатних розвивати спеціалізоване м'ясне скотарство з пасовищним утриманням тварин. Стійлове ж утримання упродовж круглого року суттєво збільшує витрати на їх годівлю.

Чинником, який безпосередньо впливає на розвиток м'ясного скотарства, є попит на його продукцію. Слід констатувати, що рівень цього попиту в Україні відносно низький. М'ясопереробні підприємства з міркувань здешевлення продукції частково замінюють використання яловичини в рецептурі свої виробів свининою та м'ясом птиці. У населення не сформувалося традицій споживання елітних страв з високоякісної яловичини [1, с. 86-87; 4, с. 409]. Ця обставина гальмує поширення в сільськогосподарських підприємствах спеціалізованих м'ясних порід великої рогатої худоби і, зважаючи на соціально-економічне становище в країні, на швидке зростання внутрішнього попиту на яловичину розраховувати не варто.

Заохотити сільськогосподарські підприємства, зокрема великі, інвестувати в розвиток м'ясного скотарства можна через зміни в системі державної підтримки аграрного виробництва. У зв'язку з фінансовою кризою в Україні очікується зниження рівня такої підтримки. Ймовірно, буде впроваджено диференційований підхід до надання підтримки сільськогосподарським підприємствам залежно від їх розмірів та спеціалізації. Унаслідок такої диференціації можуть бути сформовані економічні стимули для розвитку крупних ферм з утримання великої рогатої худоби. Це відповідає б суспільним інтересам.

В умовах глобалізації спостерігаються певні зміни в розміщенні та структурі виробництва м'яса. Чимало європейських країн є потужними реекспортерами яловичини і телятини, займаючи доволі високі місця у світових рейтингах як їх експортерів, так і імпортерів. Цілком природно, що ці процеси поширюються й на Україну, тому, вважаємо, не варто вбачати

надмірну загрозу національним інтересам у згортанні вітчизняного м'ясного скотарства.

За рахунок державної підтримки можна пригальмувати і навіть призупинити деградацію м'ясного скотарства. Однак через відсутність коштів для застосування достатньо вагомих важелів такої підтримки у найближчі роки матиме місце зменшення відгодівельного поголів'я і обсягів виробництва приросту великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств. Доволі ймовірний варіант – подальше перетворення м'ясного скотарства в доповнюючу галузь при молочному скотарстві.

Список використаної літератури:

1. Копитець Н. Г. Перспективи розвитку ринку м'яса в Україні / Н. Г. Копитець // Розвиток аграрного сектору в умовах трансформаційних змін : Матеріали Шостої міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених / Редкол. : Ю. О. Лупенко та ін. – К. : ННЦ ІАЕ, 2014. – С. 84-88.
2. Микитюк В. М. Відродження галузі скотарства в умовах ринкових трансформацій : монографія / В. М. Микитюк. – Житомир : Вид-во “Житомирський національний агроекологічний університет”, 2012. – 508 с.
3. Місюк М. В. Формування та розвиток регіонального ринку продукції скотарства : монографія / М. В. Місюк. – Херсон : Видавець Грінь Д. С., 2013. – 344 с.
4. Угнівенко А. М. Причини, які стримують розвиток м'ясного скотарства в Україні, та напрямки його зростання / А. М. Угнівенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. – 2015. – Вип. 205. – С. 398-411.
5. Шуст О. А. Організаційно-економічні засади функціонування м'ясного скотарства в Україні / О. А. Шуст, В. І. Радько // Економіка АПК. – 2014. – №6. – С. 10-15.

6. FAOSTAT Download [Електронний ресурс] / Food and Agriculture Organization of the United Nations. Statistics Division. – Режим доступу : <http://faostat3.fao.org/download/Q/QL/E>.

Секція 2. Методологічні і методичні аспекти Форсайту розвитку підприємств аграрної сфери економіки.

УДК 338.48:379.83

Баланюк І. Ф.,
д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку і аудиту
Босва Д. В.,
студентка спеціальності “Облік і Аудит” ОКР “Бакалавр”
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника”
м. Івано-Франківськ

МЕТОДИКА ФОРСАЙТУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

З’явившись наприкінці 1980-х років, форсайт зараз став одним з основних інструментів інноваційної економіки, він являє собою складну систему методів і підходів, яка безперервно удосконалюється.

Форсайт (від англ. Foresight – “погляд у майбутнє”) – це систематична спроба зазирнути в довгострокове майбутнє науки, технології, економіки та суспільства з метою ідентифікації зон стратегічного дослідження та появи нових високих технологій, що подають надії приносити найбільші економічні та соціальні вигоди [1].

Форсайт включає в себе дії, орієнтовані на: мислення, обговорення, окреслення майбутнього. Форсайт – це сценарне прогнозування соціально-економічного розвитку: економіки, промисловості, суспільства – у 10-20 річній перспективі [2].

Форсайт відрізняється від інших методологій дослідження майбутнього наступними рисами: поєднанням раціональних (аналітичних) та

іраціональних (суб'єктних) підходів, великою вагою управлінських висновків, активною позицією суб'єктів. Мета форсайту – отримати системний й узгоджений погляд зацікавлених осіб на побудову бажаного майбутнього з урахуванням усіх доступних на сьогодні факторів впливу [3].

Методика форсайту являє собою своєрідний “круглий стіл”, учасники якого обмінюються своїм баченням перспектив розвитку в тих чи інших сферах. Вільний формат дискусії забезпечує можливість висловити різні припущення і гіпотези, а також обговорити передбачувані наслідки тих або інших подій і реакцій на них. У результаті учасники отримують загальне уявлення про перспективи розвитку і про дії в певній ситуації. Необхідність Форсайт-методу ґрунтується на таких засадах: конкуренція, що посилюється, обмеження державного фінансування, складність та підвищення ролі наукової і технологічної компетенції [4].

Проведення форсайт-дослідження передбачає дотримання послідовних етапів: виявлення сприйняття досліджуваного об'єкту в різних сферах суспільства; оцінка ринків і потреб суб'єкта; моніторинг стану досліджень і розробок; формування груп експертів; опитування експертів, обробка результатів; вибір пріоритетних напрямів розвитку; організація громадського обговорення макета форсайт-методу; затвердження і поширення результатів форсайт-методу [5].

У результаті сучасних аграрних перетворень в Україні (1990 – 2000 рр.) реорганізовано колективні сільськогосподарські підприємства у нові організаційно-правові структури. Земля, яка перебувала в довічному користуванні колективних підприємств, розділена між членами цих господарств. Сучасний аграрний сектор економіки має певні особливості функціонування: новостворені аграрні підприємства ведуть господарську діяльність в конкурентному середовищі на орендованій землі. Поряд з цим наявність в аграрному секторі землі, як третього фактора виробництва (крім праці та капіталу), залежить від природно-кліматичних умов. За такої ситуації виникає проблема забезпечувати прибуткову діяльність підприємств.

Відповідно виникає потреба пошуку або розробки суб'єктами сільського господарства методів нівелювання їх впливу на ефективність діяльності [6, с. 64].

Аграрний сектор має значний потенціал, тому від ефективності та оперативності вирішення проблем залежать подальші перспективи його розвитку. Форсайт аграрного сектору економіки України повинен бути спрямований на обґрунтований комплекс заходів щодо закріплення позитивної динаміки галузі. Протягом останнього десятиліття спостерігається запровадження технологічного переоснащення та модернізації галузей аграрного виробництва. Застосування прогресивних способів організації діяльності господарств населення, а також аграрних підприємств характерно й для сільського господарства. Використовуючи методику форсайту можна спрогнозувати вплив інноваційних технологій на розвиток аграрного сектору та виявити пріоритетні напрями його розвитку.

Отже, форсайт орієнтований на визначення можливих варіантів майбутнього та активне формування його сценаріїв. Вибір найбільш бажаних сценаріїв слід підкріпити адекватними заходами, які забезпечать найбільш сприятливий розвиток аграрного сектора.

Список використаної літератури:

1. Форсайт (прогнозування). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. А. В. Соколова. Что такое форсайт? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://foresight.hse.ru/whatforesight/>
3. Сценарії для українського бізнесу у 2015 році [Електронний ресурс]. – <http://hvylya.net/analytics/economics/stsenariyi-dlya-ukrayinskogo-biznesu-u-2015-rotsi.html>
4. Калюжнова Н. Я. Региональный форсайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rosnano.ru.
5. Смага О. В. Форсайт-метод та інформаційний моніторинг: подібності й відмінності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ic.ac.kharkov.ua/RIO/v33/v33-2-09.pdf>

6. Баланюк С. І. Системна єдність розвитку господарств населення і сільських територій: монографія / С. І. Баланюк. – Івано-Франківськ: ЛК, 2014.– 216 с.

УДК631.153:005

Ю. М. Верещака, ЗВО магістр 21 спеціальність «Менеджмент організацій і адміністрування» (за видами економічної діяльності)
Науковий керівник – к.е.н., доцент **Михайлова О. С.**
Полтавська державна аграрна академія

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Провідна роль сучасності у забезпеченні економічного розвитку, підвищенні конкурентоспроможності національних економік і окремих підприємств належить традиційному поняттю як стратегічне планування(англ.StrategicPlanning)– цедовгострокове планування на основі проміжних цілей[1].На часі стратегічне планування являє собою відносно самостійну підсистему, яка охоплює сукупність спеціальних інструментів, правил, структурних органів, інформаційних потоків і процесів, спрямованих на підготовку і виконання планів.Інструментами стратегічного планування виступають: місія та цілі підприємства, всі види планування і прогнозування розвитку, аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища, а також організаційна культура.

До даних методологічних та методичних аспектів стратегічного планування розвитку наукова спільнота звертає увагу на метод «форсайт»(від англ. Foresight - «погляд у майбутнє») – це систематична спробазазирнути в довгостроковемайбутнє науки, технології, економіки та суспільства з метою ідентифікації зон стратегічного дослідження та появинових високих технологій, що подають надії приносити найбільші економічні та соціальнівигоди. Існує безліч методів прогнозування, однак у програмах форсайтунайбільш продуктивно та інтенсивно

використовуються метод Дельфі (Delphi); виділення ключових технологій (Key Technologies); розробка сценаріїв (Scenarios); технологічна дорожня карта (Technology Roadmapping); формування експертних панелей (Expert Panels); аналіз взаємного впливу факторів (Cross-Impact Analysis); SWOT-аналіз (SWOT-Analysis); розробка майбутнього (Futures Workshops)[2].

В практичній діяльності підприємства використовують такі типи прогнозування: а) прогнозування, яке ґрунтується на творчому передбаченні майбутнього, використовуючи інтуїцію; б) пошукове прогнозування – це спосіб наукового прогнозування від даного моменту до майбутнього. Воно опирається на наявну інформацію [3, с.149].

Однак реформування аграрного сектору, зокрема комерціалізація виробництва сільськогосподарських культур зумовили звуження виробничої спеціалізації як Полтавської області, так і України в цілому. Монопольне виробництво сільськогосподарської продукції створює ряд невирішених питань, щодо діяльності інших суб'єктів господарювання.

Якщо визначати основні напрямки дій, що дають можливість сільськогосподарським товаровиробникам забезпечувати прибутковість сільськогосподарського виробництва, а саме: економічно обґрунтоване розширення асортименту сільськогосподарської продукції, удосконалення структури посівних площ; упровадження сучасних технологій, систем сівозмін та нових сортів сільськогосподарських культур; налагодження нових каналів збуту продукції.

А результати наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених говорять про те, що за умов повного освоєння зональних науково обґрунтованих сівозмін у комплексі з іншими технологічними заходами можна підвищити продуктивність земель на 40 – 50 відсотків, забезпечивши при цьому відтворення родючості ґрунтів і збереженість навколишнього середовища[5].

На практиці ми спостерігаємо погіршення даних результатів для середніх та малих сільськогосподарських підприємств: недостатнє бюджетне

фінансування сільськогосподарських підприємств через державні цільові програми, обмежений доступ до пільгових кредитів, збільшення кількості імпортованих товарів на вітчизняному ринку, високі податкові ставки, робота в умовах ризику і невизначеності та інші проблеми[4, с. 140].

Підприємства запроваджуються вузькоспеціалізовані сівозміни а то і взагалі обмежуються посівами надприбуткових сільськогосподарських культур, щоб вести діяльність та мати робочі місця.

То користуючись базовими принципами методу «форсайт»: майбутнє можна створити, воно залежить від прикладених зусиль; майбутнє варіативне і залежить від рішень, які будуть прийняті; майбутнє не прогнозується, воно проектується; учасники форсайту усвідомлюють себе як суб'єкт, який прагне самостійно вибирати своє майбутнє і керувати його досягненням[2].

Визначимо, що досягнення поставлених задач в умовах стратегічних змін забезпечується налагодженням постійного зворотного зв'язку на основі відповідного обліку, аудиту та контролю то виникає необхідність перегляду стратегічних цілей та встановлення збалансованості між стабільністю та змінюваністю підприємства. Це вимагає забезпечення стратегічної гнучкості, здатності підприємства до формування превентивних (запобіжних) управлінських заходів та швидкого реагування на для підтримки конкурентних переваг.

Загалом визначаючи основний напрям для стратегічно орієнтованого підприємства – де стратегічне мислення є основою і принциповою настановою у діяльності персоналу підприємства, і у першу чергу – системи менеджменту; де відбуваються реальні процеси стратегічного планування та використовується інтегрована система стратегічних планів, а поточна діяльність підпорядкована досягненню стратегічних орієнтирів виникає необхідність створення відділу стратегічного планування, який у своїй діяльності тісно співпрацює із функціональними підрозділами підприємства та адаптує підприємство до підвищення ефективності своєї діяльності.

Список використаної літератури:

1. Енциклопедія: вільна вікіпедія [Електронний ресурс]. – режим доступу до сайту: https://uk.wikipedia.org/wiki/Стратегічне_планування
2. Енциклопедія: вільна вікіпедія [Електронний ресурс]. – режим доступу до сайту: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Форсайт_\(прогнозування\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Форсайт_(прогнозування))
3. Стратегія підприємства: навчальний посібник / О.В. Березін, М.Г. Безпарточний. – К.: Ліра-К, 2010. – 224 с.
4. Особливості розвитку регіонів України в нових економічних умовах: монографія / І.Г. Павленко, О.В. Гуменна, Г.І. Матукова та ін.; під. наук. ред. С.Ю. Цьохли. – Сімферополь: ДІАЙП, 2012. – 539 с.
5. Головне управління агропромислового розвитку Полтавської обласної державної адміністрації. Рослинництво: методичні рекомендації щодо оптимального співвідношення сільськогосподарських культур у сівозмінах [Електронний ресурс]. – режим доступу до сайту: <http://www.apk.poltava.ua/>

УДК 338.27:330.341.1.003.13

Гавука І. С., к. е. н., доцент
Львівський національний аграрний університет

ПРИНЦИПИ УНІВЕРСАЛІЗАЦІЇ МЕТОДИКИ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток методики прогнозування розвитку інноваційної діяльності підприємства доцільно спрямувати в русло універсалізації, що, по-перше, дасть змогу зосередити увагу на вдосконаленні способів визначення ключових параметрів розвитку цієї діяльності підприємства, по-друге, сприятиме конкретизації положень такої методики для її прикладного використання в різних галузях економіки та видах економічної діяльності підприємства.

Універсалізація методики прогнозування розвитку інноваційної діяльності підприємства передбачає: а) визначення напрямів розвитку цієї діяльності на основі розробки альтернативних варіантів (сценаріїв) її

розвитку на майбутній період; б) оцінка витрат, спрямованих на реалізацію альтернативних напрямів розвитку цієї діяльності; в) оцінка результатів, отриманих внаслідок реалізації альтернативних напрямів розвитку цієї діяльності; г) оцінка ефективності реалізації альтернативних напрямів розвитку цієї діяльності.

Аналізуючи наукову і навчальну економічну літературу з питань оцінки розвитку інноваційної діяльності [1, с. 26–27] слід відзначити, що прикладне використання методики прогнозування розвитку інноваційної діяльності підприємства в кожній конкретній ситуації потребує дотримання до неї таких принципів:

1) диференційованого врахування економічних інтересів окремих учасників інноваційної діяльності;

2) повного охоплення витрат, понесених окремими учасниками інноваційної діяльності впродовж життєвого циклу інновації;

3) повного охоплення економічних і неекономічних результатів, отриманих окремими учасниками інноваційної діяльності впродовж життєвого циклу інновації;

4) диференційованого врахування ризиків, що несуть окремі учасники інноваційної діяльності впродовж життєвого циклу інновації;

5) врахування поточної вартості одноразових (капітальних) і поточних (експлуатаційних) витрат, понесених окремими учасниками інноваційної діяльності в різний часовий проміжок, на дату її оцінки;

6) врахування поточної вартості результатів (доходів), отриманих окремими учасниками інноваційної діяльності в різний часовий проміжок, на дату її оцінки;

7) забезпечення співвимірності результату та ефекту, отриманих окремими учасниками інноваційної діяльності, із витратами, понесеними цими учасниками;

8) забезпечення придатності до прикладного її використання окремими учасниками інноваційної діяльності.

На підставі викладеного матеріалу можна стверджувати, що, по-перше, універсалізація методики прогнозування розвитку інноваційної діяльності підприємства в конкретних умовах його застосування повинна реалізуватися із дотриманням певних принципів, по-друге, повніше врахування всіх принципів універсалізації методики прогнозування розвитку інноваційної діяльності підприємства дасть змогу об'єктивніше визначити прогноз розвитку інноваційної діяльності підприємства.

Список використаної літератури:

1. Гавука І. С. Універсальний спосіб реверсії сукупного ефекту, отриманого впродовж життєвого циклу інноваційної продукції / І. С. Гавука // Вісник ЛНАУ: Економіка АПК. – № 22 (1). – Львів : Львів. нац. агроуніверситет, 2014. – С. 26–31.

УДК 338

Кондратюк О. О., студентка, 2 курс, ФЕМ
Житомирський державний технологічний університет

ФОРСАЙТ: СУТНІСТЬ ТА ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ

Однією із найпрогресивніших методологій прогнозування сьогодні вважається форсайт (від англ. foresight — «погляд у майбутнє»).

Форсайт-метод є потужним інструментом, що застосовується для різних соціально-економічних цілей. Головне його завдання полягає у забезпеченні розвитку високотехнологічного виробництва, інтелектуальних технологій маркетингу, технологій формування ринків продукції тощо.

Серед основних цілей форсайт-методу більшість науковців визначають наступні:

сприяння посиленню промислової конкурентоспроможності та розширенню торгового потенціалу;

стимулювання позитивних ефектів у сфері економіки, охорони навколишнього середовища і соціального забезпечення на усіх рівнях;

формулювання інноваційних підходів у політиці та ін.

Відомими класичними технологіями форсайту у практиці його застосування є метод сценаріїв, метод Дельфі, створення дорожніх карт та ін.

Метод сценаріїв припускає створення технологій розробки сценаріїв, що забезпечують більше високу ймовірність вироблення ефективного рішення в тих ситуаціях, коли це можливо, і більше високу ймовірність відомості очікуваних втрат до мінімуму в тих ситуаціях, коли втрати неминучі. Таким чином, у сценарному підході те, що має статись, і передбачається, і проектується одночасно.

Цінність методу Дельфі виявляється у можливості отримати розгорнуті та об'єктивні результати, оскільки анонімність та інтерактивність не дає можливості впливати авторитетним учасникам на інших, а також «знімає» проблему зосередження всіх експертів в одному місці.

Метод створення дорожніх карт (TechnologyRoadmapping) дозволяє візуалізувати уявлення плану-сценарію розвитку подій, який фіксує можливі сюжети та точки критичних рішень.

Важливим для розуміння сутності кожного з етапів форсайту є поділ, здійсненим І. Кірносом, який у своїх дослідженнях виокремлює такі три фази форсайту [1]:

1) Раннє розпізнавання та аналізу інформації (концептуальна ідея даної фази – створення систематизованого та структурованого процесу, що виявляє розриви у трендах, які вважалися до цього стабільними та незмінними. Джерелами інформації на цьому етапі стають думки експертів, публікації, інформація бізнес- мереж, особистих каналів, клієнтів, постачальників, літературні джерела, публікації уряду, інші форсайт-звіти та дослідження).

2) Продукування форсайт-знання (ця фаза полягає в оцінці наслідків даної інформації для майбутнього конкретної організації. Здійснюється

відбір та вивчення тенденцій, важливість яких може підвищитися в майбутньому).

3) Розробка варіантів майбутнього і політики (сценарії можуть варіюватись між імовірним, можливим, правдоподібним і кращим майбутнім. Розробку таких сценаріїв слід розглядати як відкриту дискусію).

Отже, метод форсайт є активним прогнозом майбутнього, оскільки інструменти його реалізації дозволяють не передбачати проблеми майбутнього, а ставити мету у вигляді бажаного результату та визначати необхідні справжні стани, активізація яких наближує цей результат.

Список використаної літератури:

1. Кірнос І.О. Форсайт як інструмент державного стратегічного планування / І.О. Кірнос // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6 (44).

УДК 338

Рудзей І. Ю., студентка, 2 курс, ФЕМ
*Житомирський державний технологічний
університет, м.Житомир*

ФОРСАЙТ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МОДЕРНІЗАЦІЄЮ

Система форсайт широко використовується закордоном. Так, наприклад, в Ірландії ця система використовується на національному рівні. В Японії активне використання системи форсайт обумовлене багаторічними традиціями комплексного прогнозування науково-технологічного розвитку як головної умови формування ефективної національної інноваційної політики.

Перевагами застосування форсайту є, на сам перед, можливості участі багатьох експертів різних сфер діяльності, пов'язаних з тематикою окремого форсайт-проекту. До того ж, форсайт націлений на розробку

практичних заходів спрямованих до наближення вибраних стратегічних орієнтирів.

Визначення початкових пріоритетів науково-технічного розвитку, що забезпечують з найбільшою ймовірністю підтримку високого рівня конкурентоспроможності країни на світовому ринку, якість життя населення, стійкий економічний розвиток в умовах очікуваного розвитку ситуації в світі – це завдання так званого «технологічного форсайту».

Науковці [1-2] до перспектив реалізації форсайт-технології відносять:

- Діяльність і подальший розвиток інтегрованих корпоративних структур.

- Реалізація форсайт-проектів на базі корпорацій.

- Розробка стратегій соціально-економічного розвитку.

Зазначимо, що моделювання варіантів агропродовольчої політики на основі використання форсайт-технологій є запорукою підвищення конкурентоспроможності сільського господарства.

При цьому, основними напрямками стратегії для модернізації сільського господарства в регіоні має бути: сильне економічне зростання основні підгалузей, оптимізація структури промисловості і технологічне переоснащення виробництва, розширення ринків вдома і за кордоном.

Крім того, технології форсайта можуть застосовуватися при управлінні кластерами. Форсайт-кластерний підхід передбачає, що науковий системний інтегратор заздалегідь визначає необхідні обсяги інвестицій і резервує інвестиційні кошти, що забезпечують оперативне інвестування на будь-якому етапі базового інвестиційного циклу. Дослідження показують [2], що завжди існує ризик невиконання базового сценарію розвитку комплексного проекту на кожному етапі циклу, тому при кожному випадку починають діяти форсайт-кластери, які на основі картування технологій вже знають як отримати необхідні інвестиції.

Отже, на сьогодні в умовах ринкової економіки, ця методологія, безумовно, є актуальною і перспективною. Однією з важливих умов її

застосування можна вважати готовність суспільства керуватися не кон'юнктурними інтересами і сьогоднішнім прибутком, а довгостроковими перспективами розвитку.

Таким чином, розвиток форсайт-технології в Україні надасть можливість не тільки забезпечити населення держави якісними продуктами та сировиною, але й зберегти екологічний ресурс.

Список використаної літератури:

1. Карявкіна В. Г. Форсайт як стратегія розвитку інноваційної діяльності в сільському господарстві // Економіка і сучасний менеджмент: теорія і практика: зб. ст. по матер. X міжнар. наук.-практ. конф. Частина II. - Новосибірськ: СіБАК, 2012.

2. Шкарупета Е. В. Форсайт как інструмент стратегического управления модернизацией в экономических системах // Вестник ВГТУ. - 2012. - №10-1.

УДК 338.48:334.716:379.83

Сазонова Т. О., к. е. н., доцент
Полтавська державна аграрна академія

ФОРСАЙТ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

«Персонал підприємства – це як футбольна команда: її учасники мають грати як єдина команда, а не як сукупність яскравих особистостей» – з цим твердженням Лі Якокки важко не погодитися. Особливо актуальним дане твердження виглядає на терені актуалізації проектного управління, зокрема проектного підходу в менеджменті персоналу.

Форсайт в управлінні розвитком персоналу аграрного підприємства можна визначити як технологію ідентифікації довгострокових перспектив розвитку персоналу підприємства, що базується на виконанні всіх функцій

менеджменту персоналу, реалізованих із застосуванням проектного підходу; передбачає використання наукових методів дослідження, аналізу, прийняття рішень з метою встановлення стратегічних альтернатив розвитку персоналу.

Варто зазначити, що за непростих соціально-економічних, політичних умов функціонування сучасних підприємств оптимізація використання наявного персоналу є актуальним завданням. Адже, помилкова впевненість керівництва у тому, що «утримувати» наявних працівників не обов'язково, що «за дверима» підприємства знайдеться безліч бажаючих – є стратегічно провальною установкою. Відомо, що для розкриття власного трудового потенціалу навіть талановитим працівникам необхідно пройти адаптаційний період. Крім того, оновлений персонал (та систематично оновлюваний) може викликати появу: збитків від невиконання виробничої програми (у зв'язку з відсутністю навченого персоналу, проблем міжособистісних відносин «старого» та «нового» персоналу); збитків від низької (недостатньої) продуктивності праці; підвищення витрат на ремонтне обслуговування (викликане недостатньою компетентністю «нового» персоналу), витрат на підбір «нових» кадрів, їх адаптацію, навчання, підвищення кваліфікації. Зрозуміло, що кожне підприємство є індивідуальним організмом – іноді просто необхідно здійснювати зміни. При цьому доцільно усвідомлювати, що саме мистецтво менеджменту полягає у вмінні згуртувати існуючий персонал таким чином, щоб отримувати визначні результати у довгостроковій перспективі.

Використання технологій форсайту в управлінні розвитком персоналу створює передумови підвищення його ефективності та оптимізації використання його потенціалу (рис. 1).

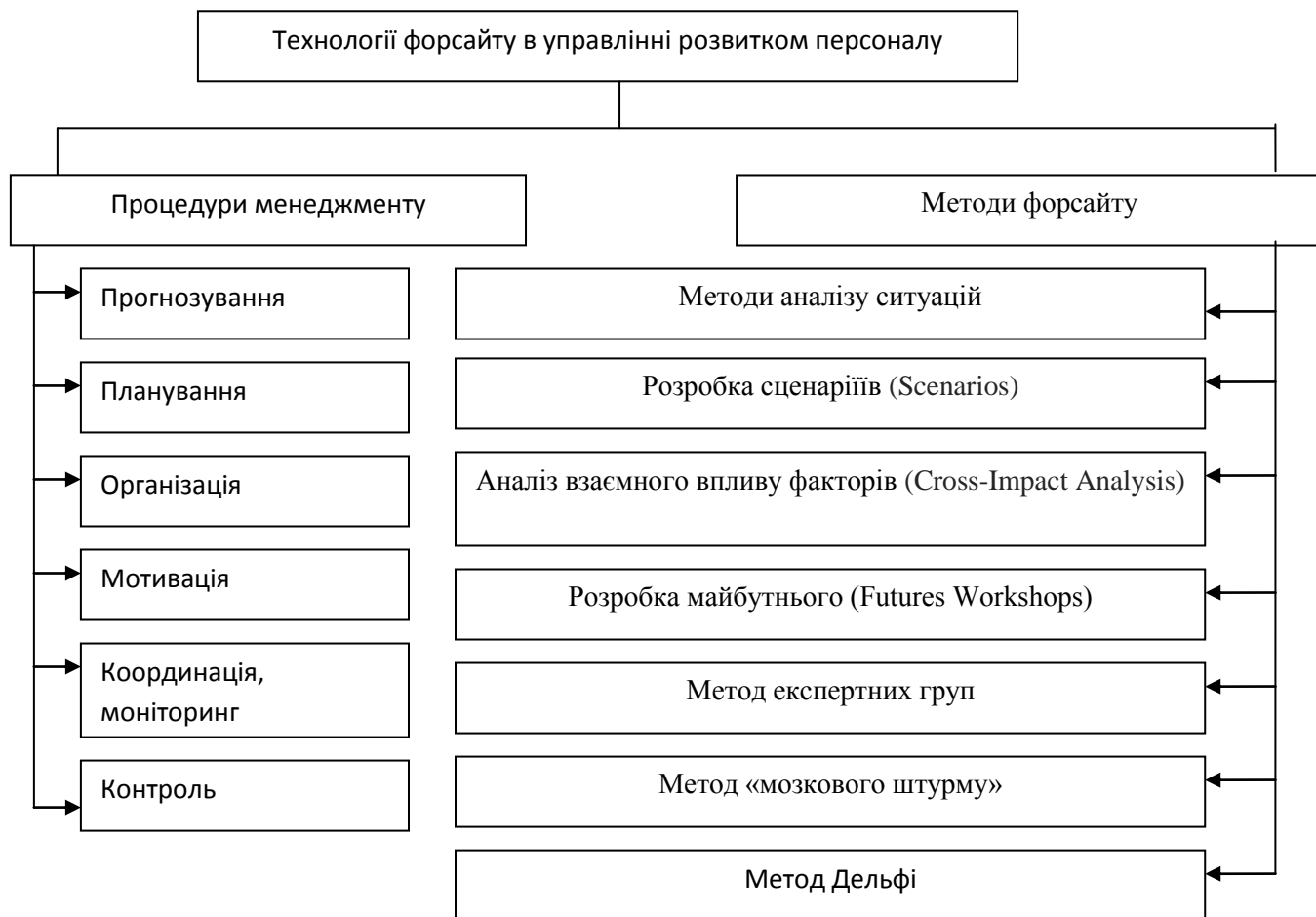

Рис. 1. Форсайт в управлінні розвитком персоналу підприємства
 Джерело: складено на основі [1, с. 7]

Рішення у сфері управління розвитком персоналу мають прийматися на основі бачення майбутнього, яке враховує поточні тренди та потенціал розвитку підприємства в цілому та персоналу зокрема. В даному процесі ключова роль належить керівництву підприємству. Йому, особливо топ-менеджменту, доцільно застосовувати методи та інструменти форсайту не тільки щодо персоналу, але й власне до самих себе. Особливо, на наш погляд, доцільно звернути увагу на HR-брендинг – комплекс цілеспрямованих заходів з формування позитивного іміджу роботодавця з метою постійного залучення кращих з кращих спеціалістів відповідної галузі; утримання та формування високого ступеня лояльності наявного персоналу. Використання технологій форсайту розвитку персоналу має враховувати, зокрема необхідність трансформації комунікаційної взаємодії з персоналом-

поколінням Y; перманентність процесу HR-брендингу; забезпечення управління знаннями всередині організації, постійний розвиток культури обміну знаннями між співробітниками; застосування такого інноваційного інструменту моделювання майбутнього стану об'єкту управління, як форсайт-сесія. В цілому базова методологія форсайту розвитку персоналу охоплює: 1) аналіз сучасного стану; 2) прогнозування, проектування майбутнього стану; 3) планування, стратегічний аналіз, встановлення пріоритетів, KPI; 4) нетворкінг (інструменти, спрямовані на створення та підтримку діалогу між учасниками форсайт-сесії).

Отже, застосування технологій форсайту розвитку персоналу надасть можливість не тільки створити образ «бажаного» працівника, але й розробити нові механізми розвитку персоналу та управління його приналежністю, лояльністю.

Література:

1. Ключнікова К. Г. Впровадження форсайту в управління інноваційним розвитком регіону : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / І. Я. Новосад. – Сєверодонецьк, 2016. – 21 с.

УДК 338.439

Сумець О. М., доцент,
*Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка*

МЕТОД АНАЛІЗУ ІЄРАРХІЙ – ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРСАЙТУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

На цей момент часу дослідники визнали форсайт одним із ефективних методів, що застосовується для формування пріоритетів у сфері економіки, науки, технологій та суспільства. Актуалізується питання використання

форсайту для розвитку підприємств аграрної сфери економіки. Це обґрунтовується тим, що форсайт за своєю сутністю надає можливість зробити погляд у майбутнє саме для того об'єкту, що досліджується [1]. Безумовно це сприяє якісному передбаченню того, що чого може досягти підприємство у найближчий час та в перспективі. Проте якість такого прогнозу, на думку автора, в значній мірі залежить від того, наскільки правильно обрані пріоритети у здійсненні діяльності досліджуваного підприємства. З погляду автора, підґрунтям визначення пріоритетів розвитку діяльності підприємств аграрного сектору економіки може слугувати методу аналізу ієрархій (МАІ), сутність якого полягає в застосуванні експертних оцінок з покроковою згортою і впорядкованістю якісних та кількісних показників та ознак об'єктів для вибору найкращого з них [2].

У практиці господарювання виробничих підприємств зазвичай застосовують МАІ для розподілу ресурсів, визначення пріоритетів під час вибору альтернативного управлінського рішення, а також для аналізу співвідношення вартість-ефективність. Нині цей метод з успіхом також застосовують для оцінювання пріоритетів у службово-бойовій діяльності частин і підрозділів силових структур, управління економічною безпекою підприємства, обрання перевізника для транспортування вантажів при обслуговуванні значної кількості клієнтів, вибору раціонального місця розташування логістичних об'єктів на визначеному логістичному полігоні й каналів розподілу продукції, та рішення різних побутових питань, наприклад, купівлі житла [3]. Обрання методу аналізу ієрархій для як ефективного інструменту форсайту розвитку підприємств аграрної сфери економіки зумовлене його властивостями, насамперед, можливостями попарного порівняння ознак об'єктів (наприклад напрямів розвитку діяльності), доповнюваності вихідної матриці та наявністю вербально-чисельної шкали.

Відповідно до рекомендацій Т. Сааті [2], метод аналізу ієрархій складається з трьох етапів. У даному випадку такими будуть: 1) побудова ієрархічної моделі порівнювання визначених напрямів розвитку діяльності, що виконують на

підприємстві); 2) формування матриць попарних порівнянь видів діяльності кожного рівня ієрархії та визначення їхніх локальних вагових коефіцієнтів що встановлення важливості останніх; 3) визначення глобальних вагових коефіцієнтів та вибір найкращого варіанта рішення (тобто вибір виду чи декількох видів діяльності, які вкрай необхідно розвивати на підприємстві за умов, що склались).

Характеризуючи процедуру МАІ для вибору напряму розвитку діяльності агропідприємств, слід зазначити, що на першому етапі формулюється мета експертного оцінювання – визначення пріоритетів у здійсненні господарювання на визначеному агропідприємстві. Далі структурується проблема відбору, зображуючи процес прийняття рішення як підпорядковану ієрархію або мережу. Тобто на цьому етапі вибудовується ієрархічна модель для порівняння елементів задачі, у даному випадку конкретних напрямів діяльності, що здійснюють агропідприємства у визначеному сегменті ринку.

Ієрархія формується з вершини (мети) через проміжні рівні (критерії) до найнижчого рівня, який включає набір так званих альтернатив та систему зв'язків, що демонструють взаємний перетин і підпорядкування різних напрямів діяльності підприємства один одному.

Таким чином, на першому етапі, застосовуючи системний підхід, приймається рішення щодо доцільності планування та організації або дальшого розвитку діяльності на визначеному агропідприємстві. Зазначимо, що прийняття такого рішення реалізують за допомогою таких відомих положень: 1) визначення певного переліку напрямів діяльності відповідно до специфіки функціонування агропідприємства; 2) ідентифікація та впорядкування домінантних напрямів діяльності для об'єднання їх у єдину систему; 3) збір релевантної інформації про напрями діяльності для формування альтернативної логістичної стратегії; 4) орієнтація підприємства на фінансовий результат під час визначення пріоритетних напрямів діяльності.

На другому етапі встановлюються пріоритети критеріїв та оцінюється за ними кожна альтернатива із застосуванням методу попарних порівнянь,

виявляючи вплив напрямів діяльності на результат господарювання агропідприємства. Оцінювання виконується на основі шкали відносної важливості від одного до дев'яти, що запропонував автор МАІ [2]. Отже, метод аналізу ієрархій дає змогу здійснити декомпозицію складного процесу прийняття рішення щодо здійснення на агропідприємстві конкретних напрямів діяльності шляхом виділення елементарних, формалізованих складових частин цього процесу.

На третьому етапі реалізації МАІ за допомогою механізму визначення власних векторів матриць пріоритетів та алгоритму обчислення глобальних пріоритетів альтернатив стосовно сформульованої мети визначається підсумковий рейтинг – позиції черговості здійснення конкретних напрямів діяльності з урахуванням установлених пріоритетів.

У підсумку слід зазначити, що встановлені за допомогою МАІ пріоритети напрямів діяльності можуть бути прийняті як база для обґрунтування складу і структури господарчого механізму, що забезпечує їх здійснення на агропідприємствах.

Список використаної літератури:

1. Гончарук А. Новий підхід до управління ефективністю у промисловості України / Гончарук А. // Економіка України. – 2011. – № 11. – С. 36-46.
2. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т. Саати ; [пер. с англ.]. – М. : Радио и связь, 1993. – 320 с.
3. Сумець О.М. Теоретико-методологічні засади логістичної діяльності підприємств агропромислового комплексу : [монографія] / О.М. Сумець. – Харків : ТОВ «Друкарня Мадрид», 2015. – 544 с.

Секція 3. Практичні аспекти Форсайту розвитку підприємств аграрної сфери економіки

УДК 338.432.001.18

Бондарчук В. В., к. е. н., доцент
Львівський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФОРСАЙТУ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Значна частина вітчизняних і міжнародних науковців та експертів схиляються до думки, що роль національного аграрного сектора в ближчі роки буде посилюватися, однак розвиток лише цього сектора економіки не дозволить суттєво покращити соціально-економічний стан у країні. Стратегічна орієнтація національної економіки України на тісну інтеграцію у світовий економічний простір потребує швидкої реалізації ключового завдання – переведення аграрного виробництва на сучасні інноваційні технології за рахунок залучення приватних інвестицій та забезпечення високого рівня конкурентоспроможності аграрного виробництва та продукції з глибокої його переробки. Вирішення цього завдання на рівні держави або окремого регіону потребує комплексного науково-обґрунтованого підходу. Сьогодні є потреба у використанні нових інструментів, які б забезпечили сталий розвиток агробізнесу і зниження соціальних, демографічних, економічних та екологічних ризиків в сільській місцевості. У світовій практиці для комплексного і сталого розвитку аграрного бізнесу досить успішно використовують інструмент довгострокового прогнозування, який дозволяє виявити пріоритетні технології розвитку, на основі яких можна вирішувати питання забезпечення як продовольчої безпеки держави, так і вирішувати соціальні, екологічні та економічні питання. Таким інструментом

є Форсайт (Foresight). В Україні цей інструмент був використаний в 2004-2006 роках, коли за рішенням Кабінету Міністрів України була розроблена та виконувалася Державна програма прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку. Згідно із зазначеною програмою була розроблена національна методика прогнозно-аналітичних досліджень, яка заснована на комбінації методів форсайта і складалася з таких етапів: 1) Добір експертів, які беруть участь у прогнозно-аналітичному дослідженні методом «снігової кулі»; 2) Формування попереднього переліку тематичних напрямків (ТН) і системи критеріїв їх оцінки щодо головних цілей науково-технічного розвитку (НТР) країни за допомогою експертних опитувань, а також «еталонного аналізу» відбувалося формування попереднього переліку ТН і системи критеріїв їх оцінки щодо головних цілей НТР країни; 3) Оцінка експертами переліку отриманих ТН по заданим критеріям. Дана процедура здійснюється за допомогою методу Дельфі, який передбачає опитування експертів і організацію зворотного зв'язку через проведення трьох турів опитування. Результати дослідження включали зведені оцінки по кожній темі, а також аналітичні огляди за ТН; 4) Погодження і затвердження отриманих на попередньому етапі переліків ТН НТР країни [1, с. 99].

В Форсайті передбачається наявність множинності онтологій, межі яких задають горизонт майбутнього, а також наявність точок прориву цього горизонту. Результатом застосування Форсайту повинна стати трансформація «мислення про майбутнє» і, як зверх-завдання – виявлення нових потреб людини і громадськості, які не проявлені на сьогодні, але можуть виникнути через 30-50 років [2].

В дослівному перекладі з англійської мови слово «Форсайт» означає «погляд в майбутнє». Форсайт являє собою процес обговорення можливих шляхів розвитку і формування на основі цього довгострокових пріоритетів в різних галузях діяльності. Спочатку він застосовувався в науково-технічній галузі, як ефективний метод технологічного прогнозування. Сьогодні розвиток аграрної економіки вимагає тісної взаємодія між наукою і

виробництвом. Тому Форсайт застосовується як інструмент, який дозволяє передбачати і враховувати зміни від застосування новітніх технологій як в економічній, так і в соціальній сферах. Мета Форсайту – розробка та прийняття в процесі передбачення і наближення до майбутнього найбільш раціональних управлінських рішень. Сьогодні Форсайт є важливим інструментом, що застосовується для формування нових соціально-економічних цілей. Необхідність застосування Форсайту в державному регулюванні розвитку аграрної економіки викликана тим, що суттєво зростає внутрішня та міжнародна конкуренція, підвищується складність систем дослідження, посилюється роль наукової компетенції у сфері аграрного бізнесу, а відтак виникає потреба у покращенні процесу прийняття управлінських рішень, створенні інноваційних напрямків для розвитку аграрного бізнесу, підвищенні рівня готовності реагування при виникненні непередбачених обставин.

Форсайт орієнтується не тільки на визначення можливих альтернатив, але й на вибір кращих з них шляхом застосування різних критеріїв оптимальності. Вибір державної стратегії розвитку національної аграрної економіки доцільно здійснювати на основі послідовності поширених експертних консультацій, що дозволяє передбачити навіть несподівані шляхи розвитку подій і процесів та можливі ризики. Світовий досвід використання Форсайт-проектів успішних країн свідчить про те, що їх розробляють достатньо регулярно, іноді схематично повторюючись (наприклад, розробка довгострокового прогнозу Японії проводиться кожні п'ять років, починаючи з 1971р.) [3].

Список використаної літератури:

1. Кизим М. О. Форсайт-прогнозування пріоритетних напрямів розвитку нанотехнологій і наноматеріалів у країнах світу й Україні : монографія / М. О. Кизим, І. Ю. Матюшенко, І. В. Шостак, М. О. Данова. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2015. – 272 с.

2. Методологія Форсайта /Форсайт-портал СФУ [Електронний ресурс]. - Доступний з: <[http://\(foresight.sfu-kras.ru/method\)](http://(foresight.sfu-kras.ru/method)>.

3. Федулова Л.І. Форсайт: сучасна методологія технологічного прогнозування //Економіка і прогнозування. – 2009. №3. – С. 106-120.

УДК 631.11 : 339.922

Дейнеко О. Т., аспірант
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНО-ОРІЄНТОВАНОГО ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Протягом останнього десятиліття на теренах Європи спостерігається чітка тенденція до збільшення об'ємів ринків та споживання органічної продукції, при тому лєвова частка даного збільшення припадає на країни-члени Європейського Союзу. Сучасний ринок органічної продукції в Європейських країнах оцінюється в понад 25 млрд дол. (2-3% європейського споживчого ринку) і є самим швидкозростаючим (динаміка обсягів ринку за даними Дослідного інституту органічного сільського господарства[5] представлена на рис.1.)

Враховуючи вступ у силу положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС щодо створення глибокої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, перед вітчизняними виробниками органічної продукції постають широкі перспективи необтяженого митами експорту, хоча нетарифні обмеження зі сторони ЄС та недосконалість вітчизняного законодавства створюють додаткові бар'єри у налагодженні експортно-орієнтованого виробництва [2;5].

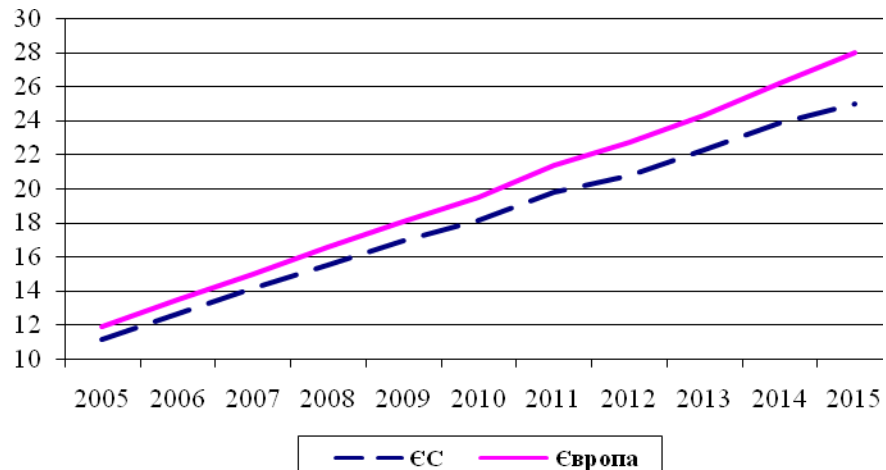

Рис. 1. Об'єм ринку органічної продукції в Європі та ЄС, млрд євро

Держави Європейського Союзу, поряд зі Сполученими Штатами Америки, є найбільшими споживачами органічного продовольства, що, у першу чергу, пов'язано з високим рівнем доходів населення, які компенсують порівняно вищу ціну вказаної продукції. Проте, агропродовольчий сектор країн Європейського Союзу, будучи достатньо розвиненим у сфері переробки, не здатний задовольнити національні потреби у сировині – мала площа земель сільськогосподарського призначення (практично всі землі, придатні для органічного виробництва в Європі вже задіяні), та дотаційний характер фермерського господарювання спричиняють недостатній для задоволення споживання рівень виробництва[5].

Україна, завдяки наявному потенціалу, може покрити потребу переробних підприємств та інших споживачів ЄС у сировині, а за умови стимулювання концентрації капіталу – й зайняти чільне місце у експорті органічної продукції високого ступеню переробки. Так, протягом останніх десятиліть значно скоротилось використання мінеральних добрив та значна кількість господарств через відсутність обігових коштів не використовувала гербіциди і пестициди, що робить значні площі земель придатними для органічного землеробства. Крім цього, враховуючи, що в органічному виробництві більш висока частка ручної праці, вартість якої в Україні значно нижча за європейську, саме ця продовольча продукція є більш

конкурентоздатною на риках цих країн. І вже зараз, хоча відсоток площ, які використовуються в Україні для виробництва органічної продукції є нижчим від європейського (1% порівняно з 5-10%), вона посідає 11 місце у Європі по його об'ємам і до 2020 може ввійти у першу п'ятірку у цій сфері. Біля 9000 тонн органічної продукції вже експортуються, переважно – кукурудза, рапс, мед, соя, чорниця, гірчиця, ячмінь та льон.[5]

Однак, повністю реалізувати потенціал вітчизняного органічного сектору неможливо без підтримки з боку держави. При цьому, мова йде не про фінансову підтримку – за поточної економічної ситуації та загального скорочення бюджетних асигнувань, цей варіант видається найменш реалістичним та доцільним. Натомість, держава може покращити становище виробників органіки іншими, більш ефективними та довгостроковими, за своїми ефектами, способами.

У першу чергу, це зміни законодавчого характеру. Наразі, відносини у сфері виробництва органічної агропродукції регулює Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», відповідно до якого виробництво органічної продукції може здійснювати підприємство, яке пройшло оцінку відповідності виробництва органічної продукції, отримало сертифікат відповідності і включене до Реєстру виробників органічної продукції (сировини). Однак, відповідно до даних Державної інспекції сільського господарства, на даний момент жодний суб'єкт господарювання, який намагатиметься сертифікуватися як органічний на офіційному рівні, не зможе бути визнаним таким, оскільки правила виробництва органічної продукції, відповідність яким перевіряється, не є закріпленими на законодавчому або підзаконному рівні [5]. Встановлення таких правил, за наявності основного галузевого закону, є першим кроком на шляху подолання нетарифних бар'єрів, встановлених Європейським Союзом, оскільки дозволяє перейти, у подальшому, до другого етапу – створення ідентичних європейським (союзним) національних

стандартів органічного виробництва, дозволила б уникнути необхідності окремої сертифікації для проведення експорту такої продукції у ЄС[5].

Іншим, не взаємовиключним, способом є створення сприятливих умов для сільськогосподарської кооперації в поєднанні з пільговим кредитуванням експортної діяльності, на прикладі Німеччини. Оскільки виробництво органічної продукції є екстенсивним за своєю суттю і менш вимогливим до технологічного оснащення господарства, об'єднання посівних площ незаможних виробників саме у формі організації кооперативного органічного виробництва видається найбільш реалістичним, в умовах нестачі державних коштів на підтримку агропродовольчого сектору, шляхом для досягнення одразу трьох цілей: покращення становища дрібних та середніх власників, збільшення об'ємів виробництва органічної продукції; збільшення рівню експорту органічної продукції та валютних надходжень.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що вітчизняна органічна продукція має значний експортний потенціал, який вже частково почав реалізовуватися. Для остаточного відкриття органічного ринку Європейського Союзу, від держави не вимагаються значні фінансові або матеріальні затрати – загалом, достатньо гармонізувати законодавство у галузі регулювання виробництва та обігу органічної продукції, а також створити ідентичні європейським (союзним) національні стандарти органічного виробництва, аби подолати один з основних нетарифних бар'єрів на шляху української органічної продукції. Маючи значні площі сільськогосподарського призначення та велику кількість дрібних сільськогосподарських виробників, Україна має усі шанси увійти у першу п'ятірку виробників органічної продукції Європи до 2020 року, що, на фоні загальної економічної рецесії, є позитивним та бажаним явищем.

Список використаної літератури:

1. 4 факта в пользу органической продукции в Украине и мире [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу:

http://rodovid.me/organic_eat/4-fakta-v-polzu-organicheskoy-produkcii-v-ukraine-i-mire.html.

2. Commission Regulation (EC) No 1235/2008 of 8 December 2008 laying down detailed rules for implementation of Council Regulation (EC) No 834/2007 as regards the arrangements for imports of organic products from third countries [Електронний ресурс] // European Commission – Режим доступу до ресурсу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32008R1235>.

3. Willer H. European market data 2014 [Електронний ресурс] / Helga Willer // Research Institute of Organic Agriculture. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://orgprints.org/29779/7/willer-schaack-2016-european-data.pdf>.

4. Import/export trade in organic products [Електронний ресурс] // European Commission – Режим доступу до ресурсу: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/eu-policy/eu-rules-on-trade/import-export/index_en.htm.

5. International trade in organics [Електронний ресурс] // European Commission – Режим доступу до ресурсу: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/organic-farming/what-is-organic-farming/international-trade-in-organics/index_en.htm.

УДК 631.11 : 339.922

Дейнеко Л. В., д.е.н., проф., завідувач відділом
Кушніренко О. М., к.е.н., доц., с.н.с. відділу
промислової політики

*ДУ «Інститут економіки та прогнозування» НАН
України*

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО В УКРАЇНІ – НОВІ ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ

Інтеграція України до європейського економічного простору та глобальних ланцюжків створення доданої вартості вимагає приведення виробничих, економічних, корпоративних умов ведення господарювання до європейських стандартів. Можливості, які відкриваються перед українськими

виробниками після імплементації умов угоди про ЗВТ з ЄС, дають змогу зайняти нішеві сектори, зокрема у виробництві органічної продукції. До того ж, перехід на органічний тип агровиробництва дозволить отримати синергетичний ефект не тільки економічного, а й екологічного і соціального характеру.

Україна має великий потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції та її реалізації шляхом експорту та постачання на внутрішній ринок.

Грунтово-кліматичні умови України. У цілому земельний фонд України є одним з найбільших у Європі та вирізняється дуже високими біопродуктивними властивостями. На думку вчених, за умов оптимального землекористування та відповідного рівня культури землеробства країна у змозі прогодувати 300–320 млн. чоловік. Ґрунти України відрізняються високим рівнем родючості та містять в собі азот, фосфор, калій та ряд інших мікроелементів, які суттєво впливають на якість органічної продукції. До того ж показники внесення добрив значно нижчі від країн сусідів: Білорусі та Польщі, отже в Україні немає істотної необхідності дотримуватись тривалого терміну перехідного періоду від традиційних форм господарювання до органічного виробництва, що обумовлено вимушеним зниженням інтенсифікації сільського господарства.

Кадровий потенціал. Формування кадрового потенціалу тісно пов'язано з рівнем освіти й науки. Система аграрної освіти, яка існувала в Україні у попередні десятиліття, забезпечила досить високий рівень для освоєння новітніх ідей і технологій. Це, зокрема, здобутки у селекції, насінництва та інші галузі аграрної науки. Сьогодні, на базі навчальних закладів та наукових установ аграрного спрямування стимулюється розробка та запровадження спеціальних навчальних курсів та проведення наукових досліджень з різних аспектів органічного виробництва, відбувається навчання та консультування аграрних товаровиробників, зокрема фермерів,

щодо організації органічного виробництва, правил сертифікації (круглі столи, форуми, семінари, конференції, регулярні підготовчі курси тощо).

Організаційно-правова складова. Сьогодні на державному рівні відбувається трансформація системи стимулювання розвитку органічного виробництва. Вагомим кроком в цьому напрямку було прийняття Закону України «Про виробництво та обіг органічної продукції та сировини» від 03.09.2013 № 425-VII, водночас створення нормативно-правової бази для реалізації даного Закону потребує прийняття детальних правил виробництва та товарообігу органічної продукції (сировини): рослинного та тваринного походження, бджільництва, органічних морських водоростей, аквакультури; оцінки придатності земель для виробництва органічної продукції та сировини та ряд інших правових актів щодо розбудови системи управління і контролю органічного сектору виробництва в Україні.

Міжнародна допомога. Важливу роль для розвитку органічного виробництва відіграє залучення міжнародної допомоги, зокрема програми фінансової та консалтингової підтримки численних міжнародних організацій донорів. Вони спрямовують допомогу, зокрема на стимулювання зростання малих та середніх підприємств українського органічного харчового сектору через розвиток органічних та регіональних виробничо-збутових харчових ланцюгів. З метою посилити конкурентоспроможність українського органічного сектору шляхом покращення якості та збільшення обсягів виробництва органічних сільськогосподарських орних культур, покращення якості та збільшення товарообігу органічної молочної продукції від малих та середніх підприємств для внутрішнього ринку, підвищення рівня комерційних послуг в органічному секторі, стимулювання створення сприятливого середовища для розвитку органічного сектору.

Чинники, що формують ринок органічних продуктів в Україні і забезпечують потенційні можливості вітчизняному органічному виробництву перетворитися на галузь міжнародної спеціалізації представлені на рис.1.

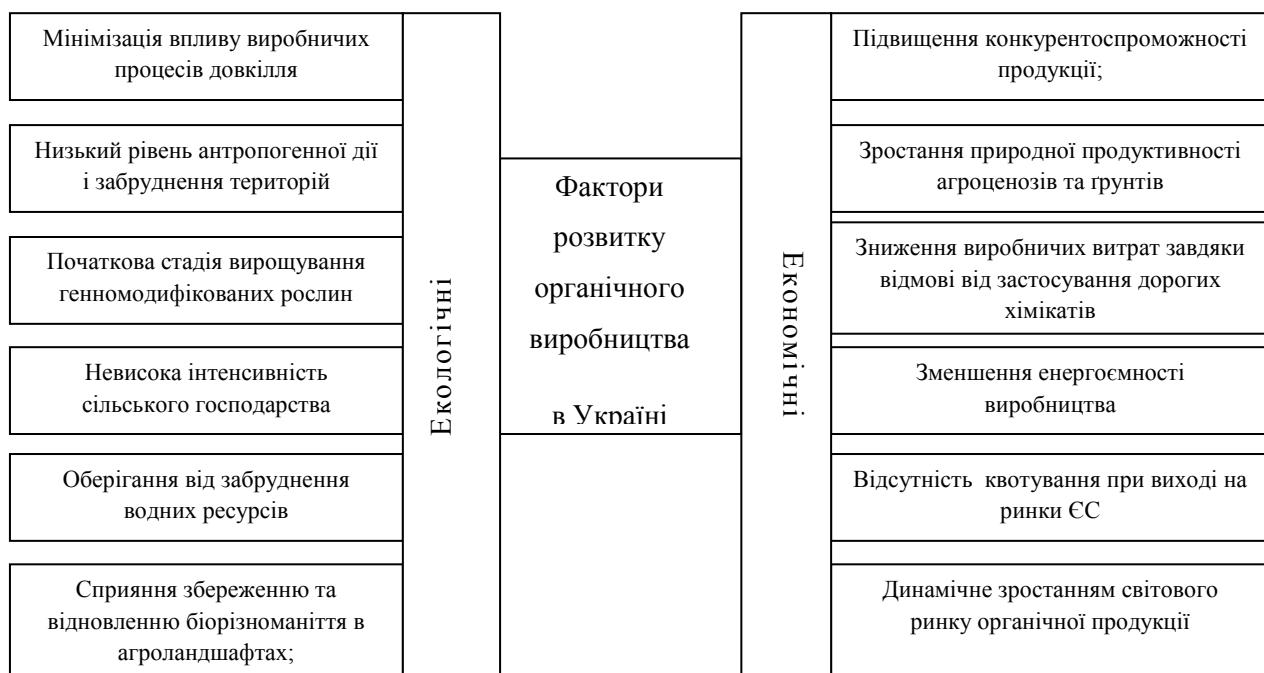

Рис.1. Фактори, що сприяють зростанню ринку органічної продукції в Україні

Варто також відзначити, що підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом щодо створення ЗВТ також створює сприятливі можливості для українського органічного агробізнесу, оскільки сприяє впровадженню європейських агротехнологій, зростанню якості виробленої продукції, створенню сприятливого бізнес-клімату та залучення інвестицій в цю сферу.

ВИКОРИСТАННЯ ФОРСАЙТУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Відомо, що розвиток аграрного сектора економіки України визначається рівнем його інвестиційних можливостей та привабливістю, що безперечно залежить від ефективності інвестиційних процесів у сільському господарстві.

Сучасний стан інвестиційної діяльності вітчизняних аграрних підприємств можна характеризувати низькою віддачею капітальних вкладень, відсутністю пропаганди успішного досвіду інвестиційної діяльності, відсутністю плану дій в кризових ситуаціях, що має значний вплив на рівень конкурентоспроможності та прибутковості галузі.

Дослідження досвіду у частині розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності сільськогосподарського підприємства показали, що зарубіжніпредставники аграрного сектору форсайт використовують з метою отримання максимально можливої інформації про майбутнеаби рішення, прийняті сьогодні, у порівнянні з минулими періодами більшою мірою ґрунтувалися на наявних знаннях. Оскільки саме форсайт є сучасним методом управління, який характеризується вираженою здатністю стратегічного планування та розуміння відповідальності не тільки за найближчі, а й за віддалені результати своїх рішень, що актуально для розвитку зазначеного виду діяльності підприємства.

Науковці [1;3] стверджують, що сутність форсайта визначається наявністю таких ключових елементів:

дослідження з використанням його підходів є процесом і процесом

систематичним;

центральне місце в ньому займають науково-технічні напрями;
його часовий горизонт перевищує горизонт ділового планування;
науково-технічні пріоритети розглядаються в ньому з точки зору їх впливу на соціальний та економічний розвиток країни.

На нашу думку, форсайт відрізняється від відомих інструментів передбачення тим, що він дозволяє брати участь усіх зацікавлених не тільки в формуванні «картинки» майбутнього, але і забезпечує умови для активних дій учасників щодо реалізації необхідних змін. Цей метод сприяє прагненню до вироблення спільних рішень активними представниками зацікавлених сторін і, в той же час, не вимагає обмеження їх власних приватних інтересів у частині здійснення інвестиційної та інноваційної діяльності.

Отже, в сучасних умовах господарювання форсайт повинен стати ефективним механізмом розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності сільськогосподарського підприємства, оскільки саме він забезпечить якісний процес вибору пріоритетів у діяльності, що в подальшому визначить основні напрями розвитку країни.

Список використаної літератури:

1. Карявкіна В. Г. Форсайт як стратегія розвитку інноваційної діяльності в сільському господарстві // Економіка і сучасний менеджмент: теорія і практика: зб. ст. по матер. X міжнар. наук.-практ. конф. Частина II. - Новосибірськ: СіБАК, 2012.

2. Руліцька К.М. Інтеграція вітчизняних аграрних підприємств у відповідності до стратегічних напрямів розвитку світового аграрного виробництва // Вчені Львівського національного аграрного університету: каталог інноваційних розробок / за заг. ред. В. В. Снітинського, В. І. Лопушняка. – Вип. 13. – Львів: Львів. нацаграр. ун-т, 2013. – С. 74

3. Третяк В.П. Форсайт в питаннях і відповідях / РІЕП. М.: Мови слов'янської культури, 2007. - С. 72.

УДК39.13:633.12(477)

Дідківська О. О. студентка магістратури 1 року навчання
Кирилюк Д. О. к.е.н., ст. викладач
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФОРМУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЇ НА РИНКУ ГРЕЧКИ В УКРАЇНІ

Важливою культурою в сьогоdnішньому раціоні людини є гречка. Вона має поживні та лікувальні властивості.

Україна знаходиться в трійці світових виробників гречки. Ця культура переважно споживається в країнах, де її виробляють, хоча в останні роки новий поштовх світового споживання гречки дають розвинені азіатські країни. Певну частку ринку гречка займає і в європейських державах.

Основними виробниками гречки за 2015 рік є Китай (40,5 %), Росія (30,1 %), Україна (12,1 %), Франція (3,9 %), США (3 %), Польща (2,7 %) та всі інші країни світу (7,7 %)[2].

Імпортується гречки менше 10 % його валового збору або не більше 200 тис. т (за виключенням 2013 р.). В останні роки виробництва гречки у світі скоротилось до 1,5 млн. т за рік або майже у 2 рази порівняно із 1999 р. в основному за рахунок Китаю (у 8,5 рази).

Основними імпортерами гречки за 2009-2015 рр. була Японія (44,1 %), Папуа Нова Гвінея (13,4 %), Франція (4,9 %), Голландія (6,2 %), Росія (5,8 %), США (2,1 %) та всі інші країни (23,5 %) [2].

Протягом кількох останніх маркетингових років нестача гречаної крупи на ринку України є наслідком різкого зменшення посівних площ. Дослідження динаміки її виробництва за останнє десятиліття показує, що починаючи з 2000 року площі посіву гречки щорічно скорочуються і у 2010 році вони вже становили 198,6 тис га, що на 62,45% менше ніж у 2000 МР. У 2011 МР зібрані площі збільшились на 43,86% у порівнянні з 2000 МР, але з кожним наступним вона зменшувалась. Так за даними державної служби

статистики України у 2015 МР зібрані площі склали 126,5 га, що на 55,72% менше ніж у 2011 МР.

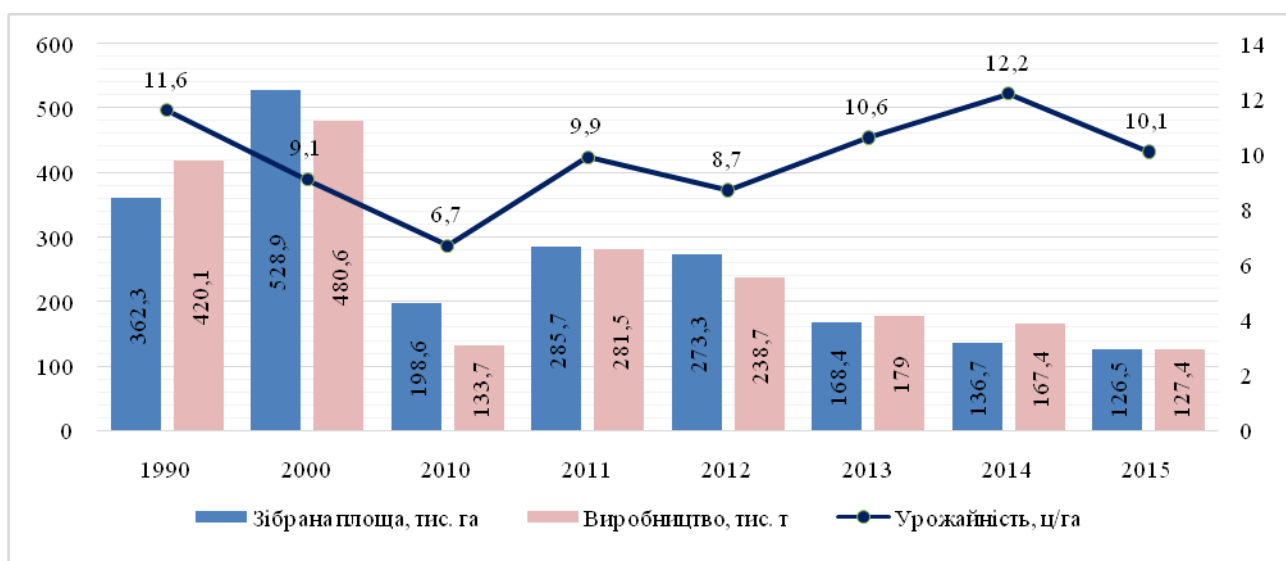

Рис.1. Динаміка виробництва гречки в Україні у розрізі 1990-2015 МР

Джерело: за даними Державної служби статистики України [4].

Як видно з Рис.1. виробництво у 2015 МР зменшилась з 167,4 тис т, у 2014 МР, до 127,4 тис. т. Це відбулось через зменшення показника урожайності, адже у 2014 МР вона досягла рекордного значення у 12,2 ц/га, проти 10,1 ц/га у 2015 МР.

Найбільші врожаї гречки в Україні в 2015 МР зібрали в Сумській (23,8 тис. т), Харківській (17,2 тис. т), Тернопільській та Хмельницькій (по 10 тис. т) областях. При цьому найвища урожайність спостерігається у Сумській (13,4 ц/га), Полтавській (12,6 ц/га), Київській (12,5 ц/га), Харківській та Чернігівській (12,1 ц/га) областях [4].

Щорічне споживання гречки в Україні становить 155-180 тис. т - з тенденцією до зменшення. Основним фактором є зростання вартості продукту в останні роки - при зниженні платоспроможності населення.

У розрізі зовнішньоекономічної торгівлі гречка також є специфічним продуктом: її споживають і вирощують практично лише на території країн колишнього СНД (в основному, в Україні і Росії), в невеликих кількостях - в

країнах колишньої Югославії та Східної Європи. Тому в світі, в принципі, немає активного товарообігу цього товару.

Зі збереженням наявної тенденції скорочення посівів і відповідно, зменшення валового збору зерна гречки, можлива тенденція до зростання попиту з боку населення і, відповідно, скорочення пропозиції на ринку, що призведе до зростання внутрішніх цін.

Для забезпечення потенціалу ринку зерна гречки (внутрішнього та експортного) з розрахункових 500 тисяч тонн необхідно мінімально збільшити площі під гречкою до 255 тисяч гектарів, за стабільної врожайності навіть в теперішніх екологічних умовах — до 20 центнерів з гектара. Ідеться про впровадження нових високопродуктивних зі стабільною врожайністю сортів мінімум до вказаної врожайності, які реалізують генетичний потенціал за інтенсивних технологій, а також науково обгрунтоване раціональне розміщення посівів гречки у регіонах України.

Розрахункові межі ґрунтуються на реаліях норм споживання на людину (за даними інституту дієтології 6,8 кілограма гречаної крупи із 10 кілограмів зерна гречки), що становитиме для 30 мільйонів населення України, яке вживає гречані продукти, до 300 тисяч тонн зерна з урахуванням хронічно хворих (діабет, радіаційне опромінення, шлункові захворювання) та мінімум 200 тисяч тонн зерна згідно з експортними замовленнями.

Список використаних джерел:

1. Електронний журнал «АПК-Информ»[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.apk-inform.com>
2. Офіційний сайт FAPRI // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.fapri.org/>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України// [Електронний ресурс]. Режим доступу: ukrstat.gov.ua
4. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України// [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>

«TIME MANAGEMENT»У ФОРСАЙТІ

«Timemanagement» (управління часом) – це підрозділ самоменеджменту, а саме технологія організації часу і набір методів підвищення його ефективного використання. Проблема використання власного часу та часу підлеглих суттєво впливає на діяльність підприємства, трудових та матеріальних ресурсів, а також їх планування. Використання прийомів тайм-менеджменту суттєво впливає на підвищення ефективності робіт з планування, розподілу та використання ресурсів.

Однією з переваг науки про правильне використання часу є можливість планування свого часу за рахунок встановлення пріоритетів та використання набору стимулів для себе та підлеглих. Таким чином використовуючи елементи планування та передбачення, що є об'єктом форсайту можна спонукати працівників до виконання запланованого.

Таким чином, можна розділити людські здібності на речі: думаю, що можу це зробити але не роблю та думаю, що не можу це зробити але зроблю. Таким чином при використанні форсайту на підприємствах необхідно проводити всебічний аналіз можливостей та здібностей працівників, які використовуються для досягнення цілей.

Щоб максимально організувати свій час, слід застосовувати на практиці основні принципи тайм – менеджменту, а саме вміння правильно ставити цілі має на увазі, що мета повинна бути конкретною, реальною, вимірною і кінцевою; вміння правильно визначати життєві пріоритети полягає в нашій здібності вибрати з безлічі цілей найбільш вагому і важливу на даний момент; вміння варіювати інструментами планування - вміння з розумом скласти план дій і реалізовувати його в життя; напрацювання необхідних навичок.

Планування можна також полегшити використовуючи технічні засоби тайм-менеджменту, а саме програмне та візуальне забезпечення, яке полегшує прийняття рішень та спонукає до методичного виконання завдань. Найпростішою формою для візуального сприйняття є паперові планери, які дозволяють ставити цілі та спонукають до її виконання. На даний час така їх форма використовується найчастіше, хоча все більше поступаються електронним варіантам.

Об'єм розрахунків в сітьовому плануванні і управлінні дуже великий і вимагає допомоги комп'ютера і спеціального програмного забезпечення. Для цього використовується програмний засіб Microsoft Project (MS Project), який дозволяє якісно управляти проектами з мінімальними затратами часу і коштів.

MS Project визначає дату закінчення проекту, використовуючи дати закінчення кожного виду робіт, які залежать від їх тривалості. Якщо для роботи збільшити або зменшити ресурси, то MS Project збільшить або зменшить тривалість цього виду робіт у відповідності зі збільшенням або зменшенням кількості одиниць ресурсів. Інколи для скорочення виконання роботи ресурсу доводиться працювати надурочно. Пакет аналізує використання ресурсів, виявляє перевантажені ресурси.

Полегшення календарного планування та форсайту для підприємства надає низка програмного забезпечення, що покликане спростити процес формування планів та забезпечити нагадування про виконання, адже саме використання програмного забезпечення не впливає на факт виконання завдань.

Зважимо на те, що переважна більшість такого програмного забезпечення є безкоштовними додатками для основних платформ iOS та Android з певними платними можливостями. До таких програм можемо віднести:

1. MyMinutes - програма, яка дозволяє створювати розклад справ і задавати певні часові рамки для їх виконання. Користувач додатку отримує

два типи повідомлення: коли потрібно почати виконання запланованої завдання і коли закінчиться відведений для неї час.

2. TIME Planner - програма поєднує функції менеджера завдань, нагадуваннями та інструмент контролю часу, який дозволяє аналізувати ефективність роботи за певний період.

3. Timesheet - безкоштовний додаток для Android, що дозволяє створювати голосові замітки, контролювати і планувати свій робочий і вільний час. Також передбачена можливість розрахунку оплати праці (виходячи з витраченого на неї часу) і створення відповідних звітів в Excel, PDF і QuickBooks.

4. Toggl - сервіс, що дозволяє контролювати і планувати робочий час конкретного користувача або цілої команди. Додавши до списку команди своїх співробітників, ви зможете відслідковувати час, витрачений ними на виконання поставлених завдань. У програмі можна створювати загальні та індивідуальні звіти.

5. Dailyagenda - програма покликана зібрати в одному списку зустрічі, події та заходи з різних календарів і інших подібних програм. За задумом розробників, така синхронізація допоможе не відволікатися на перегляд заміток і не хвилюватися через можливість випадково пропустити важливу подію в круговороті щоденних справ.

Форсайт повинен враховувати та використовувати також певні інструменти досягнення мети, а саме контроль часу та контроль виконання завдань. Такі завдання виконують також ряд програмних продуктів, таких як Focusbooster - простий зручний таймер зі звуковим сигналом, який можна використовувати і під час будь-якої конкретної задачі. Вікно програми буде весь час нагадувати про час, що залишився.

Особливу актуальність у форсайтсамоменеджменту додають як загальна демократизація життя, орієнтація на ініціативу, самостійність, підприємництво, знаходження балансу між самоорганізацією і управлінням,

так і демократизація управління, де рішення приймаються на всіх рівнях управлінської піраміди, а не тільки у вищому ешелоні влади.

УДК 336.77:330.131.7:631.115.8

Орлов О. В. аспірант,
Полтавська державна аграрна академія

**МІНІМІЗАЦІЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ
У ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКИХ КРЕДИТНИХ СПЛОК
З ВИКОРИСТАННЯМ СИСТЕМ СКОРИНГУ**

В умовах пошуку шляхів розвитку економіки України, реалізації програм соціально - економічних перетворень, структурних змін народного господарства винятково велике значення має реформування аграрної галузі. У цій роботі важко переоцінити значення такого, перевіреного практикою економічного явища як кредитні спілки. Її особливою формою є сільські кредитні спілки, роль яких в період кризи фінансово-банківських інститутів, є актуальною для забезпечення фінансовими ресурсами. [3] Проблемою всіх без винятку фінансових установ, у тому числі і сільських кредитних спілок (СКС) є кредитні ризики пов'язані з неповерненням фінансових коштів. Негативно впливають дефіцит знань і належної професійної підготовки персоналу СКС, відсутність глибокого аналізу фінансової та господарської діяльності позичальника, об'єктивної оцінки застави, відсутність знання специфіки роботи аграрних підприємств. Для того щоб робота на ринку фінансових послуг була успішною та безпечною, необхідна ефективна система оцінки ризиків, що дозволила б поліпшити якість кредитного портфеля сільських кредитних спілок. Зарубіжний досвід свідчить, що такою ефективною системою оцінки кредитних ризиків є кредитний скоринг.

Скоринг (англ. - Scoring) є науковим методом класифікації, який було розроблено в 30-х роках ХХ ст. Вперше скоринг, як науковий термін запропонував у своїх роботах в 1936 році німецький біохімік, доктор медицини, лауреат Нобелівської премії (1930 рік) Ханс Фішер, що до класифікації на групи за прикладом рослин («шкідливі» і «корисні»). [4] Вже у січні 1941 року інший вчений Девід Дюран опублікував дослідження «Елементи ризику споживчого кредитування в розстрочку» (Risk Elements in Consumer Installment Financing). Автор адаптував і використовував розроблену Х.Фішером методику для класифікації кредитів на «погані» і «добрі». Д. Дюран у своїй роботі використовував виявлення характеристик, які помітно розрізняли «поганих» від «добрих». Далі автор виділив фактори, що дозволяють оцінити ступінь кредитного ризику, а також запропонував методику оцінки, що складається в присвоєнні балів за певні значення цих факторів, підсумовуванні балів і порівнянні отриманої суми з пороговим значенням. [5]

Характерна риса цього збірника правил, прототипу сучасного скорингу, («скорингової карти») полягає у тому, що кредитний аналіз проводиться не обов'язково висококваліфікованим фахівцем, але досить якісно і в найкоротші терміни. Аналізуючи та підсумовуючи відповідні показники, приймається рішення щодо надання, або відмови в наданні кредиту. Сучасний кредитний скоринг в основному використовується різними фінансовими установами і є системою оцінки позичальника кредитором. На жаль, до сьогоднішнього дня в роботі сільських кредитних спілок кредитному скорингу позичальників, особливо юридичних осіб не приділяється належної уваги, що згодом призводить до ускладнень у роботі з повернення заборгованості, що у свою чергу може призвести до банкрутства СКС.

Для вирішення даної задачі необхідно ввести у практику обов'язковий скоринг позичальників шляхом складання скорингових карт, спеціальних анкет, автоматизованих систем аналізу. Багато закордонних

фінансово-кредитних інститутів мають свої скоринг–системи аналізу позичальників, що набули широкого поширення при прийнятті рішення про кредитування фізичних осіб. Слід зазначити, що придбання зарубіжних скоринг - програм і систем для СКС може не дати бажаного результату, враховуючи що більшість з них створені для оцінки фізичних осіб, а ті що працюють для аналізу юридичних осіб фактично повністю не враховують місцеву специфіку роботи фермерів. Названі причини пов'язані з різними рівнем розвитку економіки, нестабільністю роботи фінансових інститутів, валютними і експортними ризиками, різними підходами до оцінки аналізу фінансово-господарської діяльності, відмінностями ведення сільського господарства від регіону до регіону, специфікою самого аграрного бізнесу (сезонністю виробництва, залежністю від погодних умов тощо) і т.і.

Резюмуючи викладене вище, слід підкреслити, широке впровадження кредитного скорингу в роботі СКС для аналізу діяльності фермерів дасть можливість у найкоротші терміни і досить якісно визначити і оцінити кредитоспроможність майбутнього позичальника, побудувати прогноз можливостей виконання своїх фінансових і кредитних зобов'язань. Розглядаючи майбутнє скорингової системи в Україні, стосовно особливостей сільських кредитних спілок, вважаємо її не тільки перспективною але й надзвичайно необхідною умовою діяльності будь-якого без винятку СКС. Крім того доцільно розробити єдину модель автоматизованої системи кредитного скорингу для роботи СКС, за допомогою якої значною мірою моно вирішити одну з основних завдань їх діяльності - зменшення кредитних ризиків, забезпечення стабільної роботи названих організацій в інтересах її учасників і розвитку агропромислового комплексу країни.

Список використаної літератури:

1. Ниворожкина Л.И. Эконометрическое моделирование риска невыплат по потребительским кредитам. // Прикладная эконометрика. –30 (2). – 2013. с. 65–76.

2. Boyle, M., Crook, J.N., Hamilton, R., Thomas, L.C., 1992. Methods for credit scoring applied to slow payers. In: Thomas, L.C., Crook, J.N., Edelman, D.E. (Eds.), Credit Scoring and Credit Control. Oxford University Press, Oxford.

3. Пантелеймоненко А.О. Становлення кооперації в українському селі: історико-економічні аспекти: Монографія / Андрій Олексійович Пантелеймоненко. - Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2006. - 227 с. (одноосібна монографія, 14,2 д.а)

4. Durand D. Risk elements in consumer installment financing. NY: National Bureau of Economic Research, 1941.

5. Watson, CJ "Reminiscences of Hans Fischer and his laboratory", Perspect. Biol. Med, 1965

УДК 338.48

Плотнікова М. Ф., к. е. н., доцент
Житомирський національний агроекологічний університет

ФОРСАЙТ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Суттєвою перешкодою до стійкого економічного розвитку агропромислового виробництва в Україні є недостатня інтеграція між виробниками сільськогосподарської сировини, переробними підприємствами та науковими установами. В розвинутих країнах це долається шляхом створення кластерів [1, С. 55-58]. До активних діячів такого утворення ми б додали ще й населення, особливо ту його частину, що у своїй діяльності має ознаки підприємництва. Фактична активізація суспільних процесів за рахунок впровадження концепції «Родова садиба» в межах Державної стратегії розвитку сільських територій до 2020 р. і зокрема, з метою планомірного розвитку мережі населених пунктів на сільських територіях передбачає гармонізацію відносин в системі «Людина - Природа» через

органічне виробництво (в тому числі практику пермакультурного дизайну), безвідходну життєдіяльність (й використання відновлюваних джерел енергії), поширення біоадекватних методик в освіті та вихованні (ноосферна освіта) завдяки методиці Форсайту дозволяє сформувавши наступні передбачення. За період незалежності в Україні відродження потребують 600 зниклих та 600 населених пунктів, що знаходяться на межі зникнення (налічується від 1 до 10 жилих дворів в кожному). Тоді як наразі з мапи України щорічно знімається близько 20 населених пунктів внаслідок їх знелюднення, поширення досвіду родових понесень (середній вік поселенців становить 35 років) є інструментом відродження національної історико-культурної спадщини, економічної та продовольчої безпеки.

Пропозиція щодо співпраці в питаннях розвитку сільських територій через реалізацію ідеї «Родова садиба» підтримана ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН, Міністерством аграрної політики та продовольства України, міністерством освіти та науки у контексті викладання відповідного навчального курсу студентам аграрних вузів, Міністерством соціальної політики в межах програми «Дорожня карта», громадськими організаціями мешканцями територіальних громад, а також органами влади на місцях. Узгодження інтересів та переліку параметрів розвитку сільських територій відбувається у процесі підготовки і проведення громадських слухань, круглих столів, колегій, координаційних рад в областях і районах. Досвід розвитку родових садиб та поселень Житомирської області дозволяє визначити її базовою у питаннях відродження і розвитку сільських територій через реалізацію ідеї «Родова садиба». Проведення громадських слухань, круглих столів, міжнародних науково-практичних конференцій на рівні Києва, області, району, сільських рад, засвідчує, що 1) землі, яку можна використати під родові садиби, усім бажаним – достатньо; 2) бажані взяти землю під родові садиби – є; 3) законодавча база, яка дозволяє сьогодні реалізувати бажання започаткування родової садиби – є. Включення до співпраці 10-ти обласних державних організацій (згідно доручення Кабміну

від 2.06.14 року) дозволяє в межах пілотного проекту по відродженню населеного пункту, з використанням принципів родових садиб за ініціативою облради, роботі з мешканцями та керівництвом міст, асоціаціями ВААСР, міст України, а також внаслідок затвердження Програма вивчення теми розвитку сільських територій через реалізацію ідеї «Родова садиба» (36 годин) для агроВУЗів Міністерством освіти та науки України, а також підготовлені програма для агроколеджів й підручник для студентів по цій темі наступні висновки на підставі використання методики Форсайту: 1) інвестиції фізичних осіб в населений пункт з 250 дворів за 10 років складе – понад 75 млн. грн., що становить 9 млрд грн. в розрахунку на рік;

2) практика господарювання та життєдіяльності забезпечить зайнятість 100 тисяч середньорічних працівників на 10 років; 3) виробництво екологічно чистої продукції збільшиться на суму понад 3 млрд. грн. головним чином за рахунок забезпечення прозорого механізму отримання земельної ділянки та реалізації програм розвитку населених пунктів.

За оцінками експертів та за результатами проведених робочих зустрічей щодо започаткування пілотних проектів розвиток сільських територій найбільш раціонально реалізовувати за двома варіантами: за поданням органів місцевого самоврядування та з використанням механізмів, передбачених Концепцією «Родова садиба». Перший варіант передбачає, населений пункт в якому вже немає жителів, перевіряється за встановленим порядком на наявність у громадян України відповідних документів на земельні ділянки в межах села. Відсутність таких документів служить показником, що даний населений пункт можна включати в претенденти на пілотний проект. Далі готуються відповідні рішення сільської ради, райради, облради, які передбачають пропозиції сесії с/р, погоджені з райрадою, до облради по проектуванню населеного пункту, в порядку пілотного проекту, на нових підходах, передбачених Концепцією «Родова садиба». Обласна рада розглядає вказані пропозиції в установленому порядку і приймає необхідні рішення для забезпечення реалізації пропозицій сільської ради по

започаткування пілотного проекту. Проектування населеного пункту на нових підходах передбачає врахування необхідної інфраструктури, в т.ч. соціальної. В цьому варіанті пропонується забезпечення поселенцями нового населеного пункту організувати через розгляд кандидатур одним із діючих поселень, яке візьме добровільно на себе цю функцію, наряду з органами, які призначені, в робочому порядку, розглядати заяви громадян на отримання земельних ділянок для облаштування родових садиб. Другий варіант передбачає зміну лише процедури заселення населеного пункту за рахунок залучення бажаючих взяти земельні ділянки для облаштування родових садиб через розгляд заяв відповідними державними структурами в установленому порядку.

Список використаної літератури:

1. Christian D. L. Creating a Life Together: Practical Tools to Grow Ecovillages and Intentional Communities / D. L. Christian. – Paperback: New Society Publishers, 2003. – 273 p. – [Electronic resource]. – Access mode: https://archive.org/details/fa_Creating_a_Life_Together-Practical_Tools_to_Grow_Ecovillages_and_Intentional_Communities
2. GEN (Global Ecovillage Network). – [Electronic resource]. – Access mode: <http://gen.ecovillage.org>
3. Gilman R. The Eco-village Challenge. The challenge of developing a community living in balanced harmony - with itself as well as nature - is tough, but attainable / R. Gilman // Context Institute. Catalyzing a graceful transition to the Planetary Era, 2013. – [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.context.org/iclib/ic29/gilman1/>
4. Living in harmony: inspiring stories from ecovillages. Editor: Dalia Vidickiene. Vilnius: BMK Leidykla, 2013 – 124 p.
5. Inspiring Stories from Ecovillages: Experiences with Ecological Technologies and Practices. Editors: Ansa Palojarvi, Jarkko Pyysiainen, Mia Saloranta. Vilnius: BMK Leidykla, 2013. – 120 p.

ФОРСАЙТ ДЛЯ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ В УКРАЇНІ

Оцінка і прогнозування соціальних, економічних та ментальних змін при впровадженні дієвого механізму біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією в Україні є складним і багатограним завданням. Існуюча система вирощування, реалізації, торгівлі і посередництва є в сучасній вітчизняній економіці примітивною, монопольно (або олігопольно) орієнтованою, що не дає знизити ризики, стабілізувати обсяги виробництва, диверсифіковано, системно і стратегічно розвиватись вітчизняному сільськогосподарському товаровиробнику. На відміну від інших сфер діяльності – агропромисловий сектор має низку специфічних ризиків, що необхідно враховувати, а також мінімізувати. Так, провідними ризиками є кліматичні, що приводять до неврожаю; цінові, що обрушують в рази вартість сільськогосподарської продукції в залежності від попиту та пропозиції, або від пори року; валютні, що впливають на собівартість виробленої продукції; комерційні, що пов'язані з несвоєчасними або неповними розрахунками, обмеженнями при продажі тощо.

В країнах з розвиненою економікою більшість вищезазначених ризиків ефективно мінімізується функціонуванням значної кількості професійних учасників ринку, високоефективної інфраструктури та дієвістю ринкових інститутів. Провідним інфраструктурним інститутом для сільськогосподарського виробника є товарно-сировинна біржа, яка суттєво допомагає знайти кращу цінову пропозицію на відповідний вид продукції, оптимальний спосіб відгрузки і доставки продукції, знизити ризики, оперативно управляти ними, мінімізуючи витрати та збільшуючи власні

доходи. При цьому посередницькі послуги на біржах розвинених країн світу складають всього 1-2%, тоді як в Україні – 20-25%.

Провідною світовою товарно-сировинною біржею світу є Чиказька товарна біржа (Chicago Mercantile Exchange, CME), яка була заснована ще у 1898 році і яка торгує в найбільших світових масштабах ф'ючерсними контрактами на сільськогосподарську продукцію. До найбільш відомих інструментів, що торгуються на CME, відносяться: а) ф'ючерси на валюти (євро, британський фунт, японська єна, швейцарський франк, канадський долар, австралійський долар та ін.); б) індекси на провідних фондових біржах (S&P 500, NASDAQ-100 і міні-контракти на них); в) процентні ставки; г) товарні ф'ючерси на свинину, велику рогату худобу, деревину, метал, зерно, цукор [1].

В Україні інша ситуація: функціонує 10 дрібних, неліквідних, малофункціональних фондових бірж, що не виконують ціноутворюючої функції і не зводять по суті продавців та покупців на організованому ринку, не допомагають знизити ризики та знайти найбільш оптимального партнера для бізнесу. Крім того, функціонує приблизно 30 офіційно зареєстрованих вітчизняних товарних бірж, що є також дуже дрібними, локальними (знаходяться в певному регіоні), малофункціональними, в цілому така організація фондових і товарних бірж в Україні не дає можливість товаровиробнику вийти на повноцінний ринок та оптимізувати власні ризики.

На наш погляд, для невеликого за обсягом і кількістю вітчизняних учасників ринку сільськогосподарської продукції, професійних учасників фондового і фінансового ринку є доцільним об'єднання дефрагментованих учасників торгів у єдиний центр ліквідності – Українську фондово-товарну і приватизаційну біржу, де поєднати торги: цінними паперами; товарами (спот-ціни, свопи, ф'ючерси, опціони); процентними ставками, валютними парами і ф'ючерсами на валюту; галузевими і товарними індексами; об'єктами на приватизацію та запровадити механізм для виходу вітчизняних

підприємств через цей майданчик на IPO. Враховуючи сучасний активний розвиток інформаційно-медійних технологій, новостворена Українська фондово-товарна і приватизаційна біржа може швидко, чітко і коректно виконувати провідну роль центру ліквідності і хеджування ризиків на всій території України. Використовуючи сучасні технології клірингу, всі зацікавлені учасники матимуть прозорий доступ до такого майданчика (до необмеженої кількості клієнтів, або партнерів, що зареєстровані, як учасники або клієнти цієї біржі).

Для зниження макроризиків та моніторингу процесів на вітчизняному фінансовому ринку, новостворену біржу доцільно підпорядкувати під контроль не тільки Національній комісії по цінним паперам і фондовому ринку, але й при регулюванні валютних процесів, Національному банку України. На наш погляд, провідним засновником цієї біржі має виступити – держава Україна, з часткою 50%+1 акція, а також професійні учасники фінансового і фондового ринку України (з часткою не більше 1% на одну зареєстровану юридичну особу). З розвитком і покращенням корпоративного управління поступово частку держави можна реалізувати через IPO – цим шляхом успішно пройшли всі провідні біржі світу. Але не змінюючи існуючу систему торгово-посередницької діяльності і без хеджування ризиків, ні державна допомога аграріям (в 2016 р. складе 375 млн. грн.), ні інноваційні програми розвитку; не зможуть дати системного і масштабного розвитку, щоб вивести Україну у світові лідери по постачанню конкурентоспроможної продукції АПК [2;3].

Список використаної літератури:

1. Офіційний сайт Чиказької товарної біржі / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.cmegroup.com/>
2. Аграрии получают из бюджета лишь 375 млн. грн. / Delo.ua /21 апреля 2016/ [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://delo.ua/business/agrarii-poluchat-iz-bjudzheta-lish-375-mln-grn-315802/?supdated_new=1461588449

3. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>

УДК 338.2

Савченко Р. О. к.е.н., доцент, докторант
Чайкін О. В., провідний фахівець відділу
наукових досліджень та інноваційного розвитку
Житомирський національний агроекологічний університет

**СЛУЖБА ДОРАДНИЦТВА США: ФОРСАЙТ РОЗВИТКУ АПК
(ДОСВІД СТАЖУВАННЯ НА БАЗІ ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ШТАТУ КОЛОРАДО)**

У ринкових умовах розбудови аграрної сфери динамічно зростає попит на отримання нових актуальних знань, що зумовлює потребу розвитку дорадчої діяльності у сільському господарстві. Дорадництво являє собою нове суспільне явище, яке має на меті відродити сільське господарство та забезпечити його стійкий прибутковий розвиток на основі підвищення рівня знань та практичних навичок за допомогою активних методів навчання, забезпеченням актуальною інформацією щодо виробничих інновацій у сільському виробництві та формування економічного мислення у населення. Необхідно зазначити, що створюючи сучасну вітчизняну систему дорадчих служб, необхідно не тільки враховувати, але й імплементувати міжнародний досвід провідних країн світу.

Історично склалось, що університети завжди були центрами новітніх знань та інформації. Перші практичні спроби поширення знань серед населення було зроблено в Англії та США саме на базі університетів наприкінці XIX – початку XX століть. Шляхом проведення публічних лекцій професори та викладачі університетів долучали всіх бажаючих до інформації про останні досягнення науково-технічного та виробничого прогресу. Щодо

самого терміну «сільськогосподарська служба екстеншн», то уперше його було застосовано в США, де у 1914 р. було прийнято федеральний закон про створення «сільськогосподарської служби екстеншн».

Університет штату Колорадо (CSU) є одним з найстаріших навчальних закладів, який було засновано в Штаті Колорадо як Сільськогосподарський коледж в 1870 році, за шість років до того, як територія Колорадо отримала державність. Університет став одним з 68-х державних коледжів, які було започатковано за “land-grant” моделлю на основі Акту Морілла, виданого у 1862 році. Класична університетська “land-grant” модель «екстеншн» сервісу – державна служба «екстеншн» була створена у США. Федеральний закон – Закон Смітта про створення служби «екстеншн», прийнятий у в 1914 році, започаткував її діяльність на базі державних університетів штатів (Ленд Грант Коледжів). Її називають “кооперативною службою екстеншн”, тому що вона функціонує на основі партнерства університетів з коледжами, школами, дослідними станціями та офісами служби у округах штатів. Необхідно зауважити, що поняття системи «екстеншн» в США трактується як «поширення знань та інших ресурсів до людей, які знаходяться поза межами студентського містечка». Дорадчі служби в США функціонують на базі Університетів, вони фінансуються з різних джерел: 25% – департамент сільського господарства США (USDA), 40% – уряд штату (Federal Government), 35% – уряд округу (County). Щодо університету Штату Колорадо, то у 2015 році його загальний бюджет склав 998 млн. дол. США. Щодо витрат на дослідницьку діяльність, то з державних фондів було виділено 313,2 млн. дол., 219,8 – з федеральних ресурсів, 46,9 – з нефедеральних зовнішніх джерел та 46,5 – з місцевих фондів. Загальне фінансування служби «екстеншн» Університету Штату Колорадо склало понад 25 млн. дол., які надійшли з різних джерел: 41% – департамент сільського господарства США (USDA), 31% – уряд штату, 16% – федеральний уряд та 12% – державні та недержавні гранти (рис.1.). Необхідно зазначити, що незважаючи на джерела фінансування напрямки

дослідження визначаються саме на основі потреб самих сільськогосподарських виробників, тобто сам фермер і є замовником дорадчих послуг, тому усі програми і дослідження мають прикладний характер.

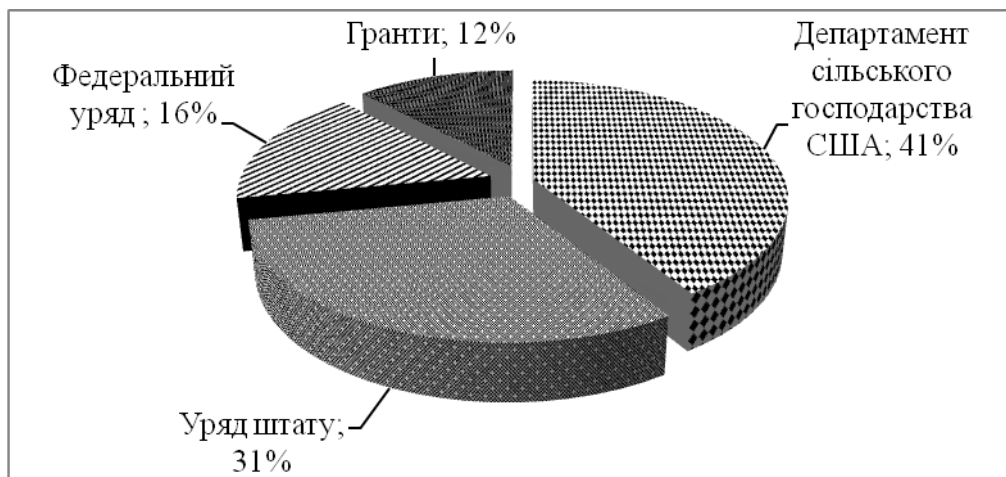

Рис.1. Джерела фінансування служби дорадництва Університету Штату Колорадо

Служба «екстеншн» США має столітню історію безупинного розвитку й удосконалення, враховуючі зростаючі потреби виробників. Центральний апарат служби входить до складу Департаменту сільського господарства США і здійснює комунікацію із фермерами через державні університети. Головна функція центрального апарату служби полягає в координації роботи всіх партнерів та учасників у різних штатах країни.

Комплексні групи експертів на федеральному рівні розробляють стратегічні плани з пріоритетних програм діяльності, які охоплюють сільськогосподарське виробництво та навколишнє середовище, соціальні, молодіжні програми та ін. Департамент сільського господарства укладає контракт з університетом штату, згідно з яким університету виділяються відповідні фонди для забезпечення функціонування служби дорадництва. Університети визначають спеціалістів з дорадництва, які керують відділенням з навчальної й наукової діяльності та розгалуженою мережею офісів запровадження консультаційних програм в штаті. Викладачі університетів відповідно до їхніх індивідуальних контрактів з університетом

можуть займатися одним, двома або всіма трьома видами діяльності: навчальною (20-30%), науковою (30-50%) та консультативною (extension) діяльністю (30-40%). Викладачі із виходом на пенсію займаються саме консультативною (extension) діяльністю як незалежні представники університету, або ж на волонтерських засадах. Необхідно зазначити, що переважна більшість «екстеншн» спеціалістів живуть та працюють у межах штату та знають актуальні потреби та найгостріші проблеми сільського виробництва з урахуванням кліматичних, природних та економічних особливостей Колорадо.

Використовуючи передові наукові та дослідницькі ресурси Університету Штату Колорадо, спеціалісти пропонують індивідуальні рішення як для звичайних, так і комплексних задач, що висуваються потребами місцевих фермерів, у тому числі забезпечуючи виробників інформацією з таких напрямів: садівництво, стале сільське господарство та природні ресурси, сімейні та споживацькі науки, молодіжні програми залучення молоді у сільськогосподарське виробництво, меліорація та якість водних ресурсів, мале сільськогосподарське підприємництво. Також служба «екстеншн» надає консультативні послуги з юридичних та фінансових питань. Особливо популярним є консультації щодо довгострокових позик у сільському господарстві та вирішення земельних спорів.

Під час стажування представники нашого університету мали можливість відвідати один з дослідних центрів Державного Університету Штату Колорадо – Western Colorado Research Center, де було проведено екскурсію по науково-дослідних полях і садах, лабораторіях та виноградниках. Цікавим фактом стала тісна співпраця університету та місцевих виробників вина (у напрямку спільної розробки нових сортів вина, проектування та впровадження альтернативних способів садівництва і виноградарства). Місцеві виробники мають можливість розмістити частину потужностей на території університету, співпрацювати з викладачами, а студенти мають

можливість приймати безпосередню участь як у процесі досліджень, так і у самому виробничому процесі, що забезпечує безцінний практичний досвід.

Ще одним яскравим прикладом співпраці університету і місцевих виробників є спільний студентський проект із однією з найбільших пивоварень штату – «OdellBrewery». Суть проекту полягала у розробці нового сезонного сорту пива – «PolarAle», дизайну упаковки, рекламної компанії, презентації та визначення маркетингової стратегії. Студенти спільно з викладачами університету та провідними представниками компанії мали можливість створити новий продукт, вирішити, як вивести його на ринок в умовах жорсткої конкуренції (понад 40 місцевих пивоварень) та здобути реальний практичний досвід, який може бути використано у майбутньому.

Особливість американської системи служби «екстеншн» полягає у тісній співпраці різних освітніх та науково-дослідних організацій, виробників та урядових установ. Ця система забезпечує конкурентоспроможність сучасного освітнього процесу шляхом поєднання трьох основних компонентів: навчального процесу, навчання та наукового дослідження та практичного вивчення досвіду сільськогосподарських підприємств.

Список використаної літератури:

1. Kovalchuk O. The criteria for the definition of semi-subsistence farming in EU: experience for Ukraine / O. Kovalchuk // Розвиток національної економіки: теорія і практика : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 3–4 квіт. 2015 р. – Івано-Франківськ : Крок, 2015. – С. 272–273.

2. Chaikin O. V. Ecologically certified products promotional alternative methods / O. V. Chaikin // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. – 2015. – Vol. 37. № 2. – 179 – 188 p.

3. Савченко Р. О. US South West Trip Agribusiness Study (Ecologically Certification and Control Aspects) / Р. О. Савченко, О. В. Чайкін. // Аграрна наука, освіта, виробництво: європейський досвід для України:

матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 17–18 листоп. 2015 р. – Житомир: ЖНАЕУ. – 2015. – С. 729–732.

4. Савченко Н. М. Центри відповідальності в системі управлінського обліку / Н. М. Савченко // Наукові читання – 2013 : наук.-теорет. зб. / ЖНАЕУ. – Житомир : ЖНАЕУ, 2013. – Т. 2. – С. 110–112.

УДК 658.7658.1

Струк Н. Р. к.е.н., доцент
Українська академія друкарства

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ЛОГІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У зв'язку з виявленням проблем реалізації продукції аграрних підприємств та з метою удосконалення процесів управління матеріальними потоками в системах збутової логістики аграрних підприємств нами пропонується використання відомого інструмента логістичного управління – АВС-XYZ-аналізу, але в його модифікованій формі. У даному випадку передбачається дослідження номенклатури видів продукції, яка реалізовується аграрним підприємством, на предмет її ролі в процесах збуту (АВС – аналіз) та витратоємності процесів її збуту (XYZ-аналіз). При цьому АВС-аналіз проводиться шляхом співставлення питомої ваги даної продукції в обсягах чистого доходу від реалізації (%) та в загальних обсягах реалізації у фізичній масі (%); безпосередньо віднесення продукції до однієї з груп (А, В або С) здійснюється на основі розрахунку показника K_1 за формулою 1:

$$K_1 = \frac{Ч_{чд}}{Ч_{рфм}}, \quad (1)$$

де $Ч_{чд}$ - частка продукції певної групи у загальних обсягах чистого доходу від реалізації продукції аграрного підприємства;

$Ч_{рфм}$ - частка продукції певної групи у загальних обсягах реалізації продукції аграрного підприємства у фізичній масі.

Скориставшись відомими методичними рекомендаціями [1, с.101], віднесення певної продукції до однієї з груп проводимо в такий спосіб: у випадках, коли значення показника K_1 перевищує “3,0”, продукція відноситься до групи А; у випадку, якщо значення K_1 перебуває в межах від “0,7” до “3,0”, продукція відноситься до групи В, а якщо значення показника K_1 є меншим за “0,7”, то продукція відноситься до групи С.

ХУЗ-аналіз рекомендуємо проводити шляхом порівняння показників повної і виробничої собівартості товарної продукції аграрного підприємства у розрахунку на стандартну одиницю фізичної маси продукції (для прикладу – на 1 ц маси реалізованої товарної продукції) шляхом розрахунку показника K_2 за формулою 2:

$$K_2 = \frac{CB_{\text{псфо}}}{CB_{\text{всфо}}}, \quad (2)$$

де $CB_{\text{псфо}}$ - повна (комерційна) собівартість стандартної одиниці фізичної маси реалізованої товарної продукції;

$CB_{\text{всфо}}$ - виробнича собівартість стандартної одиниці фізичної маси реалізованої товарної продукції.

У свою чергу повна та виробнича собівартість стандартної одиниці фізичної маси реалізованої продукції аграрного підприємства визначаються за даними статзвітності шляхом ділення розрахованих показників собівартості реалізованої продукції певної групи на показник обсягу її реалізації у фізичній масі :

$$CB_{\text{псфо}} = \frac{CB_{\text{п}}}{O_{\text{рфо}}}, \quad (3)$$

$$CB_{\text{всфо}} = \frac{CB_{\text{в}}}{O_{\text{рфо}}}, \quad (4)$$

де $O_{\text{рфо}}$ - обсяги реалізації даної продукції у стандартних одиницях фізичної маси (у статзвітності ф.50-сг – центнер).

За результатами проведеного розрахунку, упорядкувавши групи продукції за отриманими значеннями показника K_2 в порядку його зростання, проводимо віднесення груп продукції в такий спосіб:

- до групи „У” відносимо продукцію з значеннями K_2 , які лежать в серединній ділянці інтервалу між мінімальним і максимальним значеннями даного показника;
- до групи „Х” відносимо продукцію з нижчим значенням показника K_2 (збут продукції більш є менш витратним, ніж у середньому);
- до групи „Z” відносимо продукцію з вищим значенням показника K_2 (збут продукції більш є більш витратним, ніж у середньому).

Таблиця 1

Рекомендована форма для розрахунку структури і собівартості реалізації окремих видів сільськогосподарської продукції аграрного підприємства*

Види продукції	Реалізація				Ціна реалізації 1 ц товарної продукції	Собівартість реалізації товарної продукції		Собівартість реалізації 1 ц товарної продукції, тис.грн		Співвідношення повної собівартості до виробничої собівартості
	чистий дохід від реалізації		реалізація у фізичній масі			виробнича	повна (комерційна)	виробнича	повна (комерційна)	
	тис.грн	%	цнт	%						
...										
...										
Всього										

*Власна розробка авторів.

Таблиця 2

Рекомендована форма для проведення ABC-XYZ-аналізу особливостей реалізації окремих видів сільськогосподарської продукції аграрного підприємства*

Види продукції	Частка продукції у загальному		Співвідношення частки чистого доходу у реалізації до частки у реалізації у фізичній масі, од., K_1	Віднесення до групи А, В, С	Собівартість реалізації 1 ц товарної продукції, тис.грн		Співвідношення повної собівартості до виробничої собівартості, K_2	Віднесення до групи Х, У, Z
	розмірі чистого доходу від реалізації, %	обсязі реалізації у фізичній масі, %			виробнича	повна (комерційна)		
..								
..								

*Власна розробка авторів.

Список використаної літератури:

1. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії /Є. В. Крикавський. – Львів: НУ «Львівська політехніка» ; Інтелект – Захід, 2006. – 456 с.

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АПК КАРПАТСЬКОГО МАКРОРЕГІОНУ

Кожен регіон України внаслідок свого географічного положення відрізняється певною індивідуальністю, яку слід урахувати при використанні його природних ресурсів, а також науковому обґрунтуванні комплексу природоохоронних заходів, у тому числі інноваційного спрямування.

Діагностика економічних, екологічних та соціальних показників аграрного сектору Карпатського макрорегіону свідчить про наявність численних проблем, насамперед невідповідністю сучасного стану використання земельних ресурсів вимогам раціонального природокористування.

З метою покращення стану поліпшення, збереження та охорони земель у Карпатському макрорегіоні пропонуємо :

- розробити програму охорони земель, передбачивши заходи, спрямовані на забезпечення екологічної рівноваги у природному середовищі, попередження або обмеження негативної дії природно-антропогенних явищ на продуктивність сільськогосподарських земель, оптимізації структури сільськогосподарських угідь, скорочення площі ріллі шляхом виведення її з обігу, а також розробити програму виведення малопродуктивних земель із сільськогосподарського виробництва;

- внести зміни до Земельного кодексу України, зокрема ст. 14, 188 стосовно здійснення державного контролю за використанням та охороною земель спеціально вповноваженими органами з питань екології та природних

ресурсів, як це передбачено ст.20 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

-упровадити державну систему та програму запровадження моніторингу земель;

- визначити зони забруднення ґрунтів та перелік підприємств - забруднювачів;

- оцінити стан ґрунтів, на яких проведено гідромеліоративні заходи;

- прийняти правове рішення про відвід земель у населених пунктах під звалище твердих побутових відходів та встановити наявність і кількість забруднених ґрунтів, які перебувають під несанкціонованими звалищами побутових та промислових відходів;

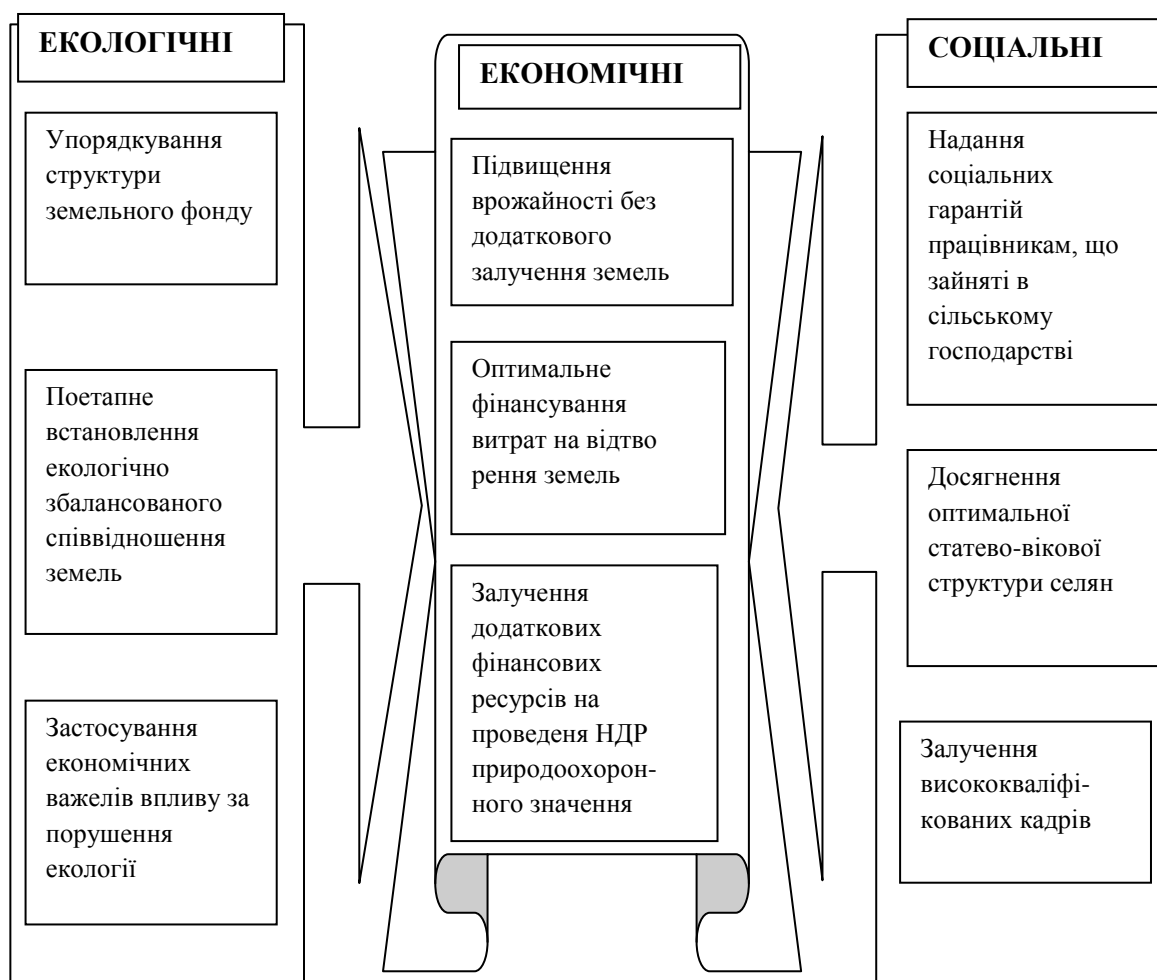
- розробити карти деградованих земель та угідь, що постійно піддаються техногенному забрудненню; установити сильно-, середньо-, слабозабруднені та екологічно чисті земельні угіддя, що придатні для вирощування екологічно чистих продуктів;

- сформувати регіональну систему та програму ведення моніторингу земель як складову частину державної системи моніторингу довкілля;

- здійснити оцінку екологічного стану земель (кількість екологічно чистих ґрунтів).

Одночасно слід передбачити запровадження системи економічних і юридичних санкцій за погіршення якості, порушення або знищення земельних угідь. Штрафні санкції повинні стягуватися з доходу землевласників, а їхні розміри визначатися на рівні завданої еколого-економічної шкоди та нормативних витрат на ґрунтовідновлювальні роботи.

Реалізація зазначених заходів можлива шляхом переведення земельного господарства АПК на інноваційну модель розвитку, яка б забезпечувала раціональне та ефективне використання земель, а також вирішення існуючих проблем відтворення земельного фонду (рис.1).

**Рис. 1. Стратегічні напрями інноваційної діяльності в АПК
Карпатського макрорегіону (розроблено автором)**

Слід констатувати, що більшість наукових розробок до цього часу спрямовувалась в основному на досягнення економічних вигод суб'єктів володіння та користування землею. Запровадження таких інноваційних пріоритетів у процес відтворення земельних ресурсів призводило до зростання мінералізації ґрунтів, зменшення в них гумусу, збільшення засміченості та забрудненості аграрного фонду угідь.

Таким чином, потрібні нові підходи до розроблення та імплементації наукових продуктів у зв'язку з організацією відтворення земельних ресурсів шляхом оптимального вирішення економічних, екологічних та соціальних проблем.

Федорак В. І. к. е. н., доцент
*Інститут управління природними ресурсами
ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»*

Гилка М. Д. к. е. н.
*Інститут управління природними ресурсами
ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК»*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сучасні загальносвітові тенденції макроструктурних перетворень показують стабільне скорочення питомої ваги аграрного виробництва у структурі виробництва ВВП. Відбувається це на фоні підвищення попиту на продукти харчування, що є наслідком збільшення обсягів їхнього споживання через зростання кількості населення в світі та поглиблення процесів урбанізації. Крім того, вагомий вплив на аграрну галузь мають процеси глобалізації, які на сьогодні притаманні усім сферам людської діяльності, в тому числі і сільському господарству. Саме глобалізація ставить новітні вимоги до продуктів харчування та сільськогосподарської продукції як сировини для їхнього виробництва. Дані процеси визначають сільське господарство як стратегічну площину економіки кожної країни, що підтверджується його здатністю підтримувати на належному рівні продовольчу безпеку країни через встановлення обсягів, вартості та пропозиції основних видів продуктів харчування для населення, стабілізації соціальної політики в державі, формування тенденцій розвитку сільських територій тощо.

Загальносвітові тенденції макроструктурних перетворень в частині зменшення частки аграрного виробництва в структурі ВВП не є характерними для розвитку аграрного сектора економіки України. Так, в Україні, при загальному скороченні ВВП у 2014 р., порівняно з 2010 р., на 35,7 %, питома вага аграрного виробництва в структурі ВВП зросла з 7,9 % у

2010 р. до 24,0 % у 2014 р. [1]. Також необхідно зауважити, що за часткою аграрного виробництва в структурі ВВП Україна майже в тричі перевищує рівень високорозвинутих країн світу [2]. Крім того, в Україні аграрне виробництво має домінуючий вплив на розвиток сільських територій, тоді як розвинені країни характеризуються інтегрованим сільським розвитком, що відображає комплексні зв'язки і взаємодію сільських економік.

Деякі українські вчені наголошують на існуванні різниці між політикою розвитку сільських територій у розвинутих країнах світу, зокрема у Євросоюзі, та політикою сільського розвитку в Україні [3]. Проблеми, які супроводжували розвиток вітчизняного аграрного сектора протягом останньої чверті століття, спричинені в тому числі недосконалою політикою сільського розвитку, не могли не позначитися на розвитку сільських територій. На сьогодні в Україні різниця між рівнем життя у містах і в селах різюча як з економічної точки зору – доходи сільського населення у кілька разів нижчі за доходи міського населення, а рівень безробіття – у кілька разів вищий, так і з соціальної – практично повністю зруйнована інфраструктура села, та екологічної точки зору – сільські території використовуються для сміттєзвалищ, забруднюються необґрунтованим використанням хімічних засобів у процесі здійснення аграрного виробництва тощо. Все це призвело до виникнення цілого комплексу соціально-економічних та демографічних проблем і негативних явищ – вимирання сіл, міграційного відпливу населення із села в пошуках заробітків і кращого життя тощо.

Вважаємо, що найбільш дієвим напрямом забезпечення виходу сільських територій України з кризового стану, буде запровадження в Україні територіальної концепції розвитку сільських територій, яка набуває все більшого поширення в Європейському Союзі на національному та регіональному рівнях. Дана концепція ідентифікує сільський розвиток з розвитком сільських районів в цілому шляхом використання всіх ресурсів, які знаходяться на їх території (людських, фізичних, природних, ландшафтних та ін.), та інтеграції між усіма компонентами та галузями на

місцевому рівні. Ця концепція використовує можливості території в найбільш ширшому її розумінні. Прибічники територіальної моделі наголошують на неоендегенному підході до розвитку сільських територій, який передбачає поєднання ендегенних (природних, людських, культурних тощо) та екзогенних факторів (глобалізація, зовнішня торгівля, зовнішні інвестиції в території, державна підтримка і допомога ЄС).

Територіальна модель розвитку передбачає два паралельних варіанти розвитку: зосередженість на розвитку аграрного і агропромислового секторів як рушіїв розвитку сільських територій та акцентування необхідності економічної диверсифікації місцевої економіки і, відповідно, несільськогосподарських галузей як факторів розвитку місцевої економіки. У цій моделі визнається вагомість місцевих інститутів (приватних та державних) як при розробці напрямів розвитку, так і в управлінні та реалізації програм розвитку [4].

У рамках запровадження в Україні територіальної моделі розвитку важливість місцевих інститутів має доповнюватися необхідністю ефективної координації між різними рівнями управління цією політикою, починаючи від політики дотацій, яка проявляється через фінансову підтримку та встановлення системи правил та орієнтирів, в тому числі і на рівні Євросоюзу, і далі, переходячи до національного, регіонального та місцевого рівнів. Таке поєднання сприятиме успіху політики сільського розвитку. Проблематика багаторівневого управління має стати одним з ключових моментів функціонування політики сільського розвитку.

Список використаної літератури:

1. Валовий внутрішній продукт та валова додана вартість за видами економічної діяльності / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/operativ/operativ2008/vvp/vvp_ric/vtr_u.htm. – Назва з екрану.
2. Статівка Н. В. Гармонізація інтересів суб'єктів економічного простору в процесі державного регулювання економіки / Н. В. Статівка // Державне

будівництво [Електронне наукове видання ХарРІНАДУ]. – 2008. - №1. – Режим доступу : <http://www.nbuiv.ua>. – Назва з екрану.

3. Павлов О. І. Концептуальні засади державної політики розвитку сільських територій / О. І. Павлов // Український центр політичного менеджменту. – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua>. – Назва з екрану.

4. Сельское развитие в Европе [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.eastagri.org/publications/pub_docs/Mantino.pdf – Назва з екрану.

УДК 338.43:330.322

Ходаківський В. М. к.е.н., доцент
Житомирський національний агроекологічний університет

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕНДЕРНОГО ФОРСАЙТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Інструментарій оцінки інвестиційного забезпечення тендерного форсайту сільськогосподарських підприємств різноманітний, тому вибір того чи іншого методу залежить, у першу чергу, від характеру проекту. Методи оцінки інвестиційних перспектив, з успіхом застосовувані у промисловості, можуть бути неефективні у сільському господарстві. У зв'язку з цим, необхідно створити відповідну службу у складі Житомирської обласної державної адміністрації, яка буде оптимізувати процеси тендерного форсайту інвестування сільського господарства на обласному рівні.

Тендерна система на право інвестиційного забезпечення форсайту сільськогосподарських підприємств Житомирської області призначена для оптимізації інвестиційних процесів у аграрній сфері на основі врахування інвестиційних ризиків та збалансування періоду окупності витрат і рівня рентабельності підприємств. Вона є структурним підрозділом у складі

Управління агропромислового розвитку сільськогосподарських підприємств Житомирської області, має назву «Інвестиційно-тендерна палата» і складається з керівника, двох спеціалістів та системного адміністратора.

Інформаційною базою Інвестиційно-тендерної палати є реєстр сільськогосподарських підприємств Житомирської області та потенційних інвесторів, що формується і опрацьовується системним адміністратором. Для забезпечення функціонування Інвестиційно-тендерної палати необхідно розрахувати величину матеріально-технічного забезпечення у рамках кошторису її роботи (рис. 1).

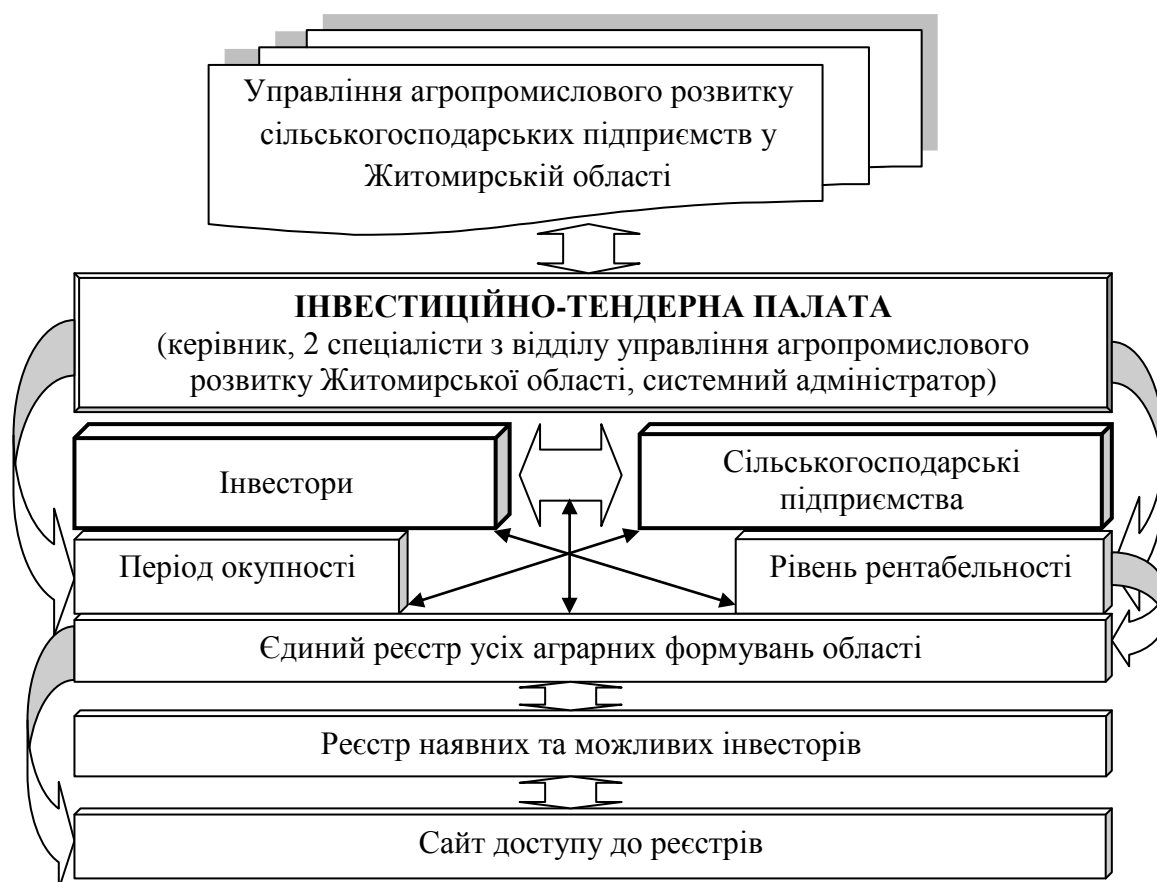

Рис. 1. Модель тендерної системи на право інвестиційного забезпечення форсайту сільськогосподарських підприємств Житомирської області

Джерело: власні дослідження автора.

Кошторис витрат підрозділів розробляється на основі їх виробничих програм і норм витрат ресурсів. При цьому для підрозділів основного

виробництва кошторис витрат встановлюють на виконання окремих замовлень (угод), а нормативи витрат – на одиницю послуг; для допоміжних підрозділів, таких як Інвестиційно-тендерна палата, доцільно обчислювати витрати за кожним видом діяльності на основі визначення нормативів витрат на виконання окремих робіт (замовлень).

Сільськогосподарським підприємствам Житомирської області для результативного впровадження запропонованої системи інвестиційного забезпечення форсайту необхідно враховувати ще цілу низку чинників, які можуть впливати на їхню діяльність. Ступіть ризику неповернення коштів є достатньо високим, але функціонування оптимізованої тендерної системи на право інвестиційного забезпечення підприємств доводить, що у сільське господарство можна і необхідно вкладати кошти [2].

Запропонована система буде ефективною як для інвесторів, так і для підприємств, у які вкладаються кошти. При цьому сільськогосподарські підприємства, до реалізації інвестиційного проекту, мають бути платоспроможними і ліквідними, щоб вкладені кошти не були використані для погашення всіх їх заборгованостей та відтворення матеріально-технічної бази. Участь держави у інвестиційному забезпеченні форсайту (у контексті сприяння забезпечення належного рівня ліквідності і платоспроможності сільськогосподарських підприємств) є необхідною [1].

Для успішної реалізації інвестиційного форсайту сільськогосподарських підприємств необхідно забезпечити реалізацію наступних пріоритетних інституціональних заходів: фіскального стимулювання політики реінвестування; зниження рівня бар'єрів входження на фінансовий ринок, забезпечення вільного руху капіталів і прибутків; створення нормативної бази для заохочення вкладення довгострокових фінансових інвестицій; спрощення режиму реєстрації іноземних та українських інвестицій [3].

Список використаної літератури:

1. Івченко Л. В. Шляхи залучення додаткових капітальних інвестицій / Л. В. Івченко // Фінанси, облік і аудит. – 2012. – № 19. – С. 278–285.
2. Кісіль М. І. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства / М. І. Кісіль // Економіка АПК. – 2012. – № 9. – С. 36–39.
3. Янишин Я. С. Привабливість міжнародних інвестицій в Україні / Я. С. Янишин, Ю. П. Кашуба // Економіка АПК. – 2012. – № 7. – С. 63–69.

ЗМІСТ

		стор.
<i>Секція 1. Теоретичні аспекти Форсайту розвитку підприємств аграрної сфери економіки</i>		
<i>Баланюк С. І., Полянко Г. М.</i>	ПРЯМИЙ МАРКЕТИНГ У БАЗІ ДАНИХ ФОРСАЙТУ	4
<i>Березівський З. П., Березівська О. Й.</i>	ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ У РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	6
<i>Боришкевич І.</i>	ФОРСАЙТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	8
<i>Гіренко Ю.О.</i>	ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ХМЕЛЯРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	11
<i>Гурмак Н. Д.</i>	АЛГОРИТМ СИСТЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОСЕРЕДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОФОРМУВАНЬ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ЕТАПИ ВИЗНАЧЕННЯ	13
<i>Дроздяк І. М.</i>	ФОРСАЙТ, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ	17
<i>Іваницька Г. Б.</i>	ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	19
<i>Сарабай Н. С., Кирилюк Д.О.</i>	ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	22

<i>Кільницька О. С., Кравчук Н.І.</i>	ВІДНОВЛЮВАЛЬНА ЕНЕРГЕТИКА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	25
<i>Корженівська Н. Л., Коваль Н. В.</i>	ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В КОНВЕРГЕНЦІЇ ФОРСАЙТИНГУ	28
<i>Коржов Є. В.</i>	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	31
<i>Корчинський І. О.</i>	ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	34
<i>Кривенко Н. В.</i>	ДО ПИТАННЯ ТНК ТА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ (АГРАРНИЙ СЕКТОР)	37
<i>Левандівський О. Т.</i>	ФОРСАЙТ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	40
<i>Осташова В. О., Шульженко І. В.</i>	МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ФОРСАЙТУ	43
<i>Павленчик Н. Ф., Павленчик А. О.</i>	РОЛЬ ОПТОВИХ РИНКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ	46
<i>Поплавський В. Г., Руліцька К. М.</i>	ФОРСАЙТ – ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПЕРЕДБАЧЕННЯ МАЙБУТНЬОГО	51
<i>Прачук М.</i>	ФОРСАЙТ-МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ	53

<i>Руліцька К. М.</i>	ФОРСАЙТ-ДОСЛІДЖЕННЯ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ	55
<i>Сус Т.Й.</i>	СУЧАСНІ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА АГРАРНУ СФЕРУ	58
<i>Ткачук Д. А.</i>	АКТИВІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ СУПРОВОДЖЕННЯ ТРАНСФЕРУ ІННОВАЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ	62
<i>Фульмес Л. Є.</i>	ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ	66
<i>Хворост Т. В.</i>	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРСАЙТУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	68
<i>Черевко Г. В.</i>	ФОРСАЙТ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	71
<i>Черевко І. В.</i>	ФОРСАЙТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНІ	73
<i>Щербата І. В.</i>	УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	77
<i>Юрченко Т., Руліцька К. М.</i>	ФОРСАЙТ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ВЛАДНИХ	81
<i>Яців С.Ф.</i>	СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА	83

Секція 2. Методологічні і методичні аспекти Форсайту розвитку підприємств аграрної сфери економіки.

<i>Баланюк І. Ф., Боєва Д. В.</i>	МЕТОДИКА ФОРСАЙТУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	88
<i>Верещака Ю.М.</i>	МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	91
<i>Гавука І. С.</i>	ПРИНЦИПИ УНІВЕРСАЛІЗАЦІЇ МЕТОДИКИ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	94
<i>Кондратюк О. О.</i>	ФОРСАЙТ: СУТНІСТЬ ТА ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ	96
<i>Рудзей І. Ю.</i>	ФОРСАЙТ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МОДЕРНІЗАЦІЄЮ	98
<i>Сазонова Т. О.</i>	ФОРСАЙТ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	100
<i>Сумець О. М.</i>	МЕТОД АНАЛІЗУ ІЄРАРХІЙ – ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРСАЙТУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ	103

Секція 3. Практичні аспекти Форсайту розвитку підприємств аграрної сфери економіки.

<i>Бондарчук В. В.</i>	ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФОРСАЙТУ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ	107
<i>Дейнеко О.Т.</i>	ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНО- ОРІЄНТОВАНОГО ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	110
<i>Дейнеко Л. В., Кушніренко О. М.,</i>	ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО В УКРАЇНІ – НОВІ ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ	114
<i>Дідківська О. О., Кирилюк Д. О.</i>	ФОРМУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЇ НА РИНКУ ГРЕЧКИ В УКРАЇНІ	118
<i>Іващенко К. О.</i>	ВИКОРИСТАННЯ ФОРСАЙТУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	120
<i>Ковалів В. М.</i>	«TIME MANAGEMENT»У ФОРСАЙТІ	123
<i>Орлов О. В.</i>	МІНІМІЗАЦІЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКИХ КРЕДИТНИХ СПІЛОК З ВИКОРИСТАННЯМ СИСТЕМ СКОРИНГУ	126
<i>Плотнікова М. Ф.</i>	ФОРСАЙТ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ	129

<i>Редзюк Є. В.</i>	ФОРСАЙТ ДЛЯ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ В УКРАЇНІ	133
<i>Савченко Р. О., Чайкін О. В.</i>	СЛУЖБА ДОРАДНИЦТВА США: ФОРСАЙТ РОЗВИТКУ АПК (ДОСВІД СТАЖУВАННЯ НА БАЗІ ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ШТАТУ КОЛОРАДО)	136
<i>Струк Н.Р.</i>	ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ЛОГІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	141
<i>Тимоць М.В.</i>	СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АПК КАРПАТСЬКОГО МАКРОРЕГІОНУ	144
<i>Федорак В. І. Гилка М. Д.</i>	ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	147
<i>Ходаківський В. М.</i>	ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕНДЕРНОГО ФОРСАЙТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ	150

Наукове видання

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

МАТЕРІАЛИ

V Міжнародної науково-практичної щорічної інтернет-конференції

Проблематика 2016 р.:
ФОРСАЙТ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

23-27 травня 2016р.

Редактор: Руліцька К. М

Папір офсетний. Друк на різнографі. Гарнітура Times.

Ум.др.арк.6,7 Ум.фарб.від.14,3

Тираж 300 прим.

Видавництво:

ТзОВ «Ліга-Прес»

79006 м.Львів, а/с 11018

Друк:

СПДФО «Марусич М.М.»

м. Львів, пл. Осмомисла, 5/11

тел.факс.: (032) 261-51-31